BEGROTING 2027- CONCEPT

Inhoudsopgave

Samenvatting **8**

Samenvatting 8
Voorwoord 8
Van kadernota naar begroting 10
Overzicht financiële mutaties 11
Toelichting financiële mutaties 12
Ontwikkeling algemene reserves 14
Mutaties reserves 15
Toelichting reserves 16
Structureel saldo begroting 17
PDF 18

Rapportage 2026 **19**

1. Eigentijds bestuur en dienstverlening op maat in Etten-Leur 19
Ontwikkelingen 19
1.1 Vertrouwen in de overheid 20
1.2 Communicatie en participatie 22
1.3 Dienstverlening en menselijke maat 24
1.4 Ondermijnende criminaliteit 26
Financiële ontwikkelingen 27

2. Sociaal Etten-Leur 31
Ontwikkelingen 31
2.1 Iedereen moet mee kunnen doen 33
2.2 Minima- en armoedebeleid 35
2.3 Wijkvoorzieningen en -gebouwen/accommodaties 37
2.4 Jong zijn in Etten-Leur 40
2.5 Gezond oud worden en zelf- en samenzorg 43
Financiële ontwikkelingen 45

3. Ruimte voor wonen en leven in Etten-Leur 48
3.1 Woningbouw 49
3.2 Verkeersafwikkeling 52
3.3 Verkeersveiligheid 54
3.4 Beheer en onderhoud van het openbaar gebied 55
3.5 Huisvesting bijzondere doelgroepen 57
Financiële ontwikkelingen 59

4. Economie en werk in Etten-Leur 61
4.1 Zo veel mogelijk mensen aan het werk 62
4.2 Het versterken van de economie 64

4.3 Toerisme en recreatie 66
4.4 Een levendig centrum 67
4.5 Agrarische sector 69
Financiële ontwikkelingen 70

5. Duurzaam denken en doen in Etten-Leur 71
Ontwikkelingen 71
5.1 Duurzaam wonen 73
5.2 Duurzame woon- en leefomgeving 76
5.3 Duurzaam produceren 78
5.4 Duurzame bedrijven- en industrieterreinen 80
Financiële ontwikkelingen 82

Begroting 2027 **84**

1. Bestuur en dienstverlening 84
1.1 Veilige en weerbare samenleving 84
1.2 Betrokken inwoners en duidelijke communicatie 84
1.3 Gebiedsgericht en wijkgericht werken 85
1.4 Digitale, veilige en datagedreven dienstverlening 85
Indicatoren 85
Risico's 87
Wat kost het? 87
Welke activiteiten voeren we uit in programma 1? 88
Verbonden partijen 89

2. Samen Leven 90
2.1 Verenigingen, vrijwilligers en cultuur 90
2.2 Gezond en vitaal leven 90
2.3 Bestaanszekerheid en meedoen 90
2.4 Toegankelijke en betaalbare zorg 91
2.5 Jongeren, onderwijs en ontwikkeling 91
2.6 Sterke wijken en sociale samenhang 92
Indicatoren 92
Risico's 94
Wat kost het? 94
Welke activiteiten voeren we uit in programma 2? 95
Verbonden partijen 96

3. Wonen en verplaatsen 98
3.1 Voldoende woningen bouwen 99
3.2 Samenhangende gebiedsontwikkeling 99
3.3 Betaalbaar en passend wonen 99
3.4 Kwalitatieve, groene en toegankelijke openbare ruimte 100
3.5 Bereikbare en verkeersveilige gemeente 100
Indicatoren 100

Risico's 101
Wat kost het? 102
Welke activiteiten voeren we uit in programma 3? 102
Verbonden partijen 103

4. Economie en werken 104
4.1 Toekomstbestendige bedrijventerreinen 104
4.2 Levendige centra en vitale wijkvoorzieningen 104
4.3 Vrijetijdseconomie, toerisme en erfgoed 105
4.4 Toekomstbestendige agrarische sector en buitengebied 105
Indicatoren 105
Risico's 106
Wat kost het? 107
Welke activiteiten voeren we uit in programma 4? 107
Verbonden partijen 108

5. Duurzaam denken en doen 108
5.1 Circulaire economie en grondstoffen 109
5.2 Aardgasvrije en energiezuinige woningen 109
5.3 Energie-infrastructuur en netcongestie 109
5.4 Duurzame en innovatieve bedrijven 110
5.5 Klimaatbestendige en gezonde leefomgeving 110
5.6 Duurzame gebouwen en vastgoed 110
Indicatoren 110
Risico's 112
Wat kost het? 112
Welke activiteiten voeren we uit in programma 5? 113
Verbonden partijen 114

Paragrafen **116**

Lokale heffingen 117
Lokale heffingen 117
Beleid en ontwikkelingen 117
Overzicht hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen 118
Tarieven 2027 119
Verwachte inkomsten 119
Kwijtscheldingsbeleid 120
Kostendekkendheid tarieven 121

Weerstandsvermogen en risicobeheersing 123
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 123
Risico's 124
Weerstandsvermogen 127
Financiële kengetallen 128

Onderhoud kapitaalgoederen 130
Onderhoud kapitaalgoederen 130
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Beheerplannen 131
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Wegbeheer 132
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Groenbeheer 133
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Riolering en afval 134
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - overig 136
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen gebouwen 138
Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen sportaccommodaties 139
Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen 140
Financiering 141
Financieringsbehoefte 2027 141
Kasgeldlimiet 141
Renterisiconorm 142
Renteschema 142
Opgenomen geldleningen 143
Bedrijfsvoering 144
Organisatieontwikkeling 144
Rechtmatigheid en privacy 144
Personele sterkte 2027 145
Bedrijfsvoeringsrisico's 145
Indicatoren 147
Verbonden partijen 148
Wat zijn verbonden partijen? 148
Tweede bestuursrapportage 2026 148
Zienswijzen 148
Richtlijnen kaders begroting 2028 van de gemeenschappelijke regelingen 148
Wie zijn onze verbonden partijen? 151
Grondbeleid 173
Algemene ontwikkelingen 173
Wonen 174
Werken 176
Kostenverhaal en financiële bijdragen 177
Kwaliteitsverbetering landschap 179
Risico's 180
Investeringen 182
Investeringen 2026 182

Tweede bestuursrapportage 2026 182
Investeringsplan 2027-2030 184
Toelichtingen Investeringsplan 2027-2030 185
Openbaarheid 186
Openbaarheid 186
Subsidies 188
Subsidies 188
Begrotingssubsidies 188
Financieel **189**
Wat zijn de kosten en opbrengsten per programma? 190
Totaal overzicht per programma 190
Lokale heffingen 191
Uitkering gemeentefonds 191
Dividenden 191
Financieringsfunctie 191
Overhead 192
Vennootschapsbelasting 193
Post onvoorzien 193
Meerjarenraming 2027-2030 194
Hoe ziet de balans er in 2027 uit? 195
Prognose balans 195
Activa en passiva 195
EMU-Saldo 196
Reserves en voorzieningen 197
Reserves 197
Reserves 2027 197
Toelichting mutatie reserves 198
Meerjarenperspectief reserves 199
Voorzieningen 200
Voorzieningen 2027 200
Toelichting mutatie voorzieningen 201
Meerjarenperspectief voorzieningen 202
Incidentele baten en lasten 203
Incidentele baten en lasten 203
1. Bestuur en dienstverlening 203
2. Samen Leven 204
3. Wonen en verplaatsen 205
4. Economie en werken 205
5. Duurzaam denken en doen 205
Totaal 206

Verwachte structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves 207
Taakvelden 208
Totaal taakvelden 208
Programma 1 Bestuur en dienstverlening 211
Programma 2 Samen Leven 211
Programma 3 Wonen en verplaatsen 212
Programma 4 Economie en werken 212
Programma 5 Duurzaam denken en doen 212
Uitgangspunten 2027-2030 213
Inwoner- en woningaantallen 213
Kosten 214
Opbrengsten 215
Besluitvorming 216
Besluitvorming 216
Besluitvorming 216
Toezeggingen 217
Vragen gemeenteraad 217
Beoordeling provincie 217
Contact en privacy 218
Contact 218
Contact 218
Privacybeleid 218

Samenvatting

Samenvatting

Voorwoord

Koers houden, kansen pakken, krachten bundelen

Onder die titel presenteren we het college-uitvoeringsplan, gebaseerd op het ambitieuze raadsprogramma waaraan iedereen heeft bijgedragen. Deze begroting is een vertaling van deze ambities voor het jaar 2027. We bouwen voort op wat in de vorige periode is gerealiseerd voor onze inwoners, bedrijven en verenigingen van Etten-Leur en geven tegelijk ruimte aan nieuwe en aangescherpte ambities die uw raad heeft aangegeven.

De doelen en acties uit het college-uitvoeringsplan namen we in deze begroting op; de verdere toelichting staat in het plan zelf. Per programma hebben we indicatoren gekozen om de ontwikkeling te volgen. Ook autonome ontwikkelingen en de financiële gevolgen van de tweede bestuursrapportage zijn verwerkt. Lees de financiële toelichting voor meer informatie hierover. Vervolgens lag er een flinke puzzel want de beschikbare middelen en de uitvoeringscapaciteit passen niet altijd bij de uitgesproken ambities.

Slimme balans zoeken

Financieel zochten we een slimme balans tussen gerichte, soms incidentele investeringen en structurele middelen die nodig zijn voor de uitvoering van gemeentelijke taken. We zijn financieel voorzichtig en tegelijkertijd ondernemend. We gaan ervoor om de komende periode aanvullende financiering te verkrijgen op diverse beleidsterreinen. En we zoeken naar creatieve combinaties tussen beleidsterreinen. Zo combineren we bijvoorbeeld de uitvoering van de wijkpaspoorten uit het Groenplan, waarvoor nog geen budget was geraamd, waar mogelijk met de reserveringen voor klimaatmaatregelen.

Vooruit blijven kijken en omgaan met onzekerheden

De septembercirculaire geeft financiële ruimte. Voor de jaren daarna ontbreekt nog duidelijkheid vanuit het kabinet. We spreken niet meer van ravijnjaren, maar houden rekening met aanhoudende financiële druk en wachten de besluitvorming in Den Haag af. Zo verwachten we in het voorjaar nog financiële consequenties vanuit de aanbevelingen van de commissie van Ark rond de jeugdzorg. Tegelijk willen we investeren, zoals in de herinrichting van de Markt en de nieuwbouw van de Gemeentewerf, maar moeten we ook denken aan de grote investeringen die na 2030 nog volgen zoals voor basisscholen en op termijn de tunnel en randwegen. Die zijn nu nog niet zichtbaar, maar komen er wel aan. Besluitvorming in de komende raadsperiode vraagt om een stabiele financiële basis, ook gezien de onzekerheden rond inflatie, indexeringen en renteontwikkelingen.

Uitvoeringskracht nodig
Voor de uitvoering van onze ambities is voldoende menskracht en een professionele organisatie nodig. De organisatie ontwikkelt mee door werkwijzen aan te passen en nieuwe digitale middelen, waaronder AI, verantwoord te benutten binnen de kaders van nieuwe wetgeving. Daarbij houden we nadrukkelijk oog voor de menselijke maat. De gevraagde extra capaciteit is deels nodig voor autonome ontwikkelingen en nieuwe wettelijke taken en deels voor de uitvoering van het college-uitvoeringsplan. Daarbij wegen we steeds kritisch af wat incidenteel kan, wat structureel nodig is en wat bijdraagt aan goed werkgeverschap.

De indeling van de begroting
De tweede bestuursrapportage 2026 en de begroting 2027 presenteren we naast elkaar. In de bestuursrapportage rapporteren we nog over onderwerpen uit de vorige collegeperiode, terwijl de begroting al uitgaat van nieuwe onderwerpen en acties uit het nieuwe college-uitvoeringsplan. In de nieuwe indeling van het plan is het sociaal domein gebundeld in programma 2, inclusief inkomen en werk vanuit de Participatiewet en het Werkplein, die voorheen onder programma 4 vielen. Vanaf de eerste bestuursrapportage 2027 hanteren we volledig de vernieuwde indeling.

Meten is weten
In elk programma staan indicatoren waarmee we volgen of we op koers liggen en de gewenste effecten bereiken. Via de bronlinks zijn de actuele scores en aanvullende indicatoren beschikbaar. Uitgangspunt is, zoals afgesproken in het raadsprogramma, dat we minimaal het niveau van vergelijkbare gemeenten bereiken als we lager scoren, en ons huidige niveau behouden als we beter scoren. Richting de eerste bestuursrapportage in 2027 en kadernota willen we hierover met de gemeenteraad in gesprek: welke indicatoren zeggen daadwerkelijk iets over onze inzet en welke streefwaarden spreken we af? Daarbij kijken we, zoals in het raadsprogramma staat, niet alleen naar de cijfers maar ook naar de verhalen erachter.

Tot slot
Met deze begroting starten we de nieuwe raadsperiode. Een periode waarin we koers houden, kansen pakken en de krachten bundelen van gemeenteraad, college, organisatie en samenleving. Zo werken we stap voor stap aan onze ambities voor de ontwikkeling van Etten-Leur, met oog voor wat financieel en organisatorisch haalbaar is en met ruimte om bij te sturen wanneer ontwikkelingen daarom vragen. Vanuit die gezamenlijke verantwoordelijkheid bouwen we verder aan een sterk, veerkrachtig en toekomstgericht Etten-Leur.

Van kadernota naar begroting

Op 6 juli 2026 stelde de gemeenteraad de kadernota 2027-2030 vast.

De ontwikkelingen en voorstellen in de tweede bestuursrapportage 2026 en de begroting 2027 leiden tot het volgende meerjarenperspectief 2026-2030.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Kadernota 2027-2030	179	2.837	510	1.103	2.512
Actualisatie begroting 2027-2030	-41	-2.687	-3.768	-3.477	-3.470
Saldo 2e bestuursrapportage 2026 - begroting 2027	**138**	**150**	**-3.258**	**-2.374**	**-958**

Een samenvatting van de mutaties bij het opstellen van de begroting 2027 leest u hier.

Overzicht financiële mutaties

In het overzicht leest u een samenvatting van de mutaties bij het opstellen van de begroting 2027.

In de programma's nemen we financiële overzichten op met meer details en toelichtingen.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
1. Uitbreiding personeel	-150	-2.032	-2.920	-2.816	-2.902
2. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	-526	381	440	604	663
3. Nabetaling Nazorg gesloten stortplaatsen	-700	0	0	0	0
4. Participatiewet	-625	-406	22	29	45
5. Openbaar groen	-97	-368	-368	-368	-368
6. ICT kosten	-310	-130	-86	19	24
7. Inburgering	-307	-371	-371	-371	-371
8. Voorziening APPA	-251	0	0	0	0
9. Jeugdzorg	-200	-135	-135	0	0
10. Ruimtelijke visies	0	0	-200	-100	0
11. Voorziening onderhoud gebouwen	-173	-173	-173	-173	-173
12. Onroerendezaakbelasting	-144	0	0	0	0
13. Proef hoogbegaafdheidsklas	0	-130	0	0	0
14. Onderwijsagenda	0	-120	-120	-120	-120
15. Trampolinegroep	0	0	-180	-180	-180
16. De Verbinding	0	0	-150	-150	-150
17. Toeslagenaffaire	164	0	0	0	0
18. Evenementenbudget jongeren	0	-100	0	0	0
19. Evenementenbudget algemeen	0	-100	0	0	0
20. Missie en visie op Erfgoed	0	0	0	-80	0
21. Lichtshow jaarwisseling 2027/2028	0	-75	0	0	0
22. Beschermd Wonen 2026	746	0	0	0	0
23. Verkoop vergadercentrum	500	0	0	0	0
24. Vrijval taakmutaties	374	0	0	0	0
25. Opbrengst Projecten	300	0	0	0	0
26. Wmo	268	348	348	348	348
27. Organisatiekosten Werkplein	172	0	0	0	0
28. Grondverkoop	160	0	0	0	0
29. Rente langlopende leningen	147	0	0	0	0
30. Rente en afschrijvingen	642	1.281	314	-228	-540
31. Budget indexeringen	-316	258	262	266	254
32. Overig	285	-815	-451	-157	0
Totaal wijzigingen	**-41**	**-2.687**	**-3.768**	**-3.477**	**-3.470**

Toelichting financiële mutaties

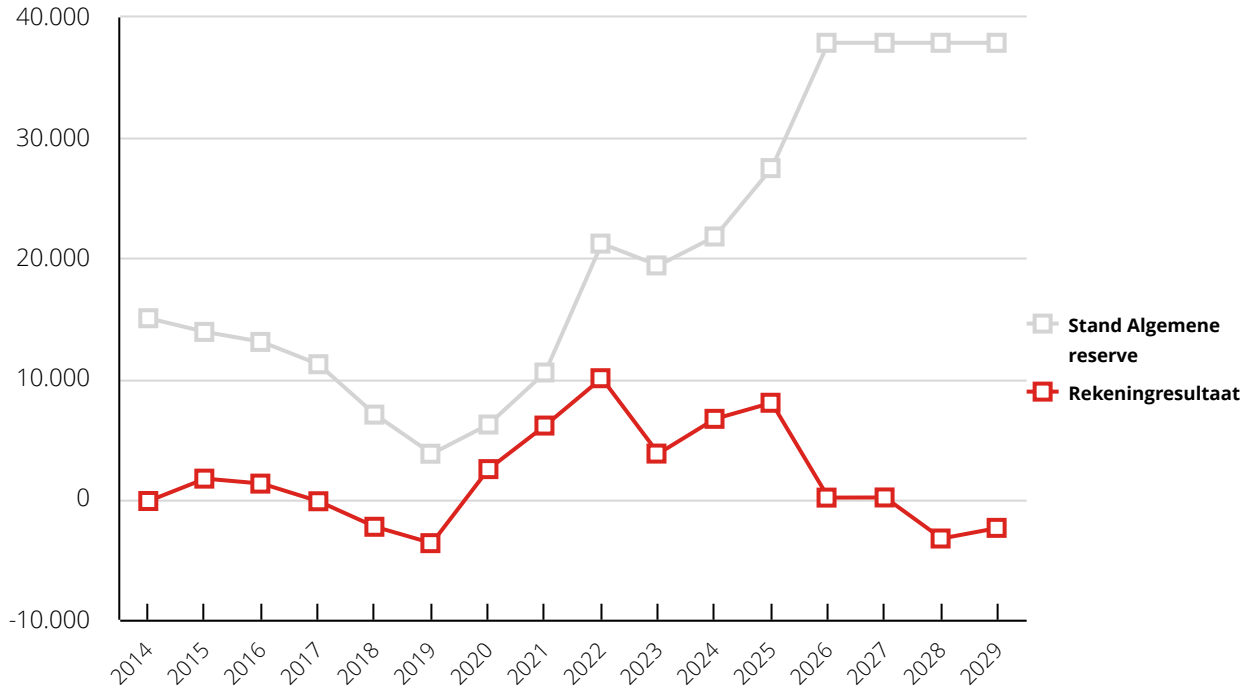
Onderwerp	Toelichting
1. Uitbreiding personeel	Door de groei van het aantal taken, de groei van de organisatie en het realiseren van de ambities uit het raadsprogramma is extra capaciteit nodig.
2. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2026.
3. Nabetaling Nazorg gesloten stortplaatsen	We betalen de naheffing Nazorg Gesloten Stortplaats Zevenbergen in één keer.
4. Participatiewet	Hogere uitkeringslasten, minder kosten minimabeleid en hogere re-integratiekosten.
5. Openbaar groen	De kosten voor openbaar groen nemen toe door areaaluitbreidingen, hogere onderhouds- en uitvoeringskosten en aanvullende beheermaatregelen voortvloeiend uit het Groenplan en het bomenbeheer. Een deel van deze kostenontwikkeling wordt opgevangen door de uitvoering van maaiwerkzaamheden in eigen beheer vanaf 2027.
6. ICT kosten	Door ontwikkelingen op het gebied van software en ICT samenwerking passen we de begroting aan.
7. Inburgering	We verlagen de Rijksbijdrage inburgering naar het niveau van inburgeringskosten.
8. Voorziening APPA	Bureau PROambt berekende de hoogte van de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). We storten € 35.000 voor de twee extra wethouders. Door de hogere indexering is € 216.000 nodig voor de overige deelnemers.
9. Jeugdzorg	De cijfers over de eerste helft van 2026 laten een tekort zien bij de niet-vrij toegankelijke jeugdzorg. Binnen de jeugdbescherming en de jeugdzorg met intensieve begeleiding is juist sprake van een overschot.
10. Ruimtelijke visies	We huren stedenbouwkundige bureaus in voor de visies Grauwe Polder, Stationsgebied, Etten-Leur Noord en de herijking van de Omgevingsvisie.
11. Voorziening onderhoud gebouwen	We rekenden de onderhoudsvoorziening gebouwen door. Daaruit blijkt dat een verhoging van de storting in de voorziening nodig is om alle toekomstige werkzaamheden uit te voeren.
12. Onroerendezaakbelasting	De WOZ waarde van de panden in Etten-Leur is minder hard gestegen dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Door de lagere WOZ waarde is de opbrengst van de onroerendezaakbelasting lager.
13. Proef hoogbegaafdheidsklas	Met Integraal Kindcentrum De Vincent starten we een proef om hoogbegaafde leerlingen beter te ondersteunen. Het doel is om ervoor te zorgen dat deze leerlingen binnen hun eigen school het onderwijs en de begeleiding krijgen die zij nodig hebben. Hiervoor is vaak een ander aanbod nodig dan in een reguliere klas.
14. Onderwijsagenda	Er is extra budget nodig voor de onderwijsagenda om aan de afspraken met de onderwijspartners te voldoen. Tot 2027 gebruikten we hiervoor budget van onderwijsachterstanden dat is niet meer mogelijk.
15. Trampolinegroep	De verbinding onderwijs en jeugdzorg maakt onderdeel uit van het doorontwikkelplan Jeugdzorg 2026-2030. Met de trampolinegroep zorgen we voor preventieve interventie. Leerlingen in het basisonderwijs krijgen hier begeleiding en hun leerkracht coaching. Hierdoor kan de leerling groeien in ontwikkeling, maar wel op de eigen basisschool blijven. Voor de uitvoering van deze taak nemen we dit budget op tot en met 2030.
16. De Verbinding	De verbinding onderwijs en jeugdzorg maakt onderdeel uit van het doorontwikkelplan Jeugdzorg 2026-2030. De Verbinding ondersteunt jeugdigen in het basisonderwijs die dreigen thuis komen te zitten of dat al doen. In de veilige omgeving van de Verbinding worden jeugdigen en hun omgeving begeleid, zodat zij weer met plezier naar school kunnen. Voor de uitvoering van deze taak nemen we dit budget op tot en met 2030.
17. Toeslagenaffaire	We bieden ondersteuning aan slachtoffers van de kinderopvang toeslagaffaire. Het Rijk vergoedt de kosten van de brede ondersteuning voor 100%. De uitvoeringskosten declareren we op basis van normbedragen van het Rijk. Onze uitvoeringskosten zijn lager dan de normbedragen die we daarvoor ontvangen.
18. Evenementenbudget jongeren	We nemen een evenementenbudget van € 100.000 voor jongeren op. Het overschot nemen we jaarlijks mee en vullen het budget weer aan.
19. Evenementenbudget algemeen	We nemen een evenementenbudget op voor algemene evenementen. Het overschot nemen we jaarlijks mee en vullen het budget weer aan tot € 100.000.
20. Missie en visie op Erfgoed	Een extern bureau stelt een visie op erfgoed op. Als deze visie is opgesteld volgt er een voorstel met daarin ook de financiële gevolgen om de visie uit te voeren.
21. Lichtshow jaarwisseling 2027/2028	Ondanks onze inspanningen is het niet gelukt om voor de jaarwisseling van 2026/2027 een evenement te organiseren. Daarom richten we ons op de jaarwisseling van 2027/2028 om samen met vrijwilligers een lichtshow te organiseren.
22. Beschermd Wonen 2026	Breda organiseert Beschermd wonen en krijgt daarvoor geld van het Rijk. Breda paste de begroting 2026 aan.
23. Verkoop vergadercentrum	We verkochten begin juli het vergadercentrum.

Onderwerp	Toelichting
24. Vrijval taakmutaties	We ontvingen via het gemeentefonds geld voor diverse taken. De taken voeren we uit binnen de beschikbare budgetten.
25. Opbrengst Projecten	We ontvangen hogere financiële bijdragen voor woningbouwprojecten.
26. Wmo	Het gebruik van huishoudelijke ondersteuning met bemiddeling en van woonvoorzieningen daalt. Tegelijkertijd maken meer inwoners gebruik van huishoudelijke ondersteuning.
27. Organisatiekosten Werkplein	Het Werkplein maakte minder kosten dan verwacht. Het hield rekening met een hogere stijging van de lonen dan uiteindelijk is afgesproken in de Cao 2026. Daarnaast zijn verschillende vacatures nog niet of later ingevuld.
28. Grondverkoop	We verkochten een perceel grond.
29. Rente langlopende leningen	De rentelasten vallen lager uit omdat in 2026 minder langlopende leningen zijn afgesloten.
30. Rente en afschrijvingen	We beoordelen al onze investeringen: wanneer verwachten we de uitgaven en wanneer is de investering klaar? We actualiseren de planning van de investeringen.
31. Budget indexeringen	In de kadernota namen we budget op voor prijsstijgingen. Een deel van dit budget gebruiken we op de diverse programma's om de gestegen kosten op te vangen.
32. Overig	Meerdere afwijkingen, uitgebreidere specificatie in de programma's.

Ontwikkeling algemene reserves

We actualiseren de meerjarenbegroting 2026-2030 en brengen het verloop van de algemene reserve in de komende jaren in beeld.
Het overzicht van alle reserves en voorzieningen staat hier.

In de grafiek staat het verloop van de algemene reserve vanaf 2014 tot en met 2030.
De positieve resultaten van de afgelopen jaren voegden we toe aan de algemene reserve.
We houden nog geen rekening met het jaarlijkse rekeningresultaat. Bij een positief resultaat stijgt de reserve. Bij een negatief resultaat (of bij inzet van de reserve voor dekking van lasten) daalt de reserve.

Mutaties reserves

Reserve nog uit te voeren werkzaamheden

Bij de tweede bestuursrapportage 2026 beoordelen we of we de geplande werkzaamheden daadwerkelijk in 2026 uitvoeren. Het is mogelijk dat we werkzaamheden moeten uitstellen naar 2027. Wanneer dat zo is, verlagen we de budgetten voor 2026 en reserveren we dit bedrag. Voor 2027 doen we juist het tegenovergestelde: we onttrekken aan de reserve en vergroten het budget. We gebruiken hiervoor de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden.

In deze bestuursrapportage verlagen we de budgetten in 2026 met € 1.600.000. Voor de Onderwijsagenda verhogen we het budget met € 311.000. In de programma's lichten we deze posten ook toe.

(bedragen x € 1.000)	programma	2026	2027	2028	2029
1. Subsidies duurzaamheid	5	1.235	-1.235	0	0
2. Volkshuisvestingsprogramma	5	113	-113	0	0
3. Realisatiestimulans Volkshuisvesting	3	252	0	0	0
4. Onderwijsagenda	2	-311	0	0	0
Reserve nog uit te voeren werkzaamheden		**1.289**	**-1.348**	**0**	**0**

Mutaties reserves 2026

Bij de programma’s geven we deze mutaties bruto weer: uitgaven die we betalen uit een reserve laten we apart zien.
De gemeenteraad krijgt hierdoor inzicht in deze mutaties.

De totale reservemutaties in 2026 zijn:

(bedragen x € 1.000)	2026
Stortingen in reserves	4.184
Onttrekkingen aan reserves	-3.541
Saldo	**643**

Toelichting:

De belangrijkste reservemutaties in de tweede bestuursrapportage 2026 zijn:

Stortingen:

- Algemene reserve: storting € 3.405.000 vanuit de Reserve Grondexploitatierisico's;
- Reserve Realisatie Omgevingsvisie: storting € 564.000 door winstneming Vosdonk en Haansberg en
  € 215.000 overboeking vanuit de Reserve Grondexploitatierisico's

Onttrekkingen:

- Reserve Grondexploitatierisico's: onttrekking € 3.405.000 aan de Algemene reserve en € 215.000 aan de Reserve Realisatie Omgevingsvisie

- Reserve Cultuur: verlaging van de onttrekking met € 50.000 omdat deze werkzaamheden worden gerealiseerd in 2027;
- Reserve Kapitaallasten onderwijs: verlaging van de onttrekking met € 29.000. Investeringen in onderwijs worden in 2026 afgerond, vanaf 2027 start de afschrijving.

Een toelichting op de mutaties met reserves staat bij de programma's.

Toelichting reserves

Onderwerp	Toelichting
1. Subsidies duurzaamheid	De uitkering Capaciteit decentrale overheden klimaat en energiebeleid (CDOKE) die we ontvangen voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid nemen we via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
2. Volkshuisvestingsprogramma	We ontvingen in 2025 een rijksbijdrage voor het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma en een huisvestingsverordening. Deze werkzaamheden worden pas in 2027 uitgevoerd. We nemen het bedrag via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
3. Realisatiestimulans Volkshuisvesting	De ontvangsten van de realisatiestimulans Volkshuisvesting zetten we apart in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden. Het doel van de realisatiestimulans Volkshuisvesting is het realiseren van betaalbare woningen.
4. Onderwijsagenda	Voor de uitvoering van de onderwijsagenda 2026 onttrekken we aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden.

Structureel saldo begroting

Voor een structureel evenwicht in de begroting is inzicht in de incidentele lasten en baten noodzakelijk. In hoofdlijn zijn alle baten en lasten structureel. Of een bedrag incidenteel is, is afhankelijk waarvoor dit bedrag bedoeld is. Ook moet er sprake zijn van een duidelijke einddatum.

In de overzichten van de 'incidentele baten en lasten per programma' leggen we uit welke incidentele lasten en baten we opnemen in de begroting.

Het structureel resultaat ziet er als volgt uit:

Structureel saldo begroting ***(bedragen x € 1.000)***	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Lasten exclusief mutaties reserves	-198.251	-199.109	-192.685	-196.041
Baten exclusief mutaties reserves	200.298	197.260	191.545	195.872
Saldo van baten en lasten	**2.048**	**-1.849**	**-1.140**	**-168**
Toevoegingen reserves	-4.713	-3.190	-3.263	-3.600
Onttrekkingen reserves	2.816	1.782	2.029	2.810
Resultaat	**150**	**-3.258**	**-2.374**	**-958**
Incidentele lasten (inclusief incidentele toevoegingen reserves)	6.261	2.398	1.963	1.500
Incidentele baten (inclusief incidentele onttrekkingen reserves)	-4.703	-1.185	-906	-424
Structureel resultaat	**1.708**	**-2.045**	**-1.317**	**118**

Uit deze tabel blijkt dat er in de begroting 2027 meer incidentele lasten dan incidentele baten zijn opgenomen.
Het structurele resultaat is in 2027 positief.

De provincie geeft in de richtlijnen aan dat de gemeente in aanmerking komt voor het normale toezicht wanneer de begroting 2027 reëel en structureel in evenwicht of positief is. Dit wordt repressief toezicht genoemd. We verwachten dat we met het aanbieden van deze begroting voldoen aan de eis van de provincie.

PDF

Klik op deze link om het Pdf bestand van begroting 2027 te lezen.

De ‘pdf-versie’ van de begroting ziet er niet optimaal uit. De digitale presentatie staat voorop.

Rapportage 2026

1. Eigentijds bestuur en dienstverlening op maat in Etten-Leur

We werken aan een betrouwbare en servicegerichte organisatie voor onze inwoners en partners zoals het onderwijs, ondernemers, andere overheden en maatschappelijke organisaties, verenigingen en instellingen. Een organisatie zonder onnodige drempels en procedures waarbij de menselijke maat het uitgangspunt is van onze dienstverlening. Dat vraagt om professionals die binnen de wetten en regelgeving ruimte voor maatwerk zien en benutten. De gemeente inspireert, stimuleert en faciliteert en zoekt actief de dialoog en samenwerking op. Veel aandacht gaat uit naar het vroegtijdig betrekken van inwoners en andere partijen bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid. Bestuurders en de organisatie gaan tijdig met inwoners in gesprek over maatschappelijke vraagstukken. Voor een goed functionerende gemeente is ook de relatie tussen de gemeenteraad, het college en de ambtelijke organisatie van groot belang, evenals een goede samenwerking in de regio zowel ambtelijk als bestuurlijk als politiek.

Ontwikkelingen

Proces Kernagenda Regio De Baronie opgestart

Het proces om te komen tot een kernagenda 2027-2031 wordt eind 2026 opgestart. Vanuit de omvorming van de RWB zijn taken (en budget) al overgegaan naar De Baronie. Dit is verwerkt in de begroting 2027. Of er vanuit de nieuwe kernagenda nog behoefte is aan nadere financiering is nog niet bekend. Gemeenteraden worden betrokken bij het proces van totstandkoming van de kernagenda. De kernagenda wordt tot slot altijd nog voorgelegd aan de gemeenteraden voor een zienswijze.

Gebieds- en wijkgericht werken

Begin 2025 hebben we gekeken hoe het wijkgericht werken in de praktijk verloopt. Daaruit bleek dat er behoefte is aan een aanpak die beter aansluit op de toekomst. Er is meer samenhang nodig, duidelijkheid over rollen en een betere samenwerking tussen wijkgericht werken, partners en projecten. Sindsdien zijn er nieuwe ontwikkelingen bij gekomen, zoals de invoering van de Omgevingswet en de doelen uit het raadsprogramma en het collegeuitvoeringsplan. Hierdoor is de opgave groter en breder geworden.

1.1 Vertrouwen in de overheid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het vergroten van het vertrouwen van de inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners in het gemeentebestuur. Meer en beter contact vanuit de gemeente met hen zodat zij weten waar ze aan toe zijn. De gemeenteraad wil zichtbaar en benaderbaar zijn.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners krijgen meer vertrouwen in de gemeente/het gemeentebestuur.
- De gemeente betrekt (we betrekken onze) inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners meer en beter bij wat de gemeente doet (we doen).
- De gemeente(-raad) is zichtbaar en benaderbaar.

Wat zijn de doelen?

1. Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners weten altijd wie hun contactpersoon is bij de gemeente.
2. Raadsvergaderingen worden gehouden op een prettig toegankelijke locatie.
3. Inwoners, ondernemers en andere maatschappelijke partners worden verwelkomd wanneer ze ‘aankloppen’ bij de gemeente.
4. De gemeente treedt vaker naar buiten en spreekt met inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners die met de gemeente willen spreken.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/burgerpeiling

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Alle inspanningen van de gemeente waarderen inwoners tenminste met een 6,4. (waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 6,3 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 6,3).

Het opkomstpercentage voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 is hoger dan 46,3% (de opkomst in 2026 was 48,6%).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Afstemming met maatschappelijke partners

Met maatschappelijke partners en middelbare scholieren voerden we gesprekken over het concept raadsprogramma. De hierbij verzamelde informatie verwerkten we in het definitieve raadprogramma.

Toegankelijkheid van raadsvergaderingen

De nieuwe raadzaal is in gebruik genomen. Dit biedt meer mogelijkheden voor inwoners om actief deel te nemen tijdens 'met de raad in gesprek' en de vergaderingen live te volgen op de publieke tribune of via de livestream.

Project Raadzaal en Herindeling Publiekshal

Project is afgerond en overgedragen aan de lijnorganisatie per 1 mei 2026.

Wat heeft aandacht nodig?

Afstemming met maatschappelijke partners

Het raadsprogramma wordt vertaald in een college-uitvoeringsprogramma en in de begroting 2027 inclusief meerjarenraming 2027-2030. Het voorbereiden van het goede gesprek over de begroting en het college uitvoeringsplan vraagt onze aandacht.

Toegankelijkheid van raadsvergaderingen

Het oplossen van problemen met de live-uitzendingen van de vergaderingen kost veel tijd. De uitwerking van het raadscommunicatieplan kost meer tijd dan vooraf geraamd en is daarom in fases verdeeld.

Project Raadzaal en Herindeling Publiekshal

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Afstemming met maatschappelijke partners	Tweemaal per jaar (ruim voor de kadernota en ruim voor de begroting) een bijeenkomst organiseren met maatschappelijke partners om antwoord te krijgen op de vraag: 'liggen we op koers met de uitvoering van het raadsprogramma en zijn er eventueel bijstellingen nodig gegeven maatschappelijke ontwikkelingen?'	**2026**
Toegankelijkheid van raadsvergaderingen	De gemeenteraad wil zichtbaar en benaderbaar zijn.	**2026**
Project Raadzaal en Herindeling Publiekshal	Toegankelijke locatie voor raadsvergaderingen en een publiekshal die aansluit bij de opgave dienstverlening. (Met oog voor werkplekken van RWB/Werkplein).	**2026**

1.2 Communicatie en participatie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het doel van de gemeenteraad is dat inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners beter begrijpen wat de gemeente doet en waarom. Door duidelijke communicatie in heldere taal weten mensen beter waar ze terecht kunnen bij de gemeente en worden ze dus beter geholpen. Met goede communicatie en participatie verlopen projecten beter en hebben inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners meer invloed op wat de gemeente doet. Inwoners moeten meer regie krijgen over hun woon- en leefomgeving doordat de gemeente openstaat voor hun expertise en initiatieven en deze waar nodig ondersteunt. Dat geldt ook voor ondernemers en andere (maatschappelijke) partners. De gemeenteraad zet in op een betere toegankelijkheid van de gemeente, zowel digitaal als persoonlijk. Voor inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners moet duidelijk zijn welke informatie zij waar kunnen vinden en met wie zij contact kunnen opnemen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners begrijpen wat de gemeente doet en waarom.
- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners weten, zowel persoonlijk als digitaal, waar en waarvoor ze bij de gemeente terecht kunnen.

- Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners hebben (meer) regie over hun woon- en leefomgeving.

Wat zijn de doelen?

1. We gebruiken heldere taal (altijd, maar in het bijzonder wanneer we met onze inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners communiceren).
2. We zijn bereikbaar en informatie is vindbaar en begrijpelijk.
3. We leggen altijd uit wat we doen en waarom.
4. We betrekken inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners actief bij (communiceren actief over) plannen en activiteiten.
5. De gemeente biedt ruimte voor initiatieven van inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/burgerpeiling

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Samenwerking met inwoners waarderen inwoners tenminste met een 6,0.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 5,7 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 5,8).

Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven voor de communicatie en voorlichting van de gemeente is tenminste een 6,5.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 6,0 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 6,1).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Evaluatie wijkgericht werken

Evaluatie wijkgericht werken is afgerond. De formatie van wijkmanagers is op orde gebracht en er zijn goede afspraken gemaakt over fysieke vraagstukken. De wijkmanagers kunnen zich daardoor richten op sociaal maatschappelijke vraagstukken.

Wat heeft aandacht nodig?

Evaluatie wijkgericht werken

Op dit moment werken we aan het toekomstbestendig maken van het wijkgericht werken en het aan de slag kunnen met gebiedsplannen en wijkagenda's. Dit is opgenomen in het college-uitvoeringsprogramma.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Evaluatie wijkgericht werken	Wijkgericht werken als methodiek en de positionering van de wijkmanager evalueren.	**2026**

1.3 Dienstverlening en menselijke maat

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het doel is dat iedereen mee kan doen in Etten-Leur. Inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners mogen niet belemmerd worden door te complexe regels, door te weinig digitale vaardigheden of andere obstakels zoals een taalbarrière of fysieke ontoegankelijkheid. In onze dienstverlening moet de mens, het bedrijf, de vereniging of de maatschappelijke organisatie meer centraal staan. We verplaatsen ons beter in de persoon, ondernemer of (maatschappelijke) partner en helpen diegene door de complexe wereld van de overheid heen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners en andere partners vinden de gemeentelijke dienstverlening, zowel persoonlijk als digitaal, duidelijk vindbaar, toegankelijk, betrouwbaar en begrijpelijk. Dit geldt ook voor mensen die minder digitaal vaardig zijn.
- Inwoners en andere partners ervaren de gemeentelijke dienstverlening als eerlijk en begripvol.

Wat zijn de doelen?

1. We leggen zowel digitaal als fysiek beter en persoonlijker contact met inwoners, ondernemers en andere (maatschappelijke) partners.
2. De gemeentewebsite en andere dienstverleningskanalen zijn duidelijk vormgegeven en goed toegankelijk, ook voor mensen die minder digitaalvaardig zijn.
3. Goede dienstverlening is gebaat bij ‘regelruimte’: handelingsperspectief om te doen wat in een specifiek geval nodig is.
4. Voor burgers die zelf goed aan de slag kunnen, richten we de werkprocessen zo in dat hun zelfwerkzaamheid beloond wordt met vloeiende dienstverleningsprocessen, korte tijdsbelasting en vlotte afhandeling.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/klantbeleving

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Inwoners waarderen de directe dienstverlening tenminste met een 6,6.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 6,55 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 6,6).

Tenminste 61,9% van de inwoners is (zeer) tevreden over hostmanship van de gemeente.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 61,9% (zeer) tevreden en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 63,8% (zeer) tevreden).

Inwoners waarderen de digitale dienstverlening tenminste met een 6,7.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 6,47 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 6,81).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Inclusieve gemeente en de menselijke maat

We werken aan het structureel versterken van hostmanship en menselijk contact in onze dienstverlening. Hiervoor ontwikkelen we lesmateriaal dat wordt opgenomen in ons leer- en ontwikkelplatform en het krijgt een vaste plek in ons introductieprogramma voor nieuwe medewerkers. In het laatste kwartaal leveren we het (online) magazine 'Menselijk contact' en is de eerste basistraining 'Menselijk contact' klaar voor gebruik.

Verbeteren digitale dienstverlening

We werken continu aan het verbeteren van onze digitale dienstverlening, zodat inwoners en ondernemers hun zaken met de gemeente steeds eenvoudiger, toegankelijker en waar mogelijk digitaal kunnen regelen. Een belangrijke stap in onze digitale dienstverlening is de implementatie van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. De implementatie is afgerond en de uitvoering is geborgd in onze organisatie. Hiermee bieden we inwoners en ondernemers de mogelijkheid om formele berichten en aanvragen digitaal bij de gemeente in te dienen.

Wat heeft aandacht nodig?

Inclusieve gemeente en de menselijke maat

-

Verbeteren digitale dienstverlening

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Inclusieve gemeente en de menselijke maat	We werken eraan dat onze dienstverlening voor iedereen, zowel fysiek als digitaal, toegankelijk is en dat iedereen kan meedoen. In de wijze waarop we onze dienstverlening uitvoeren houden we rekening met de persoonlijke mogelijkheden en behoeften van mensen. We betrekken onze inwoners hierbij.	**2026**
Verbeteren digitale dienstverlening	Met de rapportage van de onderzoeksopdracht digitale dienstverlening bepalen we de agenda van ontwikkelingen en verbeteracties voor de digitale dienstverlening in de komende vier jaren. We zetten in op het vernieuwen gemeentelijke website www.etten-leur.nl en het verbeteren van de integrale sturing op de online dienstverlening. We doen dit samen met onze inwoners.	**2026**

1.4 Ondermijnende criminaliteit

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

We willen het fenomeen ondermijnende criminaliteit zo effectief mogelijk aanpakken. Er wordt blijvend gewerkt aan de bewustwording voor bewoners, ondernemers, maar zeker ook ons eigen bestuur en organisatie. We zetten samen met partners zoals de Taskforce-RIEC, politie en andere partners in op het voorkomen van ondermijnende criminaliteit en (woon-) fraude. Bij constateren van ondermijnende criminaliteit wordt hierbij ook door de gezamenlijke partners opgetreden, en worden door deze partners de boetes opgelegd die binnen hun mogelijkheden liggen.

Maatschappelijk effect

Inwoners en ondernemers voelen zich veilig in hun woon- en werkomgeving.

Wat zijn de doelen?

1. Inwoners, ondernemers en onze eigen organisatie weten wat ze (ook anoniem) kunnen doen bij een vermoeden van ondermijnende activiteiten in hun omgeving.
2. We onderzoeken en pakken ontvangen signalen op met de samenwerkingspartners.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

Dashboard - Openbare orde en veiligheid - Etten-Leur (waarstaatjegemeente.nl)

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?
Ondermijning
We werken continu aan het vergroten van het bewustzijn voor signalen die gericht zijn op mogelijke ondermijnende activiteiten.

Wat heeft aandacht nodig?
Ondermijning
Het herkennen van signalen voor ondermijning blijft een continu proces waar aandacht voor nodig is.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Ondermijning	Ondermijning op de agenda zetten (onder andere cybercrime en aanpak mensenhandel), werken aan bewustwording, zorgen voor een duidelijk meldpunt voor signalen. Samen met partners pakken we deze signalen aan. Het veiligheidsprogramma passen we daarop aan.	**2026**

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post “overig” gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.
Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Actualisatie begroting 2026-2030					
1. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	-264	707	631	801	866
2. Verkoop vergadercentrum	500	0	0	0	0
3. Voorziening APPA	-251	0	0	0	0
4. Onroerendezaakbelasting	-144	0	0	0	0
5. Vervangen servicedesk software	-97	0	0	0	0
6. Softwarekosten	-87	0	0	0	0
7. ICT - exploitatiekosten	-126	0	0	0	0
8. I-Samenwerking	0	-130	-130	-130	-130
9. Bijdrage ICT WBW	0	0	221	332	343
10. Werkplekbeheer	0	0	-177	-183	-189
11. Voorziening onderhoud gebouwen	-65	-77	-77	-77	-77
12. Bijdrage BWB	60	0	0	0	0
13. Bijdrage RWB	0	162	166	170	157
14. Bijdrage Regio de Baronie	0	-55	-55	-55	-55
15. Lichtshow jaarwisseling 2027/2028	0	-75	0	0	0
16. Uitbreiding wethouders	-150	-280	-291	-300	-310
17. Griffie - junior Raadsadviseur	0	-96	-100	-103	-106
18. Extra teamleiders	0	-406	-422	-436	-450
19. Projectleider	0	-135	-141	-145	-150
20. Participatieadviseur	0	-121	-126	-130	-134
21. Communicatieadviseur	0	-106	-110	-114	-118
22. Communicatie medewerker	0	-96	-100	-103	-106
23. Bestuurs- en directiesecretaresse	0	-85	-89	-91	-95
24. Information security officer	0	-96	-100	-103	-106
25. Medewerker weerbaarheid	0	-64	-66	-68	-71
26. Inkoopregisseur	0	-80	-110	-114	-118
27. Medewerker servicepunt	0	-76	-79	-81	-84
28. KAM-veiligheidsfunctionaris	0	-48	-50	-51	-53
29. Medewerker gebouwenbeheer	0	-106	-110	0	0
30. Subsidie coördinator	0	-83	-86	-89	-92
31. Gebiedsregisseur	0	-120	-126	-130	-134
32. Boa's	0	-313	-325	-336	-346
33. Innovatieprogramma Digitale stad	0	-75	-75	0	0
34. Medewerkers balie	0	-76	-79	-82	-84
35. Inhuur subsidiecoördinator	0	-150	-150	0	0
36. Inhuur subsidiecoördinator extra subsidies	0	150	150	0	0
37. Overhead toename personeelsbestand	0	-150	-155	-160	-165
38. Overige kosten uitbreiding personeel	0	-180	-180	-180	-180
39. Indiensttreding 2027	0	760	0	0	0
40. Rente langlopende leningen	147	0	0	0	0
41. Investeringen	-238	991	519	-78	-293
42. Rentelasten	0	290	-205	-150	-247
43. Vrijval taakmutaties	374	0	0	0	0
44. Algemene reserve	-3.405	0	0	0	0
45. CDOKE	-169	0	0	0	0

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
46. Budget indexeringen	150	1.425	1.471	1.515	1.811
47. Overheveling taakmutaties naar programma 2	147	520	718	718	718
48. Overig	-226	-263	-135	-103	-125
Totaal wijzigingen	**-3.844**	**1.463**	**27**	**-56**	**-123**

Toelichting tekst

Onderwerp	Toelichting
1. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2026.
2. Verkoop vergadercentrum	We verkochten begin juli het vergadercentrum.
3. Voorziening APPA	Bureau PROambt berekende de hoogte van de voorziening Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). We storten € 35.000 voor de twee extra wethouders. Door de hogere indexering is € 216.000 nodig voor de overige deelnemers.
4. Onroerendezaakbelasting	De WOZ waarde van de panden in Etten-Leur is minder hard gestegen dan waarmee in de begroting rekening is gehouden. Door de lagere WOZ waarde is de opbrengst van de onroerendezaakbelasting lager.
5. Vervangen servicedesk software	Eenmalige installatiekosten voor nieuwe servicedesksoftware.
6. Softwarekosten	Hogere softwarekosten door de vervanging van verouderde applicaties door toekomstbestendige cloudoplossingen. Het uitfaseren van de verouderde applicaties leidt tot een besparing op de kosten van servers, licenties en beheer. De hogere softwarekosten worden daarmee gedeeltelijk gecompenseerd.
7. ICT - exploitatiekosten	Door toename van het aantal medewerkers bij de gemeente, het verwerken van data in de cloud en het gebruik van Copilot stijgen de kosten die we hiervoor aan ICT WBW betalen. Vanaf 2027 zijn deze extra kosten al in de begroting van ICT WBW verwerkt.
8. I-Samenwerking	Gemeenten werken regionaal samen aan digitalisering. Ze delen kennis en mensen, zodat digitale systemen goed blijven werken en kunnen meegroeien met de toekomst. Om deze samenwerking goed te laten functioneren is structureel geld nodig. Daarvoor is vanaf 2027 jaarlijks € 130.000 beschikbaar. Dit geld wordt gebruikt om gezamenlijke regionale functies te betalen die werken aan regionale digitale projecten.
9. Bijdrage ICT WBW	Door de omvorming van ICT WBW van een servicegerichte naar een regieorganisatie nemen de kosten van ICT WBW af. Diverse taken worden weer door de deelnemers zelf uitgevoerd. Het voordeel op de gemeentelijke bijdrage wordt gebruikt om de taken binnen de gemeentelijke organisatie op te pakken.
10. Werkplekbeheer	Door de omvorming van ICT WBW van een servicegerichte naar een regieorganisatie nemen de kosten van ICT WBW af. Diverse taken gaan we als deelnemer zelf uitvoeren. Het voordeel op de gemeentelijke bijdrage gebruiken we om de taken binnen de gemeentelijke organisatie op te pakken. Om deze taken uit te voeren zijn minimaal twee medewerkers nodig.
11. Voorziening onderhoud gebouwen	We rekenden de onderhoudsvoorziening gebouwen door. Daaruit blijkt dat een verhoging van de storting in de voorziening nodig is om alle toekomstige werkzaamheden uit te voeren.
12. Bijdrage BWB	Door het slim inzetten van AI en lagere personeelskosten is de bijdrage aan de Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) dit jaar lager.
13. Bijdrage RWB	Door de verschuiving van taken naar andere partners wordt de bijdrage aan de Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB) lager.
14. Bijdrage Regio de Baronie	Door het toevoegen van taken wordt de bijdrage aan Gemeenschappelijke regeling Regio De Baronie hoger.
15. Lichtshow jaarwisseling 2027/2028	Ondanks onze inspanningen is het niet gelukt om voor de jaarwisseling van 2026/2027 een evenement te organiseren. Daarom richten we ons op de jaarwisseling van 2027/2028 om samen met vrijwilligers een lichtshow te organiseren.
16. Uitbreiding wethouders	In de nieuwe raadsperiode werken we met twee extra wethouders.
17. Griffie - junior Raadsadviseur	De gemeenteraad stelde het raadsprogramma 2026 tot en met 2030 vast. Om de ambities uit het programma uit te voeren, namen we na overleg met de fractievoorzitters een extra junior raadsadviseur aan.
18. Extra teamleiders	Door de groei van het aantal medewerkers zijn drie extra teamleiders nodig. Zo voorkomen we dat de teams te groot worden.
19. Projectleider	Voor de uitvoering van diverse actuele en complexe opgaven, waaronder het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA), het plan van aanpak naar aanleiding van het HHM-onderzoek, sterke Locale Teams en de opvang van Oekraïners, is inzet van een projectleider noodzakelijk.
20. Participatieadviseur	De raad vraagt om extra aandacht voor participatie en communicatie. Het beleid wordt op dit moment uitgevoerd door de adviseur bestuur en directie. Binnen die capaciteit lukt het niet om

Onderwerp	Toelichting
	de gevraagde ambitie en kwaliteitsverbetering op te pakken. Daarvoor hebben we een fulltime participatieadviseur nodig.
21. Communicatieadviseur	De ambities uit het raadsprogramma en het bieden van goede ondersteuning aan het college zorgen ervoor dat onze huidige capaciteit onvoldoende is. We breiden de formatie uit met een communicatieadviseur.
22. Communicatie medewerker	De ambities uit het raadsprogramma en het bieden van goede ondersteuning aan het college zorgen ervoor dat onze huidige capaciteit onvoldoende is. We breiden de formatie uit met een communicatiemedewerker.
23. Bestuurs- en directiesecretaresse	Het bieden van goede ondersteuning aan het college zorgt ervoor dat onze huidige capaciteit onvoldoende is. We breiden de formatie uit met een medewerker bestuurssecretariaat.
24. Information security officer	De toenemende digitalisering en de nieuwe Cyberbeveiligingswet vragen om structurele versterking van informatiebeveiliging. Met een Information Security Officer vergroten we de digitale weerbaarheid van de organisatie en beschermen we gegevens van inwoners, ondernemers en medewerkers.
25. Medewerker weerbaarheid	Een van de onderdelen van het programma weerbaarheid is de bedrijfscontinuïteit van de gemeente zelf. We moeten zorgen dat we onze belangrijkste processen uit kunnen blijven voeren. Om dit continu aandacht te kunnen geven is extra capaciteit nodig.
26. Inkoopregisseur	We zijn gestart met het verbeteren van het inkoopproces en het contractbeheer. Aanleiding hiervoor waren onrechtmatigheden bij inkopen. We huren hiervoor een specialist in. Een vaste proceseigenaar is nodig om de verbeteringen vast te houden en de organisatie te ondersteunen bij inkoop en contractmanagement.
27. Medewerker servicepunt	We hebben capaciteit voor het Facilitair servicepunt nodig door groei van de organisatie en uitbreiding taken.
28. KAM-veiligheidsfunctionaris	Op basis van de risico-inventarisatie en -evaluatie bij de buitendienst voegen we een KAM-veiligheidsfunctionaris toe. De KAM-veiligheidsfunctionaris is verantwoordelijk voor Kwaliteit, Arbeidsomstandigheden (Arbo) en Milieu. Deze functie helpt om veiligheidsrisico's beter in beeld te brengen en aan te pakken.
29. Medewerker gebouwenbeheer	Door de groeiende vastgoedportefeuille, verduurzamingsopgaven, openbare verlichtingsprojecten en diverse ontwikkelprojecten neemt de werkdruk binnen Team Gebouwenbeheer de komende jaren verder toe. Om deze tijdelijke piek in werkzaamheden op te vangen, de continuïteit van de uitvoering te waarborgen en uitgestelde projecten op te pakken zetten we voor een periode van twee jaar een extra medewerker Gebouwenbeheer in. Na deze periode beoordelen we of structurele uitbreiding van de formatie noodzakelijk is.
30. Subsidie coördinator	Voor het vastleggen van regels voor het aanvragen, verstrekken, beheren en verantwoorden van subsidies (duurzaam subsidiebeleid) maken we de functie van subsidiecoördinator structureel.
31. Gebiedsregisseur	Het wijkgericht werken maken we toekomstbestendig. Voor het opstellen van integrale gebiedsplannen en wijkagenda's is een gebiedsregisseur noodzakelijk.
32. Boa's	We hebben 4 extra boa's nodig. Dit doen we om zichtbaar aanwezig te zijn in alle wijken. Ook willen we structureel samenwerken met inwoners en partners. Met de extra inzet kunnen we meldingen beter opvolgen en resultaten behalen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. Ook de nieuwe wetgeving die in werking treedt, vraagt om extra inzet.
33. Innovatieprogramma Digitale stad	We onderzoeken, ontwikkelen en implementeren innovatieve digitale toepassingen. Dit draagt bij aan een efficiënte, toekomstbestendige datagedreven gemeente.
34. Medewerkers balie	We hebben medewerkers voor de ontvangstbalie nodig. Zo kunnen we de dienstverlening naar de inwoners op niveau houden.
35. Inhuur subsidiecoördinator	Inhuur van een subsidiecoördinator voor het werven en aanvragen van subsidies.
36. Inhuur subsidiecoördinator extra subsidies	Inhuur van een subsidiecoördinator voor het werven en aanvragen van subsidies.
37. Overhead toename personeelsbestand	Door de uitbreiding van het personeelsbestand stijgen de kosten van de ondersteunende diensten (bijvoorbeeld bij financiën, informatie en HRM).
38. Overige kosten uitbreiding personeel	Er is extra budget nodig voor de kosten die horen bij extra personeel. Denk aan laptops, softwarelicenties en andere hulpmiddelen die medewerkers nodig hebben om hun werk te doen.
39. Indiensttreding 2027	Niet iedere nieuwe medewerker komt op 1 januari 2027 in dienst. We gaan ervan uit dat ongeveer een kwart later start.
40. Rente langlopende leningen	De rentelasten vallen lager uit omdat in 2026 minder langlopende leningen zijn afgesloten.
41. Investeringen	We beoordelen al onze investeringen: wanneer verwachten we de uitgaven en wanneer is de investering klaar? We actualiseren de planning van de investeringen.
42. Rentelasten	Voor de begroting 2026 brachten we onze financieringsbehoefte in beeld. Voor toekomstige financieringen gaan we nu uit van een rente van 3,25%. In 2027 is het financieringstekort kleiner dan we dachten. Hierdoor ontstaat een voordeel op de rentelasten. Door een stijging van de rente nemen de rentelasten vanaf 2028 verder toe.

Onderwerp	Toelichting
43. Vrijval taakmutaties	We ontvingen via het gemeentefonds geld voor diverse taken. De taken voeren we uit binnen de beschikbare budgetten.
44. Algemene reserve	Vanuit de reserve Grondexploitatierisico's doen we een storting in de Algemene reserve. We draaien hiermee de mutatie uit jaarrekening 2025 terug (zie programma 2).
45. CDOKE	We nemen de uitkering Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en Energiebeleid op ter dekking van de hiervoor gemaakte kosten. Een deel van de opbrengst is al in de begroting opgenomen. Dit bedrag wordt verrekend in programma 5.
46. Budget indexeringen	In de kadernota namen we budget op voor prijsstijgingen. Een deel van dit budget gebruiken we op de diverse programma's om de gestegen kosten op te vangen.
47. Overheveling taakmutaties naar programma 2	Ontvangsten uit de algemene uitkering voor specifieke taken boeken we over van programma 1 naar programma 2.
48. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

2. Sociaal Etten-Leur

Etten-Leur is een inclusieve gemeente waar iedereen alle kansen krijgt om mee te doen. Iedereen moet zich prettig en veilig kunnen voelen in zijn eigen leefomgeving. Samen zijn we verantwoordelijk voor schone en leefbare straten, buurten en wijken. Voor iedereen in Etten-Leur die dat nodig heeft moeten (sport)voorzieningen, zorg en ondersteuning toegankelijk en beschikbaar zijn. We denken vanuit het perspectief van mensen. Daarom spannen we ons in om zoveel als mogelijk problemen te voorkomen en de zorgvragers vroegtijdig te signaleren en te ondersteunen. We werken samen aan een gemeente waarin iedereen zelf regie voert over zijn/haar leven en de mogelijkheid krijgt om talenten en kwaliteiten te ontwikkelen en te benutten. Het beleid van de gemeente richt zich op alle doelgroepen, zogenaamd inclusief beleid. De komende jaren is er vanuit dit beleid wel extra aandacht voor de doelgroepen jongeren en ouderen.

Ontwikkelingen

Jeugdzorg plus

In 2027 worden stappen gezet om de landelijke opdracht naar 0 gesloten plaatsen in 2030 te realiseren. Dit vraagt om afbouw van gesloten plaatsen, maar ook om de opbouw van passende alternatieven. De doelgroep, die nu geplaatst wordt in de gesloten jeugdzorg, zal er namelijk in de toekomst ook zijn. Op dit moment werken we deze alternatieven verder uit. Daarbij is niet te voorspellen of deze alternatieven uiteindelijk goedkoper zijn dan de huidige gesloten jeugdzorg. Wel is duidelijk dat de ontwikkeling en opbouw ervan een investering vraagt van de jeugdzorgregio's West-Brabant-West en Zeeland. Indien nodig vragen we bij de eerste bestuursrapportage 2027 aanvullende middelen om deze financiële gevolgen op te vangen.

Gemeenschappelijke Regeling Jeugdzorg

Vanaf 2027 wordt de gemeentelijke samenwerking binnen de jeugdzorg op basis van de Gemeenschappelijke Regeling geformaliseerd en verder ingericht. Eventuele extra financiële consequenties leggen we in 2027 voor aan de gemeenteraad.

Wmo - Huishoudelijke ondersteuning

De Centrale Raad van Beroep bepaalde dat bij ondersteuning door iemand vanuit het sociaal netwerk niet langer uitgegaan mocht worden van het minimumloon. Aangesloten moet worden bij de CAO (Verpleging, Verzorging Thuis). Nu de basis voor deze goedkope constructie (Huishoudelijke ondersteuning met bemiddeling, sociaal netwerk) wegviel, hevelen we deze cliënten over naar Huishoudelijke ondersteuning zorg in natura (zin). Hierdoor neemt het aantal cliënten met een persoonsgebonden budget (PGB) af.
Dit zien we terug in een daling van de kosten persoonsgebonden budget.

Daarnaast zien we nog steeds een lichte stijging van het aantal inwoners dat gebruik maakt van Huishoudelijke Ondersteuning.

De resultaten van de maatregel van HO light zijn over 2025 positief. Dit positieve resultaat verwachten we ook in 2026. Voor deze maatregel hielden we in de begroting 2026 rekening met een besparing van € 163.000.

Door deze drie ontwikkelingen binnen de Huishoudelijke ondersteuning (minder persoonsgebonden budget/meer zorg in natura, stijging aantallen en HO light) verwachten we in 2026 een besparing op de kosten van Huishoudelijke ondersteuning.

Informele zorg
De ondersteuningsvraag binnen de informele zorg neemt toe. Daarom is het steunpunt mantelzorg tijdelijk uitgebreid. Deze uitbreiding is nog niet meerjarig verwerkt in de begroting 2027 en verder. In het tweede kwartaal van 2027 evalueren we de inzet.
Op basis van deze evaluatie besluiten we of voortzetting van de uitbreiding in 2027 en de jaren daarna nodig en wenselijk is.

Ontwikkelingen maatschappelijk vastgoed - Haansberg
We realiseren in nieuwbouwwijk Haansberg een Kindcentrum, een wijkgebouw en de accommodaties voor Jeugdland en scouting.
In de eerste helft van 2027 leggen we de financiering in een voorstel voor aan de gemeenteraad.

Veilig Thuis
Op basis van de huidige inzichten verwachten we dat vanaf 2026 aanvullende middelen voor Veilig Thuis nodig zijn. Ondanks eerder getroffen financiële en bestuurlijke maatregelen blijven de wettelijke termijnen onder druk staan en is er nog onvoldoende zicht op een duurzaam financieel en organisatorisch herstel. Gemeenten onderzoeken momenteel welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de continuïteit van de wettelijke taken van Veilig Thuis te waarborgen en zullen op een later moment een besluit nemen over de gevraagde aanvullende financiering.

2.1 Iedereen moet mee kunnen doen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Iedereen moet mee kunnen doen in Etten-Leur. De gemeenteraad zet in op het voorkomen dat jongeren vertrekken en zorgt ervoor dat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. De gemeente moet voorkomen dat mensen tussen wal en schip vallen, in een armoedesituatie terechtkomen of grotere (gezondheids-)problemen krijgen. Ook gaat de raad voor een dementievriendelijke gemeente. Dat alles vraagt om meer activiteiten die gericht zijn op preventie, goede ondersteuning, zorg, hulpverlening, algemene voorzieningen, sport- en cultuurvoorzieningen. Ook hierbij is de menselijke maat leidend en doen we dit samen met de inwoners, ondernemers, verenigingen, instellingen en andere partners door goede communicatie en participatie. Door het samen te doen vergroot dit het gemeenschapsgevoel en wordt de afstand tussen gemeente en inwoners kleiner.

Maatschappelijk effect

- Iedereen kan meedoen en is welkom in de Etten-Leurse samenleving.
- (Kwetsbare) inwoners kunnen langer zelfstandig blijven.
- Etten-Leurenaren voelen zich verbonden met elkaar en met de gemeente.

Wat zijn de doelen?

1. Er zijn voldoende en laagdrempelige zorg- en welzijnsvoorzieningen dichtbij voor (kwetsbare) inwoners om langer zelfstandig te blijven leven in de eigen woning.
2. Voorzieningen en activiteiten, gericht op preventie, goede ondersteuning, zorg, hulpverlening, algemene voorzieningen, sport- en cultuur worden door de inwoners optimaal benut.
3. In deze voorzieningen en activiteiten samen optrekken met inwoners, zorg- en welzijnsondernemers, verenigingen en andere partners.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/burgerpeiling

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Tenminste 68% van de inwoners is (zeer) tevreden over de sportvoorzieningen in de nabijheid. (waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 67% en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 66%).

Het gemiddelde rapportcijfer dat inwoners geven voor de inspanning van de gemeente om inwoners volledig
te laten deelnemen aan de maatschappij is tenminste 6,4.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 6,2 en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 6,3).

Tenminste 70% van de volwassenen ervaart nauwelijks of geen gevoelens van eenzaamheid. (Burgerpeiling 2025 is 68%).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Woon-zorgvisie voor alle aandachtsgroepen

Het uitvoeringsprogramma van de woonzorgvisie loopt volgens schema. Met zorgpartijen zijn we in gesprek over woonzorg vormen, waaraan is behoefte en wie met wie wil daarin samenwerken. Via het Centrum voor Wonen krijgen inwoners informatie over woon (gerelateerde) onderwerpen en valpreventie. We voeren de jaarplannen 'een tegen eenzaamheid' en 'dementievriendelijke gemeente' uit. We voerden een nulmeting uit bij de bewoners binnen de twee pilot zorgzame buurten. Met de verbeterpunten zijn de kernteams aan de slag gegaan. We verstrekten subsidies in het kader van de regelingen Samen Gezond Leven Etten-Leur en het leefbaarheidsbudget.

Versterkingsprogramma mantelondersteuning

Twee netwerkbijeenkomsten (een regionaal voor jonge mantelzorgers en een lokaal in de breedte) georganiseerd. Dit heeft geleid tot concrete samenwerkingsafspraken en vervolgstappen. De uitgifte van de mantelzorgwaardering is goed verlopen. 975 mantelzorgers hebben de waardering aangevraagd en ontvangen. Mantelzorgers weten het steunpunt goed te vinden en waarderen de ondersteuning die daar gegeven wordt. Door een steeds hogere vraag, is de inzet van het steunpunt als pilot uitgebreid tot 1 april 2027.

Aanpak laaggeletterdheid

Inwoners weten het Digi-Taalhuis nog steeds goed te vinden voor ondersteuning bij taal-, reken- en digitale vaardigheden. We vieren dit jaar dat het Digi-Taalhuis Etten-Leur 10 jaar bestaat. Veel vrijwilligers van het eerste uur zijn nog steeds actief.

Eén tegen eenzaamheid

De uitvoering van ons jaarplan voor 2026 loopt goed. Het meest recente succesvolle evenement was het ontmoetingsfestival. Deze netwerkbijeenkomst/inspiratiemiddag trok veel bezoekers met meer dan 60 deelnemers aan de inspiratiesessies. Ook bleek dit een fijne manier om het netwerk (weer) te ontmoeten en bij te praten. De werkgroep Een tegen eenzaamheid komt tweemaandelijks bij elkaar en bereidt nu de activiteiten voor die in de Week tegen Eenzaamheid in september plaatsvinden.

Wat heeft aandacht nodig?

Woon-zorgvisie voor alle aandachtsgroepen

-

Versterkingsprogramma mantelondersteuning

Steeds meer mantelzorgers ervaren een (te) hoge belasting. Ook vinden steeds meer mantelzorgers hun weg naar ondersteuningsmogelijkheden. Extra en blijvende inzet is nodig om te zorgen dat iedereen van de ondersteuning gebruik kan blijven maken.

Aanpak laaggeletterdheid

We voeren in de komende jaren het regioplan basisvaardigheden uit. Dit is ook een goed moment om regionaal te bekijken hoe we de samenwerking kunnen optimaliseren, daar zijn de eerste stappen voor gezet.

Eén tegen eenzaamheid

Het betrekken van jongeren bij activiteiten blijft een uitdaging. We houden extra aandacht voor hen en blijven ons ervoor inzetten hen te bereiken.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Woon-zorgvisie voor alle aandachtsgroepen	Realiseren van voldoende voorzieningen voor wonen en zorg voor de aandachtsgroepen.	**2026**
Versterkingsprogramma mantelondersteuning	Ondersteunen en waarderen van mantelzorgers om hun draagkracht en draaglast te versterken.	**2026**
Aanpak laaggeletterdheid	De basisvaardigheden van onze minder taalvaardige volwassen inwoners op een laagdrempelige manier vergroten.	**2026**
Eén tegen eenzaamheid	Inwoners met gevoelens van eenzaamheid en het netwerk ondersteunen om mee te laten doen in de samenleving.	**2026**

2.2 Minima- en armoedebeleid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De raad zet erop in dat mensen niet buiten de boot vallen door financiële problemen.
Ook mensen met een smalle beurs moeten mee kunnen doen in de Etten-Leurse samenleving.

Maatschappelijk effect

- Niemand mag buiten de boot vallen door financiële problemen.
- Mensen met een smalle beurs moeten mee kunnen doen in de samenleving.

Wat zijn de doelen?

1. Het terugdringen van het aantal mensen met schulden.
2. Inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum maken zoveel mogelijk gebruik van voorzieningen voor minima.
3. We zorgen voor laagdrempelige voorzieningen.
4. Het vroegtijdig signaleren en preventie van mogelijke schuldenproblematiek.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/werk-en-inkomen

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Het aantal verstrekte minimaregelingen via het Werkplein (gespecificeerd naar regeling).

Het aandeel particuliere huishoudens dat te maken heeft met geregistreerde problematische schulden.

We rapporteren hierover bij de jaarrekening.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Uitvoeringsbeleid schuldhulpverlening In april 2026 zijn we gestart met Plinkr Begeleiding en Nazorg. Recent maakten we afspraken met organisatie PSG voor het borgen van schuldhulpverlening aan ondernemers.
Vroeg erop af We bereiken steeds meer inwoners door telefonisch contact op te nemen.
Voorzieningencheck Met de ingebruikname van de VoorzieningenWijzer hebben we fors ingezet op de bekendheid van voorzieningen voor inwoners met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum.
Pact tegen armoede Partners binnen het Armoedepact weten elkaar steeds beter te vinden als het gaat om praktische hulp aan inwoners.

Wat heeft aandacht nodig?
Uitvoeringsbeleid schuldhulpverlening
Het onderdeel monitoring behoeft nog aandacht.
Vroeg erop af
Ondanks dat we meer inwoners bereiken, constateren we niet echt een toename in de acceptatie van het hulpaanbod. Dit is in lijn met de landelijke trend.
Voorzieningencheck
Ondanks dat we fors ingezet hebben op de bekendheid van voorzieningen, blijkt uit cijfers dat het gebruik ervan niet toeneemt. Een hoger bereik ligt mogelijk niet zozeer in de (on)bekendheid van regelingen, maar in de complexiteit van het aanvraagproces.
Pact tegen armoede
Er blijft aandacht nodig in het vergroten van de bekendheid van regelingen en voorzieningen en het uitbreiden van het pact.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Uitvoeren speerpunten regionale armoedebeleidsnota	Bestrijden van armoede door deelprojecten: - Project Vroeg erop af - Invoering Voorzieningencheck - Uitwerken en uitvoeren Pact tegen armoede Relatie met project onderzoek armoedeval.	**2026**

2.3 Wijkvoorzieningen en -gebouwen/accommodaties

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een levendig netwerk van wijk- en sportvoorzieningen zodat we contact tussen inwoners bevorderen, het gemeenschapsgevoel stimuleren, eenzaamheid en stress voorkomen en gezondheid bevorderen.

Maatschappelijk effect

- Inwoners, van jong tot oud, kunnen elkaar ontmoeten en deelnemen aan activiteiten in de wijk(voorzieningen).

Wat zijn de doelen?

1. Wijkbewoners, verenigingen, maatschappelijke partners zetten zich actief in in de wijken en in de wijkvoorzieningen met als doel dat ze zich samen meer verantwoordelijk voelen voor de sociale samenhang in de wijk.
2. Er zijn voldoende maatschappelijke accommodaties die multifunctioneel gebruikt worden én toegankelijk zijn.
3. Wijkbewoners kunnen vinden welke activiteiten georganiseerd worden in de wijkvoorzieningen.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/burgerpeiling

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Tenminste 51% van de inwoners is (zeer) tevreden over het aanbod van welzijnsvoorzieningen in de nabije omgeving (waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 48% en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 87%).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Samenwerking met sportverenigingen vormgeven

Samenwerking is vormgegeven. We hebben een vaste overlegstructuur waarbij ongeveer 20 sportverenigingen aansluiten in Etten-Leur. Dit resulteerde in gezamenlijk inkopen, het multifunctioneel inzetten van de sportaccommodaties en sportvelden, commitment armoedepact en uitbreiding Uniek Sporten aanbod. Gedurende 2026 en 2027 wordt samen met de sportverenigingen verder gewerkt aan de doelen uit de sportvisie.

Verkoop Van Goghkerk

-

Verkoop vergadercentrum

De verkoop van het vergadercentrum is afgerond.

Ondersteuning vrijwilligers

Pilot met het faciliteren van vertrouwenspersoon voor kleine verenigingen is positief ontvangen en loopt. Er is een succesvolle theatervoorstelling met nazit voor vrijwilligers geweest over het werven, behouden en waarderen van vrijwilligers. De voorbereidingen voor het jaarlijkse vrijwilligersgala lopen goed.

Huisvesting Jeugdland

Jeugdland heeft duidelijkheid over een verhuizing van de Wipakker naar Haansberg. Gesprekken met Jeugdland zijn gestart. We bepalen wat het Programma van Eisen wordt, onderzoeken koppelkansen (scouting, MEC, speel- en beweegplekken en school) en de locatie om dit mee te nemen in het omgevingsplan Haansberg.

Visie maatschappelijke accommodaties

We maakten de eerste stappen voor de implementatie van de beleidsnota die in 2024 werd vastgesteld. We pasten de subsidieregelingen aan. We stelden op wie waarvoor verantwoordelijk is. De maatschappelijke accommodaties zijn toegankelijk voor iedereen. Beheer en exploitatie worden de komende jaren geüniformeerd. Gesprekken met de beheerders over WVS, vrijwilligers en overdracht van accommodaties zijn gevoerd en nog steeds gaande. Eerste stappen zijn gemaakt om uniformiteit in tarieven te krijgen. We verwachten dat vanaf 1 januari 2027 voor alle maatschappelijke accommodaties toe te passen.

Wat heeft aandacht nodig?

Samenwerking met sportverenigingen vormgeven

Er zijn 20 sportverenigingen die deelnemen aan de overleggen. Er zijn meer sportverenigingen. We blijven ook verenigingen uitnodigen die voorheen niet zijn aangesloten. Daarnaast blijven de verenigingen behoefte hebben aan verenigingsondersteuning. In 2026 onderzoeken we de beste manier daarvoor.

Verkoop Van Goghkerk

-

Verkoop vergadercentrum

-

Ondersteuning vrijwilligers

De aanhoudende vrijwilligerstekorten.

Huisvesting Jeugdland

Ontwikkelingen Haansberg moeten gevolgd worden voordat er gebouwd kan worden.

Visie maatschappelijke accommodaties

In 2026 liggen de prioriteiten op uniformiteit in tarieven, beheer en exploitatie. Daarnaast huisvesting scouting Paulus, Jeugdland en scouting Lambertus.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Samenwerking met sportverenigingen vormgeven	Multifunctioneel gebruik mogelijk maken, zelfredzaamheid en zelfwerkzaamheid ontwikkelen, vrijwilligers stimuleren.	**2026**
Verkoop Van Gogh kerk en vergadercentrum	De panden zijn verkocht. In 2026 ronden we de verkoop af.	**2026**
Ondersteuning vrijwilligers	Ondersteunen van vrijwilligers om met voldoende vrijwilligers het maatschappelijk veld te versterken in Etten-Leur.	**2026**
Huisvesting Jeugdland	Passende huisvesting Jeugdland zoeken.	**2026**
Visie maatschappelijke accommodaties	Er is een netwerk van toegankelijke en multifunctionele voorzieningen, met actieve inzet van wijkbewoners, verenigingen en maatschappelijke partners.	**2026**

2.4 Jong zijn in Etten-Leur

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat ervoor dat Etten-Leur voor de jeugd voldoende (vrijetijds-, sport- en cultuur)activiteiten, een bruisend jongerencentrum en goed onderwijs heeft. De gemeente denkt actief mee met ondernemende jongeren en werkt aan meer huisvesting voor jongeren. We zetten in op een betere verbinding van jong tot oud. Zo zetten we in op een aantrekkelijke gemeente voor de jeugd.

Maatschappelijk effect

- Etten-Leur is aantrekkelijk voor de jeugd.
- Etten-Leur zorgt goed voor haar jeugd.

Wat zijn de doelen?

1. Onderwijs zoveel als mogelijk dichtbij huis voor jongeren in Etten-Leur.
2. Ieder kind krijgt passende jeugdhulp en een veilig thuis.
3. Kwaliteit van zorg bevorderen door bundeling van jeugdhulp en onderwijs.
4. Goede, voldoende en betaalbare huisvesting voor jongeren.
5. De jeugd heeft/houdt eigen bruisende ontmoetingsplekken in Etten-Leur.
6. Jeugd verbinden aan Etten-Leur in samenwerking met sport- en wijkverenigingen en ondernemers.
7. Inzicht krijgen in de behoeften en wensen van de jeugd, inclusief onderzoek naar behoefte jongerenraad.
8. Actief meedenken met ondernemende jongeren.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/jeugdhulpverlening

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Minder dan 10% van de jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
(waarstaatjegemeente tweede halfjaar 2024 12,3% en tweede halfjaar 2025 12,6% - bron: CBS).

Cliënten waarderen de hulp van het Centrum Jeugd en Gezin met tenminste een 8,6.
(Kwaliteitsmonitor cijfer 1 juli 2025 tot 1 juli 2026)

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Jong ondernemen

Het huidige jongerencentrum/Solid Collective biedt inmiddels ruimte voor creatieve workshops, meer diversiteit aan ontmoetingen en talentontwikkeling, waarbij er juist ook meer samenwerking plaatsvindt met het onderwijs.

Lokale onderwijsagenda en Nationaal Plan Onderwijs

De uitvoering van de Onderwijsagenda 2023 t/m 2027 loopt op schema. In deze Onderwijsagenda werken we samen met partners aan projecten op taal, gedrag en thuiszitters. Het project TAEL loopt inmiddels vanaf 2018. Vanaf mei 2024 is een taalklas geopend bij de Hasselbraam, waar inmiddels ruim 30 kinderen onderwijs volgen. Vanaf het schooljaar 2024 is de bovenschoolse voorziening De Trampolinegroep gestart. Hier wordt inmiddels veelvuldig gebruik van gemaakt en levert ook al positieve terugkeerresultaten. De thuiszittersgroep de Verbinding loopt zo goed, dat er dit schooljaar waarschijnlijk met een wachtlijst gewerkt moet gaan worden. Ook de projecten in het voortgezet onderwijs, zoals de GGZ, verlopen naar wens. Het evenement 'Laat het licht aan' werd eind 2024 en de eerste maand van 2025 uitgevoerd voor ruim 1.000 leerlingen van het voortgezet onderwijs. Tot slot is het project M@zzel dat door de GGD wordt opgezet ook in uitvoering.

Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf

Voor de jaren 2026-2030 stelden we een nieuwe regiovisie op. Deze regiovisie is door alle gemeenteraden in het eerste kwartaal van 2026 vastgesteld. Alle gemeenten werken in 2026 aan hun lokale paragraaf, die de regiovisie lokaal concretiseert. Deze lokale paragrafen worden in het eerste kwartaal 2027 ter besluitvorming aan de colleges aangeboden samen met het regionale meerjarig uitvoeringsprogramma. Er is daarmee sprake van één samenhangend pakket van regiovisie, uitvoeringsprogramma en lokale paragrafen dat in een logische volgorde aan de raden wordt voorgelegd. De nieuwe Regiovisie Jeugd 2026–2030 bouwt voort op de kernwaarden uit de visie 2022-2025, zoals eigen kracht, normaliseren, integrale samenwerking en een thuis voor ieder kind. Zij richt zich op het versterken van preventie, het verminderen van instroom in (zwaardere) jeugdhulp en het verbeteren van het samenspel tussen onderwijs, jeugdhulp en gemeenten. Daarnaast worden regionale ontwikkelpunten voor de komende jaren benoemd, zoals het verder normaliseren, het versterken van de basisondersteuning en het verbeteren van de verbinding onderwijs–zorg.

Jong zijn in Etten-Leur

De samenwerking met zowel het jongerenwerk maar ook met organisaties als Giga om events van de grond te tillen, krijgt steeds beter gestalte.

Wat heeft aandacht nodig?

Jong ondernemen

Meer beeld krijgen over het soort ondernemers en de potentiële groeiers. De verhuur van ruimtes in het jongerencentrum voor jonge ondernemers komt moeizaam van de grond, ondanks de enorme inspanningen die daarbij door Solid Collective zijn en worden gedaan. We beraden ons samen met Solid of de ruimtes wellicht beter op andere manieren te gebruiken zijn bijvoorbeeld door deze te laten benutten als flexibele werkplekken of in te zetten voor groepjes jongeren die creatief bezig zijn. Nadere info met overwegingen volgt via een brief aan de gemeenteraad mede op basis van ervaringen en visie Solid.

Lokale onderwijsagenda en Nationaal Plan Onderwijs

-

Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf

De aankomende periode wordt gewerkt aan een meerjarig uitvoeringsprogramma en lokale paragraaf. Deze zijn nog niet vastgesteld en moeten aansluiten bij zowel de regionale als lokale doelen die voor de Jeugdzorg zijn gesteld.

Jong zijn in Etten-Leur

We moeten aandacht blijven houden voor de ondersteuning van jongeren (organisaties) om hen te begeleiden/ontzorgen zodat niet de volledige aansprakelijkheid bij de jongeren zelf komt te liggen. Die angst kan namelijk leiden tot terughoudendheid om met nieuwe initiatieven te komen.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Jong Ondernemen	De dienstverlening aan startende en jonge ondernemers verbeteren.	**2026**
Lokale onderwijsagenda 2023 - 2027	Met partners (schoolbesturen, voorschool, gemeente) afspraken maken over de ontwikkeling van onderwijs en zorg in de onderwijsagenda.	**2026**
Nationaal Plan Onderwijs	Maatregelen treffen om de onderwijsvertraging bij kinderen als gevolg van Covid-19 in te lopen op cognitief, uitvoerend, sociaal en emotioneel vlak aanvullend op de maatregelen van school.	**2026**
Uitvoeren regiovisie jeugdzorg en lokale paragraaf	Zorgen voor een dekkend landschap aan voorzieningen om voor elke jongere een passend aanbod van hulp te bieden.	**2026**
Jong zijn in Etten-Leur	In gesprek gaan met jongeren om hun wensen en behoeften te kennen, behoefte aan een jongerenraad, meedenken met ondernemende jongeren en het behoud van een bruisende ontmoetingsplek.	**2026**

2.5 Gezond oud worden en zelf- en samenzorg

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op maatregelen die ervoor zorgen dat inwoners langer gezond en zelfstandig kunnen blijven wonen. Dat vraagt inzet op het gebied van gezondheid, veiligheid, welzijn, eenzaamheid, activiteiten voor ouderen, maar ook op het gebied van (senioren-)huisvesting. Dit alles in samenwerking met onder andere partners in de wijken, jongeren, zorginstellingen en de woningcorporatie. Vanwege de verwachte toename van het aantal kwetsbare ouderen zet de gemeente in op een dementievriendelijke gemeente, houden we rekening met de mogelijkheden van (intensieve) zorg in de wijken en bouwen we aan een sterke gemeenschap.

Maatschappelijk effect

- Ouderen wonen langer zelfstandig en veilig in Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Versterken van zelfredzaamheid en gezondheid (preventie).
2. Sterke gemeenschappen, waarbij inwoners zelf en samen zorgen.
3. Voldoende ondersteuning op het juiste moment en in de juiste omgeving.
4. Etten-Leur is een dementievriendelijke gemeente.
5. Voldoende passende huisvesting (met zorg) voor senioren.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/gezondheid

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Minder dan 21% van de mantelzorgers ervaart hoge belasting.
(waarstaatjegemeente cijfer 2021 is 21% en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 27%).

Tenminste 71% van de inwoners is (zeer) tevreden over het aanbod van (gezondheids-)zorgvoorzieningen in de nabije omgeving.
(waarstaatjegemeente cijfer 2023 is 63% en waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 64%).

Cliënten waarderen het (keukentafel-)gesprek met een medewerker van de gemeente over zorg en ondersteuning
met tenminste een 8,1.
(klanttevredenheidsonderzoek Wmo cijfer 2025)

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Dementievriendelijke gemeente
Uitvoering jaarplan dementievriendelijke gemeente. VR-brillen project is een succes (in 2 jaar tijd bijna 900 deelnemers), dit jaar zijn er onder andere sessies geweest op het Munnikenheide College. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt met ondernemers uit het winkelcentrum en andere partners in Etten-Leur. Ook is er een nieuwe biljartclub voor mensen met dementie opgezet. Voor professionals is wederom een netwerkbijeenkomst georganiseerd om verdergaande samenwerking te bevorderen.
Versterken van de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars (sociaal en medisch domein)
Het regionaal plan wordt uitgevoerd. Etten-Leur zit hierbij actief aan tafel en voert haar acties volgens de afspraken uit.
Regisseren Community Care
Dit project is eind 2025 afgesloten.
Project samen gezond leven (verbinding lokaal sportakkoord, lokaal preventieakkoord en lifestyle)
Het plan wordt uitgevoerd volgens afspraken. Er zijn veel partners aangehaakt. De nieuwsbrief wordt ontvangen door ongeveer 300 partners.

Wat heeft aandacht nodig?

Dementievriendelijke gemeente
Dementievriendelijke gemeente blijven vraagt om structurele bewustwording. Het aantal mensen met dementie blijft toenemen.
Versterken van de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars (sociaal en medisch domein)
De beweging van het Integraal Zorgakkoord naar het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord is gaande. Dit vraagt veel inzet om goed aangehaakt te blijven en Etten-Leurse belangen te vertegenwoordigen.
Regisseren Community Care
Werkzame elementen worden toegepast door onder andere professionals werkzaam in de wijk.
Project samen gezond leven (verbinding lokaal sportakkoord, lokaal preventieakkoord en lifestyle)
Door het nieuwe Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord moet het lokale plan worden geactualiseerd en voor de komende jaren worden vastgesteld.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Dementievriendelijke gemeente	Inwoners met (beginnende) dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee laten doen in de samenleving.	**2026**
Versterken van de samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars (sociaal en medisch domein)	Samenwerken aan preventie en positieve gezondheid met gezamenlijke financiering.	**2026**
Regisseren Community Care	Sterke gemeenschappen waarin (kwetsbare) ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.	**2026**
Project samen gezond leven (verbinding lokaal sportakkoord, lokaal preventieakkoord en lifestyle)	Preventiemaatregelen treffen op het gebied van gezondheid, sport en bewegen en lifestyle.	**2026**

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.
Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Actualisatie begroting 2026-2030					
1. Beschermd Wonen 2026	746	0	0	0	0
2. Wmo - PGB	250	250	250	250	250
3. Wmo - Woonvoorzieningen	163	163	163	163	163
4. Wmo - Huishoudelijke ondersteuning	-80	-80	-80	-80	-80
5. Wmo - inzet Algemene Uitkering	0	80	80	80	80
6. Wmo - stijging aanvragen	0	-240	-240	0	0
7. Wmo - inzet Algemene Uitkering	0	240	240	0	0
8. Wmo - onafhankelijke cliëntenondersteuning	-65	-65	-65	-65	-65
9. Jeugdzorgplus	200	0	0	0	0
10. Jeugdbescherming	100	0	0	0	0
11. Niet vrij toegankelijke jeugdzorg	-500	0	0	0	0
12. Jeugdprofessionals	0	-135	-135	0	0
13. Jongerenagenda	0	-90	-94	-97	-100
14. Proef hoogbegaafdheidsklas	0	-130	0	0	0
15. Trampolinegroep	0	0	-180	-180	-180
16. De Verbinding	0	0	-150	-150	-150
17. Evenementenbudget jongeren	0	-100	0	0	0
18. Rijksbijdrage BUIG	0	1.231	1.231	1.231	1.231
19. Budgetneutrale verwerking BUIG	0	0	422	420	731
20. Participatie - uitkeringen	0	-1.542	-1.652	-1.651	-1.962
21. Participatie - re-integratie	0	-137	-40	-35	-58
22. Participatie - minimabeleid	0	42	61	64	103
23. Inburgering	-307	-371	-371	-371	-371
24. Organisatiekosten Werkplein	0	180	156	138	-50
25. Toeslagenaffaire	164	0	0	0	0
26. AZWA - uitgaven	0	-550	-668	-774	0
27. AZWA - ontvangst uitkering	0	580	699	807	0
28. Beleidsadviseur uitvoering AZWA	0	-60	-62	-64	-67
29. Onderwijsagenda	0	-120	-120	-120	-120
30. Onderwijsagenda	311	0	0	0	0
31. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	-311	0	0	0	0
32. Verenigingsondersteuner	0	-64	-66	-69	-71
33. Community Building	0	-276	-426	-426	0
34. Community Building	0	276	426	426	0
35. Werkbudget college- uitvoeringsplan	0	-103	-68	-47	-47
36. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	-106	-181	-40	-40	-40
37. Indexeringen programma 2	-526	-1.454	-1.476	-1.502	-1.609
38. Overheveling taakmutaties van programma 1	-147	-520	-718	-718	-718
39. Onderhoud kunstwerken	-50	130	-17	-50	-13
40. Reserve Cultuur	50	-130	17	50	13
41. Dekkingsreserve kapitaallasten Onderwijs	29	0	0	0	0
42. Overig	215	-236	-313	-317	-281
Totaal wijzigingen	**136**	**-3.412**	**-3.236**	**-3.127**	**-3.411**

Toelichting tekst

Onderwerp	Toelichting
1. Beschermd Wonen 2026	Breda organiseert Beschermd wonen en krijgt daarvoor geld van het Rijk. Breda paste de begroting 2026 aan.
2. Wmo - PGB	Er wordt minder gebruik gemaakt van het persoonsgebonden budget, met name voor Huishoudelijke ondersteuning. De oorzaak hiervan is dat we Huishoudelijke ondersteuning met bemiddeling (een pgb-constructie) uitfaseren (zie toelichting bij ontwikkelingen).
3. Wmo - Woonvoorzieningen	Minder inwoners maakten gebruik van woonvoorzieningen.
4. Wmo - Huishoudelijke ondersteuning	Door de vergrijzing neemt het aantal inwoners dat een beroep doet op Huishoudelijke ondersteuning nog steeds toe. Daarnaast zijn veel cliënten met Huishoudelijke ondersteuning van persoonsgebonden budget overgegaan naar zorg in natura (zie toelichting bij ontwikkelingen).
5. Wmo - inzet Algemene Uitkering	We ontvingen via de algemene uitkering budget voor de groei van het aantal WMO-cliënten. Dit budget zetten we gedeeltelijk in als dekking voor de stijging van de Huishoudelijke ondersteuning.
6. Wmo - stijging aanvragen	Gezien de stijging van het aantal Wmo-aanmeldingen, is voortzetting van de tijdelijke inzet van 2,5 fte's in 2027 en 2028 noodzakelijk.
7. Wmo - inzet Algemene Uitkering	We ontvingen via de algemene uitkering budget voor de groei van het aantal WMO-cliënten. Dit budget zetten we gedeeltelijk in als dekking voor de stijging van het aantal meldingen.
8. Wmo - onafhankelijke cliëntenondersteuning	Het bieden van onafhankelijke cliëntondersteuning voor het sociaal domein (Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet) is een wettelijke taak voor de gemeente. Per 2027 is deze taak opnieuw regionaal aanbesteed. Hierdoor stijgen de kosten met € 65.000.
9. Jeugdzorgplus	Na doorrekening van de uitgaven over het eerste halfjaar verwachten we dat de kosten van jeugdzorgplus lager zijn dan begroot (minder trajecten die ook korter duren).
10. Jeugdbescherming	Na doorrekening van de uitgaven over het eerste halfjaar verwachten we dat de kosten van jeugdbescherming in 2026 lager zijn dan begroot.
11. Niet vrij toegankelijke jeugdzorg	Volgens de uitgaven over het eerste halfjaar en het prognosemodel jeugd verwachten we een tekort van € 500.000 op de niet vrij toegankelijke jeugdzorg.
12. Jeugdprofessionals	Behoud van de huidige formatie jeugdprofessionals voor 2027 en 2028.
13. Jongerenagenda	Voor het opstellen en uitvoeren van de jongerenagenda is extra formatie nodig.
14. Proef hoogbegaafdheidsklas	Met Integraal Kindcentrum De Vincent starten we een proef om hoogbegaafde leerlingen beter te ondersteunen. Het doel is om ervoor te zorgen dat deze leerlingen binnen hun eigen school het onderwijs en de begeleiding krijgen die zij nodig hebben. Hiervoor is vaak een ander aanbod nodig dan in een reguliere klas.
15. Trampolinegroep	De verbinding onderwijs en jeugdzorg maakt onderdeel uit van het doorontwikkelplan Jeugdzorg 2026-2030. Met de trampolinegroep zorgen we voor preventieve interventie. Leerlingen in het basisonderwijs krijgen hier begeleiding en hun leerkracht coaching. Hierdoor kan de leerling groeien in ontwikkeling, maar wel op de eigen basisschool blijven. Voor de uitvoering van deze taak nemen we dit budget op tot en met 2030.
16. De Verbinding	De verbinding onderwijs en jeugdzorg maakt onderdeel uit van het doorontwikkelplan Jeugdzorg 2026-2030. De Verbinding ondersteunt jeugdigen in het basisonderwijs die dreigen thuis komen te zitten of dat al doen. In de veilige omgeving van de Verbinding worden jeugdigen en hun omgeving begeleid, zodat zij weer met plezier naar school kunnen. Voor de uitvoering van deze taak nemen we dit budget op tot en met 2030.
17. Evenementenbudget jongeren	We nemen een evenementenbudget van € 100.000 voor jongeren op. Het overschot nemen we jaarlijks mee en vullen het budget weer aan.
18. Rijksbijdrage BUIG	Rijksbudget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG). Het definitieve rijksbudget BUIG voor de uitkeringslasten is verhoogd voor de hogere indexering van de uitkeringsnormen.
19. Budgetneutrale verwerking BUIG	Vanaf 2028 wordt een verdere stijging van de uitkeringslasten verwacht i.v.m. de indexatie van de uitkeringsnormen. In de BUIG-uitkering van het Rijk wordt hiermee nog geen rekening gehouden. De verwachting is dat het Rijk deze indexering een-op-een compenseert in de BUIG-uitkering. Deze compensatie nemen we op zodat het effect op onze begroting neutraal is.
20. Participatie - uitkeringen	De uitkeringslasten vallen hoger uit dan geraamd in de oorspronkelijk Werkpleinbegroting die al begin 2025 is opgesteld. Ongeveer de helft van de hogere lasten is toe te rekenen aan een hogere indexatie van de uitkeringsnormen dan waar rekening mee was gehouden. Daarnaast is ook het aantal bijstandsgerechtigden meer toegenomen dan op grond van toenmalige prognoses van het CPB werd verwacht. Het Rijk heeft het BUIG-budget voor de uitkeringslasten verhoogd voor zowel de hogere indexatie als het toegenomen uitkeringsbestand.
21. Participatie - re-integratie	Van het Rijk ontvingen we extra middelen voor de uitvoering van beschut werk. Deze middelen betalen we door aan het Werkplein. Daarnaast vallen de uitgaven aan maatwerktrajecten hoger uit.
22. Participatie - minimabeleid	Lagere lasten doordat minder inwoners deel hebben genomen aan de collectieve ziektekostenverzekering.
23. Inburgering	We verlagen de Rijksbijdrage inburgering naar het niveau van inburgeringskosten.
24. Organisatiekosten Werkplein	Het Werkplein maakte minder kosten dan verwacht. Het hield rekening met een hogere stijging van de lonen dan uiteindelijk is afgesproken in de Cao 2026. Daarnaast zijn verschillende vacatures nog niet of later ingevuld.

Onderwerp	Toelichting
25. Toeslagenaffaire	We bieden ondersteuning aan slachtoffers van de kinderopvang toeslagaffaire. Het Rijk vergoedt de kosten van de brede ondersteuning voor 100%. De uitvoeringskosten declareren we op basis van normbedragen van het Rijk. Onze uitvoeringskosten zijn lager dan de normbedragen die we daarvoor ontvangen.
26. AZWA - uitgaven	We voeren de activiteiten uit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) uit.
27. AZWA - ontvangst uitkering	We ontvangen geld voor het uitvoeren van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA).
28. Beleidsadviseur uitvoering AZWA	We hebben een beleidsadviseur nodig om het regionale en lokale plan op te stellen en uit te voeren. We mogen deze functie niet betalen uit de middelen van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord.
29. Onderwijsagenda	Er is extra budget nodig voor de onderwijsagenda om aan de afspraken met de onderwijspartners te voldoen. Tot 2027 gebruikten we hiervoor budget van onderwijsachterstanden dat is niet meer mogelijk.
30. Onderwijsagenda	Voor de uitvoering van de onderwijsagenda 2026 onttrekken we aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden.
31. Reserve nog uit te voeren werkzaamheden	Voor de uitvoering van de onderwijsagenda 2026 onttrekken we aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden.
32. Verenigingsondersteuner	Op basis van de evaluatie willen we de functie van de verenigingsondersteuner behouden.
33. Community Building	Voor de voortzetting, doorontwikkeling en uitbreiding van de pilot zorgzame buurten en uitvoering community building op diverse locaties in Etten-Leur is extra inzet nodig van community builders (Surplus) nodig.
34. Community Building	De kosten van de inzet voor community building dekken we uit het overschot Beschermd wonen.
35. Werkbudget college-uitvoeringsplan	Werkbudget voor de plannen uit het college-uitvoeringsplan.
36. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2026. We krijgen extra budget (zie programma 1) voor de uitvoering van de taken van inburgering en de spreidingswet, de bibliotheek en extra middelen om problematische schulden in een vroeg stadium aan te pakken.
37. Indexeringen programma 2	Volgens contracten indexeren we de kosten. We dekken dit uit de stelpost indexeringsbudgetten (zie programma 1)
38. Overheveling taakmutaties van programma 1	Ontvangsten uit de algemene uitkering voor specifieke taken boeken we over van programma 1 naar programma 2.
39. Onderhoud kunstwerken	We schuiven de realisatie van dit jaar door naar 2027 en halen projecten van 2028 en later naar voren.
40. Reserve Cultuur	We schuiven de realisatie van dit jaar door naar 2027 en halen projecten van 2028 en later naar voren.
41. Dekkingsreserve kapitaallasten Onderwijs	We verlagen de onttrekking van de reserve omdat investeringen pas in 2026 zijn afgerond.
42. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

3. Ruimte voor wonen en leven in Etten-Leur

We werken aan een groen, levendig en veilig Etten-Leur. Op wijk- en buurtniveau zorgen we voor een goed voorzieningenniveau en kijken we waar nieuwe(re) vormen van voorzieningen de ruimte kunnen krijgen. We werken aan een optimale inrichting van de openbare ruimte en zorgen ervoor dat het onderhoud van openbaar groen, wegen en straten in orde is, nu en in de toekomst. Met adequate preventie en projecten dragen we bij aan de versterking van de leefbaarheid en de veiligheid van wijken en buurten.

3.1 Woningbouw

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Woningen toevoegen aan onze woningvoorraad zodat er een woning is voor elke Etten-Leurenaar, passend bij diens inkomen met een diversiteit aan woningen voor jongeren, gezinnen en senioren. We gaan voor gemengde duurzame, veilige wijken waarin sprake is van sociale samenhang.

Maatschappelijk effect

- Er zijn voldoende passende woningen voor iedere aandachtsgroep.
- Wijken en woningen zijn duurzaam, de omgeving is veilig en er is sociale samenhang.

Wat zijn de doelen?

1. Het bouwen van gemiddeld 300 woningen per jaar.
2. De woon- en leefomgeving nodigen uit om naar buiten te gaan, elkaar te ontmoeten en te bewegen.
3. Er is voldoende groen, ruimte voor waterberging, infiltratie en er zijn voldoende speelvoorzieningen in woonwijken.
4. Het stimuleren van de verduurzaming van 3.000 woningen.
5. Het realiseren van nieuwe woonvormen om senioren beschut maar zelfstandig te laten wonen.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/bouwen-en-wonen

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Aantal gerealiseerde woningen (onderverdeeld naar type, aandachtsgroep en koop/huur) in een jaar.
(rapportage bij de jaarrekening).

Aantal verduurzaamde woningen in een jaar.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Woningbouw: Lage Vaartkant, Intratuin en lintbebouwing

Het omgevingsplan is in augustus vrijgegeven voor inspraak. We wachten eventuele zienswijzen af.

Woningbouw: Diverse woonprojecten (met uitzondering van nieuwe wijken)

Diverse plannen zijn in voorbereiding, in procedure of worden nu gerealiseerd. Enkele voorbeelden: Haansberg Oost, Lage Vaartkant, Stationsplein 3 en 45 en Markt-Dreef. Beoogd aantal van 1.200 opleveringen in periode 2022-2026 is gehaald. De afgelopen 1,5 jaar zijn projecten Van Bergenpark, voormalige Nobelaerterrein en enkele kleine plannen opgeleverd. Per saldo gaat het om een kleine 200 woningen, waarvan circa 85 woningen grondgebonden en circa 115 appartementen. Iets meer dan 50% van het programma bestond uit duurdere koopwoningen. Daarnaast zijn 30 sociale en 20 middeldure huurappartementen toegevoegd. Met name de huurappartementen zijn bij ouderen en starters terecht gekomen. De koopwoningen hebben vooral tot doorstroming geleid en diverse woningen vrijgemaakt voor met name starters.

Omgevingsvisie: Doorwerking naar de uitvoering inclusief inzet op datasturing

Dit werkt door in alle projecten.

Woningbouw: Haansberg-Oost

Het Omgevingsplan is in procedure. Daarover loopt een beroepsprocedure. De voorbereidingen voor bouwrijp maken zijn eind 2026 volgens planning gereed.

Woningbouw: Haansberg

We verwierven alle benodigde gronden. De raad stelde het masterplan vast en we namen verkeerskundige besluiten. Omgevingsplan Zuid is in voorbereiding waarbij stedenbouwkundige keuzes worden doorgerekend. Die moeten uiteindelijk leiden tot een integraal omgevingsplan met bijpassende grondexploitatie. We organiseren Haansbergdagen voor participatie en communicatie. We bereiden het bouwrijp maken voor.

Wat heeft aandacht nodig?

Woningbouw: Lage Vaartkant, Intratuin en lintbebouwing

-

Woningbouw: Diverse woonprojecten (met uitzondering van nieuwe wijken)

Duidelijkheid over gevolgen netcongestie en stikstof voor nog te realiseren nieuwbouw.

Omgevingsvisie: Doorwerking naar de uitvoering inclusief inzet op datasturing

-

Woningbouw: Haansberg-Oost

Door de beroepsprocedure kan vertraging ontstaan.

Woningbouw: Haansberg

De omvang en complexiteit van het project vragen blijvend aandacht voor capaciteit, planning en afstemming met betrokken partijen. Verschillende onderdelen bevinden zich in voorbereiding en zijn afhankelijk van lopende processen en besluitvorming. Ook de uitgifte van gronden en de uitvoering van voorbereidende werkzaamheden vragen nog nadere uitwerking. Daarnaast blijven externe factoren zoals netcongestie, stikstof en ecologische randvoorwaarden belangrijke aandachtspunten. De focus ligt op het behouden van voortgang en het zorgvuldig voorbereiden van de volgende projectfasen.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:	
Woningbouw: Diverse woonprojecten (met uitzondering van nieuwe wijken)	We ronden onder andere de volgende projecten af: Spoorlaan 19 (2026), Stationsplein 45 (2026/2027), Stationsplein 3 (2026/2027), Markt 9 (2027), Schoenmakershoek-Oost (2027) en Wipakker (2028/2029). Verder zetten we actief in op andere minder omvangrijke projecten binnenstedelijk waar wenselijk en mogelijk.	**2026**	**2029**
Woningbouw: Haansberg-Oost	We starten met de gebiedsontwikkeling van Haansberg-Oost, met als doel start woningbouw in 2026. De oplevering verwachten we in 2027 en 2028.	**2026**	**2028**
Woningbouw: Lage Vaartkant, Intratuin en lintbebouwing	We starten met het omgevingsplan voor de verplaatsing van het tuincentrum en de woningbouwontwikkeling aan de Lage Vaartkant, inclusief aanpassingen aan de Bredaseweg. Start woningbouw in 2028, oplevering verwachten we in 2032.	**2028**	**2032**
Omgevingsvisie: Doorwerking naar de uitvoering inclusief inzet op datasturing	We gaan werken aan het instrument 'programma' uit de Omgevingswet. Daarbij willen we eerst onderzoeken op welke manier we de abstracte doelen uit de Omgevingsvisie meer concreet kunnen maken.	**2026**	
Woningbouw: Haansberg	We starten met de gebiedsontwikkeling van Haansberg, met als doel start woningbouw in 2027. De oplevering verwachten we in 2032.	**2027**	**2032**

3.2 Verkeersafwikkeling

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat voor een goede, duurzame en veilige verkeersafwikkeling door de verkeersstructuur daarop aan te passen.

Maatschappelijk effect

- Er is goede verkeersafwikkeling en verkeersdoorstroming in en om Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Duurzame mobiliteit en specifiek fietsen stimuleren.
2. Keuzemogelijkheden in mobiliteit bieden voor duurzame verkeersafwikkeling.
3. Het parkeerbeleid wordt geoptimaliseerd.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/mobiliteit

Let op: wijzig bovenaan pagina gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

De totaalscore fietsstad is tenminste 3,7.
(waarstaatjegemeente cijfer 2020 is 3,7, cijfer 2024 is 3,6 - bron Fietsersbond).

Aantal verplaatsingen zonder gemotoriseerd voertuig per persoon per dag tenminste 0,61 voor lopen en 0,7 voor fietsen.
(waarstaatjegemeente 2023 aantal verplaatsingen Noord-Brabant lopen 0,54, aantal verplaatsingen Noord-Brabant fietsen 0,69
waarstaatjegemeente 2024 aantal verplaatsingen Noord-Brabant lopen 0,51, aantal verplaatsingen Noord-Brabant fietsen 0,69 - bron CBS).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Verkeer: Evaluatie Parkeerbeleid en parkeerbeleid aanpassen
We voeren het Parkeerbeleid uit. Daarnaast zijn we bezig met een nieuwe nota parkeernormen.
Verkeer: Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)
De knelpunten brachten we in beeld en deelden we met de raad. Deze opgave loopt door in het project voor de tunnel en randweg.
Verkeer: Onderzoek spoortunnel
Het ontwerp van de tunnel en oostelijke randweg verloopt volgens planning. We informeerden de nieuwe raadsleden inhoudelijk over het project en spraken daarbij onder andere de financiering, lobby en stikstofdepositie. Het resultaat was een positieve houding. De participatie is in volle gang. We organiseren onder andere klankbordgroepen, informatieavonden en gesprekken met belanghebbenden.

Wat heeft aandacht nodig?

Verkeer: Evaluatie Parkeerbeleid en parkeerbeleid aanpassen

We werken aan verbeteringen in de parkeergarage en een nieuwe uitstraling. Hiervoor moeten plafonds, wanden en vloer worden aangepakt.

Verkeer: Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)

-

Verkeer: Onderzoek spoortunnel

Het verkrijgen van een natuurvergunning vanwege overschrijding van de ondergrens stikstofdepositie. We lobbyen gericht voor externe financiële bijdragen aan project.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Verkeer: Evaluatie Parkeerbeleid en parkeerbeleid aanpassen	We optimaliseren ieder jaar ons parkeerbeleid. Aan de hand van ontwikkelingen passen we ons beleid aan en stellen dit ieder jaar voor.	**2026**
Verkeer: Plan van aanpak en uitvoering verkeersontsluitingen (inclusief tijdelijke aanpassingen Etten-Leur Noord)	Eerst willen we het uitvoeringsplan van de Mobiliteitsvisie vaststellen. Daarin komen we met een plan van aanpak om de geadviseerde wijzigingen in de infrastructuur verder op te pakken.	**2026**
Verkeer: Onderzoek spoortunnel	We onderzoeken de mogelijkheden voor een spoortunnel en randweg. Daarbij starten we met een uitvoeringsaanpak. Die bestaat onder andere uit een lobbytraject om extra bijdragen van ketenpartners te verkrijgen.	**2026**

3.3 Verkeersveiligheid

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het verbeteren van de verkeersveiligheid door zich te focussen op gedrag, infrastructuur en handhaving. De gemeenteraad gaat voor 0 verkeersdoden.

Maatschappelijk effect

- Er is veilig gedrag in het verkeer
- De infrastructuur is veilig

Wat zijn de doelen?

1. Verkeersveilig gedrag stimuleren en daar bij de inrichting van infrastructuur rekening mee houden.
2. Verkeersdoden en ongevallen voorkomen.
3. Het aantal gevaarlijke verkeerspunten terugdringen.

Ambitie en metingen

- Het aantal gevaarlijke punten en hoeveel er daarvan aangepakt zijn (op basis van inventarisatie gevaarlijke verkeerssituaties).
- Aantal verkeersdoden per jaar.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Zo weinig mogelijk verkeersdoden per jaar (vijfjaarscumulatief, per 100 km weglengte) .

(waarstaatjegemeente per jaar 2021: 0,5 - 2022: 0,4 - 2023: 0,6 - 2024: 2,5)

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Verlichting: Aanleg verlichting Bolwerk

Netbeheerder Enexis gaat na de bouwvak de kabel leggen op het Bolwerk. De onderhoudsaannemer komt er gelijk achteraan om de masten en armaturen te plaatsen en aan te sluiten.

Wat heeft aandacht nodig?

Verlichting: Aanleg verlichting Bolwerk

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Verlichting: Aanleg verlichting Bolwerk	We leggen, als Enexis hier een kabel gaat leggen, verlichting aan op het Bolwerk. Het besluit van Enexis verwachten we eind 2025. Met de aanleg van verlichting zorgen we voor een veilig verlichte route voor de fietsers in de ochtend en de avond.	**2027**

3.4 Beheer en onderhoud van het openbaar gebied

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een veilige en schone leefomgeving als gegarandeerd basisniveau in alle wijken en op de bedrijventerreinen.

Maatschappelijk effect

- De leefomgeving is schoon, veilig en voldoet aan de afgesproken normen voor aanleg en beheer.
- Het afvalbeleid is duidelijk voor inwoners en ondernemers.

Wat zijn de doelen?

1. De aanlegkwaliteit van de leefomgeving voldoet aan CROW niveau A+/A (CROW: kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur).
2. Het beheer en onderhoud van de leefomgeving voldoet aan CROW niveau B of C.
3. Het behalen van de doelen uit het afvalbeleid.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving

www.waarstaatjegemeente.nl/Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

- Percentage van de leefomgeving dat voldoet aan de afgesproken CROW-normen voor aanleg en onderhoud (op basis van steekproef).

- Hoeveelheid huishoudelijk restafval per inwoner.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Ten hoogste 100 kilogram huishoudelijk restafval per inwoner (restafval aan huis).

(2022: 70 kilogram, 2023: 63 kilogram, 2024: 65 kilogram) Bron: CBS

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Afval: Intensiveren toezicht en handhaving zwerfafval en afvaldumpingen

Het cameratoezicht ondersteunt een gerichte handhaving, werkt preventief en draagt bij aan het terugdringen van bijplaatsingen en afvaldumpingen.

Openbare ruimte: aanleg en beheer groen

We hebben vastgestelde beheerplannen voor de openbare ruimte en een normenkader toegankelijkheid. Voor het openbaar groen is dit opgenomen in het groenplan. Daarnaast gaan we aan de slag met het vergroenen van de openbaar ruimte. Hiervoor starten we in het najaar van 2026 in de wijk Etten-Leur Noord de procedure en participatie op, zodat we in 2027 kunnen aanplanten.

Openbare ruimte: aanleg en beheer verhardingen

Het onderhoud aan de openbare ruimte wordt gedaan volgens de afgesproken kwaliteitsniveaus uit het verhardingenplan dat vorig jaar is vastgesteld.

Wat heeft aandacht nodig?

Afval: Intensiveren toezicht en handhaving zwerfafval en afvaldumpingen

Blijvende aandacht is nodig voor de gerichte inzet van camera's, de opvolging door handhaving en het behoud van maatschappelijk draagvlak.

Openbare ruimte: aanleg en beheer groen

-

Openbare ruimte: aanleg en beheer verhardingen

Afstemming tussen alle onderhoudsprojecten en de werkzaamheden in het kader van de energietransitie.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Afval: Intensiveren toezicht en handhaving zwerfafval en afvaldumpingen	We intensiveren het toezicht en de handhaving op zwerfafval en afval dumpingen.	**2026**
Openbare ruimte: aanleg en beheer groen	Onderhoud en aanleg volgens de vastgestelde niveaus in het groenplan uitvoeren. Deze zijn meer gebaseerd op biodiversiteit, vergroening en het maken van een groen netwerk en minder op kwaliteitsniveaus. In 2030 voeren we een update van het plan uit voor het instandhouden van de voorziening.	**2030**
Openbare ruimte: aanleg en beheer verhardingen	Onderhoud en aanleg volgens de vastgestelde niveaus in verhardingenplan uitvoeren. We hanteren de niveaus A, B en C van het CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur). In 2030 voeren we een update van het plan uit voor het instandhouden van de voorziening.	**2030**

3.5 Huisvesting bijzondere doelgroepen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op voldoende huisvesting van statushouders en andere bijzondere doelgroepen.

Maatschappelijk effect

- Een thuis voor alle aandachtsgroepen.

Wat zijn de doelen?

1. Samen met woningcorporaties zorgen voor voldoende (tijdelijke) en betaalbare huisvesting voor:
   - statushouders;
   - spoedzoekers;
   - arbeidsmigranten;
   - sociaal en medisch urgenten;
   - uitstroom uit intramurale instelling;
   - Oekraïense vluchtelingen.
2. Voldoende en kwalitatief goede huisvesting van arbeidsmigranten binnen de kaders van het raadsbesluit op 7 februari 2022.

Ambitie en metingen

- Aantal beschikbaar gestelde woningen voor bovenstaande aandachtsgroepen.

  De totale taakstelling over 2026 is 79. Daarvan zijn er tot augustus 55 gerealiseerd.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Huisvesting: Doorstromers
We realiseren een nieuwbouwprogramma dat kansen biedt aan diverse doelgroepen om door te stromen. Specifiek voor ouderen die huren bij Alwel en willen verhuizen naar een levensloopbestendig appartement stellen we vouchers beschikbaar. Het Centrum voor Wonen informeert en begeleidt ouderen op verzoek over mogelijkheden om door te stromen.
Huisvesting: Arbeidsmigranten
Er wordt passende huisvesting geboden aan arbeidsmigranten variërend van woningdelen, grootschalige huisvesting en huisvesting bij agrariërs. Het afgelopen 1,5 jaar is het aantal stedelijke adressen (van 108 naar 103) en het aantal gehuisveste personen (van 571 naar 503) afgenomen. Het laatste is het gevolg van aanscherping van het beleid in de vorm van het aantal personen per woning.
Huisvesting: Spoedzoekers
Er worden jaarlijks volgens lopende prestatieafspraken woningen toegewezen aan diverse groepen die om uiteenlopende redenen met voorrang moeten worden gehuisvest.
Huisvesting: Asielzoekers
We slagen erin de wettelijke taakstelling te realiseren. Verder hebben we met het asielzoekerscentrum voldaan aan onze opdracht.

Wat heeft aandacht nodig?
Huisvesting: Doorstromers
-
Huisvesting: Arbeidsmigranten
Ontwikkelen van plannen voor meer grootschalige huisvesting. Er is nu 1 locatie beschikbaar. Actueel beleid biedt ruimte voor nog eens 2 van dergelijke ontwikkelingen.
Huisvesting: Spoedzoekers
Er zijn meer (tijdelijke) sociale huurwoningen nodig.
Huisvesting: Asielzoekers
-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Huisvesting: Arbeidsmigranten	We focussen ons in 2026 op nieuwe initiatieven voor grootschalige huisvesting van arbeidsmigranten.	**2026**
Huisvesting: Spoedzoekers	We werken mee aan oplossingen voor huisvesting van spoedzoekers. Voor spoedzoekers maken we in 2026 voor meerdere jaren afspraken met Alwel.	**2026**
Huisvesting: Doorstromers	We werken mee aan oplossingen voor huisvesting van doorstromers. Voor doorstromers maken we in 2026 voor meerdere jaren afspraken met Alwel.	**2026**
Huisvesting: Asielzoekers	In 2025 openden we een asielzoekerscentrum.	**2026**

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post “overig” gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.
Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Actualisatie begroting 2026-2030					
1. Opbrengst Projecten	300	0	0	0	0
2. Parkeergelden straatparkeren	73	73	73	73	73
3. Leges kabels en leidingen	70	0	0	0	0
4. Voorziening onderhoud gebouwen	-108	-96	-96	-96	-96
5. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	-156	-145	-151	-157	-163
6. Ruimtelijke visies	0	0	-200	-100	0
7. Mobiliteitsstrateeg	0	-73	-76	-79	-81
8. Omgevingsmanager	0	-121	-126	-130	-134
9. Omgevingsmanager uit grote projecten	0	121	126	130	134
10. Junior projectleider gebiedsontwikkeling	0	-96	-100	-103	-106
11. Junior projectleider gebiedsontwikkeling	0	96	100	103	106
12. Rente en afschrijvingen	880	0	0	0	0
13. Riolering algemeen	-190	-190	-190	-190	-190
14. Onttrekking voorziening riolering	190	825	0	0	0
15. Te ontvangen rioolrechten	0	-798	-55	259	416
16. Volkshuisvestingsprogramma	-113	113	0	0	0
17. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	113	-113	0	0	0
18. Realisatiestimulans Volkshuisvesting	252	0	0	0	0
19. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	-252	0	0	0	0
20. Reserve Grondexploitatierisico's	3.405	0	0	0	0
21. Mutatie boekwaarde grondbedrijf	564	2.693	690	463	0
22. Reserve Realisatie omgevingsvisie	-564	-2.693	-690	-463	0
23. Reserve Grondexploitatierisico's	215	520	1.000	1.300	2.100
24. Reserve Realisatie omgevingsvisie	-215	-520	-1.000	-1.300	-2.100
25. Overig	22	74	75	66	57
Totaal wijzigingen	**4.486**	**-330**	**-620**	**-224**	**16**

Toelichting tekst

Onderwerp	Toelichting
1. Opbrengst Projecten	We ontvangen hogere financiële bijdragen voor woningbouwprojecten.
2. Parkeergelden straatparkeren	In december 2025 werd de verordening parkeerbelasting vastgesteld. Door de tariefsverhoging zijn er meer inkomsten straatparkeren.
3. Leges kabels en leidingen	Er zijn meer aanvragen voor het aanleggen en verleggen van kabels en leidingen.
4. Voorziening onderhoud gebouwen	We rekenden de onderhoudsvoorziening gebouwen door. Daaruit blijkt dat een verhoging van de storting in de voorziening nodig is om alle toekomstige werkzaamheden uit te voeren.
5. Algemene uitkering (septembercirculaire 2026)	We actualiseren de begroting op basis van de septembercirculaire 2026. We ontvangen extra geld voor het uitvoeren van de Wet Versterking regie Volkshuisvesting (zie programma 1). Deze wet zorgt ervoor dat overheden kunnen sturen op hoeveel, waar en voor wie er wordt gebouwd.
6. Ruimtelijke visies	We huren stedenbouwkundige bureaus in voor de visies Grauwe Polder, Stationsgebied, Etten-Leur Noord en de herijking van de Omgevingsvisie.
7. Mobiliteitsstrateeg	We huurden een strateeg in. Nu maken we hiervan een structurele formatieplaats om de groeiende mobiliteitsopgaven uit te voeren.
8. Omgevingsmanager	De tijdelijke rol van omgevingsmanager maken we structureel. We zetten de omgevingsmanager onder andere in voor grote projecten zoals de oostelijke en noordelijke randweg.
9. Omgevingsmanager uit grote projecten	De tijdelijke rol van omgevingsmanager maken we structureel. We zetten de omgevingsmanager onder andere in voor grote projecten zoals de oostelijke en noordelijke randweg. We betalen deze uitbreiding uit de grote projecten.
10. Junior projectleider gebiedsontwikkeling	We vervangen de externe inhuur gebiedsontwikkeling voor structurele inzet. Dit is nodig voor de voorbereiding, uitvoering en coördinatie van woningbouw-, herstructurerings- en openbare ruimteprojecten.
11. Junior projectleider gebiedsontwikkeling	We dekken de kosten van de junior projectleider uit de opbrengsten van Planologie.
12. Rente en afschrijvingen	Door het later uitvoeren van verschillende projecten in de openbare ruimte zijn de afschrijvingskosten lager.
13. Riolering algemeen	Er is meer dagelijks onderhoud nodig. Dit komt omdat het rioolstelsel steeds ouder wordt en er meer wortelgroei in de riolering komt.
14. Onttrekking voorziening riolering	Het saldo van de hogere kosten verrekenen we met de voorziening riolering
15. Te ontvangen rioolrechten	Het saldo van de hogere kosten verrekenen we met de te ontvangen rioolrechten.
16. Volkshuisvestingsprogramma	We ontvingen in 2025 een rijksbijdrage voor het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma en een huisvestingsverordening. Deze werkzaamheden worden pas in 2027 uitgevoerd. We nemen het bedrag via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
17. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	We ontvingen in 2025 een rijksbijdrage voor het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma en een huisvestingsverordening. Deze werkzaamheden worden pas in 2027 uitgevoerd. We nemen het bedrag via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
18. Realisatiestimulans Volkshuisvesting	De ontvangsten van de realisatiestimulans Volkshuisvesting zetten we apart in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden. Het doel van de realisatiestimulans Volkshuisvesting is het realiseren van betaalbare woningen.
19. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	De ontvangsten van de realisatiestimulans Volkshuisvesting zetten we apart in de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden. Het doel van de realisatiestimulans Volkshuisvesting is het realiseren van betaalbare woningen.
20. Reserve Grondexploitatierisico's	Vanuit de reserve Grondexploitatierisico's doen we een storting in de Algemene reserve. We draaien hiermee de mutatie uit jaarrekening 2025 terug (zie programma 1).
21. Mutatie boekwaarde grondbedrijf	De wijzigingen binnen het grondbedrijf verrekenen we met de boekwaarde van de grondexploitaties.
22. Reserve Realisatie omgevingsvisie	Op basis van de actuele prognose voegen we de begrote winstnemingen toe aan de reserve Realisatie Omgevingsvisie.
23. Reserve Grondexploitatierisico's	Op basis van de prognose van de benodigde risicoreserve vindt de komende jaren een overboeking plaats van de reserve Grondexploitatierisico's naar de reserve Realisatie Omgevingsvisie.
24. Reserve Realisatie omgevingsvisie	Op basis van de prognose van de benodigde risicoreserve vindt de komende jaren een overboeking plaats van de reserve Grondexploitatierisico's naar de reserve Realisatie Omgevingsvisie.
25. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

4. Economie en werk in Etten-Leur

Samen met ondernemers, inwoners en andere partners werken we aan een gezonde economie met volop kansen voor iedereen. We stimuleren het toegroeien naar een volledig circulaire economie in 2050 en geven daarin als gemeente zelf het goede voorbeeld. Werken biedt de mogelijkheid om in ons levensonderhoud te voorzien en is een belangrijke basis om mee te doen in onze samenleving. Een goed ondernemersklimaat met aantrekkelijke werkgelegenheid, ook voor mensen met een beperking en een afstand tot de arbeidsmarkt, is daarom van groot belang. We werken aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt, de verbinding van onderwijs met ondernemers, het aantrekken van arbeidsintensieve bedrijven die van toegevoegde waarde zijn, een goed vestigingsklimaat en aantrekkelijke vitale bedrijventerreinen. Voor het goed benutten van arbeidspotentieel blijven we inzetten op een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.

4.1 Zo veel mogelijk mensen aan het werk

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Iedereen kan meedoen en zo veel mogelijk mensen gaan aan het werk. Ook vrijwilligerswerk is werk; het doel is dan om daar waar mogelijk in te stromen op de arbeidsmarkt. Als dat laatste niet lukt, dan is het belangrijk dat mensen een zinvolle dagbesteding hebben.

Maatschappelijk effect

- Zo veel mogelijk Etten-Leurenaren hebben betaald werk.
- Ook Etten-Leurenaren, die niet kunnen werken, doen mee door vrijwilligerswerk te doen of een zinvolle dagbesteding te hebben.

Wat zijn de doelen?

1. Het terugdringen van het aantal Etten-Leurenaren, dat niet werkt.
2. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden naar werk of dagbesteding.
3. Het voorkomen van armoedeval[1].

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

www.waarstaatjegemeente.nl/economie

www.waarstaatjegemeente.nl/Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Minder dan 30,9 personen per 1.000 inwoners met bijstandsuitkering (18 jaar en ouder).
(waarstaatjegemeente cijfer 2024 is 28 personen per 1.000 inwoners - cijfer 2025 is 22 personen per 1.000 inwoners - bron CBS).

Minimaal 72,4 % beroepsbevolking is werkzaam ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking (netto arbeidsparticipatie).
(waarstaatjegemeente cijfer 2024 is 74,5 personen per 1.000 inwoners,
waarstaatjegemeente cijfer 2025 is 74,4 personen per 1.000 inwoners - bron CBS).

[1] Armoedeval is de situatie waarin iemand vanuit de bijstand gaat werken en er daardoor financieel op achteruit gaat.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Uitwerken visie Werken aan Onderwijs en Human Capital agenda

De Human Capital Agenda en de regionale arbeidsmarktagenda zijn opgesteld. Het onderwijs en het lokale bedrijfsleven pakken de uitvoering van deze agenda samen op.

Wat heeft aandacht nodig?

Uitwerken visie Werken aan Onderwijs en Human Capital agenda

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Uitwerken visie Werken aan Onderwijs en Human Capital agenda.	Goede samenwerking stimuleren tussen gemeente, (voortgezet) onderwijs en bedrijfsleven om schoolverlaters zoveel mogelijk rechtstreeks door te laten stromen naar de arbeidsmarkt.	**2026**

4.2 Het versterken van de economie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op een sterke lokale economie die voorbereid is op de kansen en uitdagingen van de toekomst.

Maatschappelijk effect

- Een sterke lokale economie die voorbereid is op de toekomst.

Wat zijn de doelen?

1. Goed ondernemersklimaat.
2. Ruimte voor gevestigde bedrijven om uit te breiden.
3. Binnen de mogelijkheden bij inkoop voorrang geven aan Etten-Leurse bedrijven.
4. Tegengaan van leegstand en revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/economie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Minimaal 1.153 vestigingen van bedrijven per 10.000 inwoners.
(waarstaatjegemeente derde kwartaal 2025 1.260 per 10.000 inwoners - per 1 juli 2026 1.283 per 10.000 inwoners - bron handelsregister KVK)

Stijging op ranking MKB-vriendelijkste gemeente.
(ranking 2020: plaats 57 - deze ranglijst bestaat niet meer)

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Economie: Revitalisering bedrijventerreinen door actief grondbeleid
De opdracht voor revitalisering van bedrijventerreinen namen we op in het rapport toekomstbestendig Vosdonk.
Economie: Accountmanagement
Het accountmanagement is op fysiek en digitaal niveau op orde.
Economie: Versterken lokaal ondernemerschap
We zijn meer zichtbaar door fysieke bijeenkomsten, website en sociale media. Het bij elkaar brengen van partijen voor bijvoorbeeld samenwerking gaat daardoor beter.
Economie: Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen / Grote Oogst
De opdracht voor revitalisering van bedrijventerreinen namen we op in het rapport toekomstbestendig Vosdonk.

Wat heeft aandacht nodig?
Economie: Revitalisering bedrijventerreinen door actief grondbeleid
-
Economie: Accountmanagement
-
Economie: Versterken lokaal ondernemerschap
De organisatiegraad van bedrijven goed in beeld brengen. Niet alleen de netwerken maar ook samenwerkingen.
Economie: Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen / Grote Oogst
We moeten de planning verder uitwerken.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Economie: Revitalisering bedrijventerreinen door actief grondbeleid	Daar waar nodig zetten we actief grondbeleid, betere benutting van gronden en panden (label C) in om de revitalisering te bespoedigen. We maken daarbij bij voorkeur gebruik van een nog op te richten revitaliseringsfonds. We onderzoeken de investeringsbereidheid bij ondernemers om sneller stappen te zetten om duurzaam en toekomstbestendig te ondernemen.	**2027**
Economie: Accountmanagement	We zetten accountmanagement in om verbindingen te realiseren en te weten wat er speelt. We helpen bedrijven en starters te laten groeien en beter in te spelen op economische kansen voor Etten-Leur.	**2026**
Economie: Versterken lokaal ondernemerschap	We initiëren doorlopend projecten. Ook zetten we actief in op het versterken van lokaal ondernemerschap. Dat doen we onder andere bij het winkelcentrum. Daarnaast zullen we de organisatiegraad bij lokale ondernemers stimuleren.	**2027**
Economie: Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen Zie ook: Duurzaamheid: Grote Oogst	We zetten doorlopend en actief in op de ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen. De acties komen voort uit de adviesrapportage die we eind 2025 verwachten.	**2026**

4.3 Toerisme en recreatie

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad gaat voor een groei naar een duurzame vrijetijdseconomie. Meer evenementen in het bijzonder voor de jongeren onder de 18 en het beter benutten van onze parken.

Maatschappelijk effect

- Een duurzame vrijetijdseconomie.
- Etten-Leur is aantrekkelijk voor vrijetijdsbesteding door inwoners en bezoekers.
- Culturele voorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk in aanbod en gebruik.

Wat zijn de doelen?

1. Een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor toerisme, recreatie en vrije tijd.
2. Er zijn voldoende culturele voorzieningen en activiteiten.
3. Het wegnemen van onnodige regels voor ondernemers in toerisme en recreatie.
4. Het aantrekkelijker maken van de Markt door onder andere een autovrije of autoluwe markt.
5. Het stimuleren en/of faciliteren van evenementen voor jongeren onder de 18 jaar.
6. Levendige parken waar inwoners en bezoekers graag gebruik van maken.
7. We vermarkten Etten-Leur beter.

Ambitie en metingen

- Aantal toeristen met overnachting.

Het aantal overnachtingen was in 2025 ruim 63.000.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Vrije tijd: Versterking vrijetijdseconomie

Het uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie voerden we voor het merendeel al uit. Hieruit ontstonden een ruiterroutenetwerk, marketingcampagnes en objectbewegwijzering. We blijven aanhaken bij het uitvoeringsplan centrumvisie.

Wat heeft aandacht nodig?

Vrije tijd: Versterking vrijetijdseconomie

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Vrije tijd: Versterking vrijetijdseconomie	Realiseren van een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat voor toerisme, recreatie en vrije tijd. Hiervoor stelden we in 2022 een uitvoeringsprogramma toerisme op wat we ook in 2026 uitvoeren in samenhang met het uitvoeringsplan Centrumvisie. Het bevat de projecten Oderkerkpark, Van Gogh Nationaal Park en doorontwikkeling van Cultuurhuis De Nobelaer.	**2026**

4.4 Een levendig centrum

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad zet in op het versterken van de regiofunctie van Etten-Leur door voorwaarden te scheppen voor levendige en aantrekkelijke winkelcentra.

Maatschappelijk effect

- Winkelgebieden zijn levendig, aantrekkelijk en leefbaar.
- Versterken van de regiofunctie van Etten-Leur.

Wat zijn de doelen?

1. Bijdragen aan en investeren in het aantrekkelijk maken en/of houden van winkelgebieden voor winkeliers,
   bezoekers en bewoners.
2. Stimuleren en ondersteunen van activiteiten in winkelgebieden.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/economie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

31,8 gestarte en 15,8 gestopte MKB-vestigingen per 10.000 inwoners.

Waarstaatjegemeente cijfer 4e kwartaal 2025 is 27,7 gestarte en 25,5 gestopte MKB-vestigingen, Waarstaatjegemeente cijfer 2e kwartaal 2025 is 21,6 gestarte en 19,8 gestopte MKB-vestigingen - bron handelsregister KVK.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Economie: Herontwikkeling Winkelcentrum

In februari 2026 stelde de gemeenteraad de ruimtelijke kaders vast. In juni 2026 sloot de gemeente een anterieure overeenkomst met Unifore, de eigenaar van het winkelcentrum.

Wat heeft aandacht nodig?

Economie: Herontwikkeling Winkelcentrum

De ontwikkelaar werkt het plan nu verder uit naar een voorlopig ontwerp. Het voorlopig ontwerp wordt aan de omgeving en gemeenteraad gepresenteerd. Aandachtspunten zijn het iets terugplaatsen van de opbouw aan de Hof van den Houte, schaduwwerking, privacy, verkeersveiligheid aan de Bogaard en Voorvang en renovatie en vernieuwing in het winkelcentrum.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Economie: Herontwikkeling Winkelcentrum	We werken actief mee aan de herontwikkeling van het winkelcentrum. Van 2025 tot en met 2027 voeren we de uitvoeringsagenda van de centrumvisie uit. De vernieuwing van het winkelcentrum duurt tot en met 2029. We kijken ook wat het centrum nodig heeft om levendig en toekomstbestendig te blijven. Denk hierbij aan vergroening, vierkante meters voor detailhandel, woningbouw, maatschappelijke activiteiten, autoluwe Markt en versterking lokaal ondernemerschap.	**2029**

4.5 Agrarische sector

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Het behouden van een vitaal, leefbaar en aantrekkelijk buitengebied met ruimte voor economische activiteiten.

Maatschappelijk effect

- Vitaal, leefbaar en aantrekkelijk buitengebied.
- Verduurzamen van het buitengebied.

Wat zijn de doelen?

1. In het buitengebied is ruimte voor economische activiteiten en herbestemming van vrijkomende agrarische bebouwing.
2. Toeristisch-recreatief gebruik van het buitengebied stimuleren.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier: www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?
geen bijzonderheden

Wat heeft aandacht nodig?
geen bijzonderheden

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
-	-	-

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post “overig” gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.
Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Actualisatie begroting 2026-2030					
1. Rijksbijdrage BUIG	398	0	0	0	0
2. Participatie - uitkeringen	-943	0	0	0	0
3. Participatie - re-integratie	-147	0	0	0	0
4. Participatie - minimabeleid	67	0	0	0	0
5. Organisatiekosten Werkplein	172	0	0	0	0
6. Overig	-35	0	0	0	0
Totaal wijzigingen	**-488**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting tekst

Onderwerp	Toelichting
1. Rijksbijdrage BUIG	Rijksbudget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG). Het definitieve rijksbudget BUIG voor de uitkeringslasten is verhoogd voor de hogere indexering van de uitkeringsnormen.
2. Participatie - uitkeringen	De uitkeringslasten vallen hoger uit dan geraamd in de oorspronkelijke Werkpleinbegroting die al begin 2025 is opgesteld. Ongeveer de helft van de hogere lasten is toe te rekenen aan een hogere indexatie van de uitkeringsnormen dan waar rekening mee was gehouden. Daarnaast is ook het aantal bijstandsgerechtigden meer toegenomen dan op grond van toenmalige prognoses van het CPB werd verwacht. Eerder heeft het Rijk het BUIG-budget voor de uitkeringslasten hiervoor al verhoogd. Deze verhoging was reeds verwerkt in onze begroting. Het Rijk heeft het budget nu nog verder opgehoogd.
3. Participatie - re-integratie	Van het Rijk hebben we extra middelen ontvangen voor de uitvoering van beschut werk. Deze middelen betalen we door aan het Werkplein. Daarnaast vallen de uitgaven aan maatwerktrajecten hoger uit.
4. Participatie - minimabeleid	Lagere lasten doordat minder inwoners deel hebben genomen aan de collectieve ziektekostenverzekering.
5. Organisatiekosten Werkplein	Het Werkplein maakte minder kosten dan verwacht. Het hield rekening met een hogere stijging van de lonen dan uiteindelijk is afgesproken in de Cao 2026. Daarnaast zijn verschillende vacatures nog niet of later ingevuld.
6. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

5. Duurzaam denken en doen in Etten-Leur

Duurzaam denken en doen gaat om het vinden van evenwicht tussen ecologische, economische en sociale belangen: we kijken naar de huidige behoeften die mensen hebben en hoe die in de toekomst ontwikkeld kunnen worden zonder dat de mensen, het milieu of de economie in gevaar komen. Het is dus een zeer breed begrip en raakt in veel opzichten ons leven en onze omgeving.

Duurzaamheid is meer dan alleen energie duurzaam opwekken. Het gaat ook om klimaat, behoud van natuur, voorkomen en hergebruiken van afval, biodiversiteit en circulaire economie. Samen hebben we de opgave onze leefomgeving goed door te geven aan volgende generaties. Samen met inwoners, regiogemeenten en partners als woningcorporaties, waterschap, energieleveranciers, netbeheerders, landbouw- en natuurorganisaties en ontwikkelaars werken we aan duurzame oplossingen.

Ontwikkelingen

Onderzoeken stroomnet en energietransitie

Vanwege het volle stroomnet en de energietransitie is een aantal onderzoeken gestart. Ook richtten we een werkgroep op. Zo willen we beter inzicht, grip krijgen en sturing geven aan de situatie en de verschillende projecten in Etten-Leur.

We hebben te horen gekregen dat er op dit moment geen capaciteit op het elektriciteitsnet zit. Er is meer onderzoek nodig om de ontwikkelingen door te kunnen laten gaan. Dat komt omdat het dan anders dan op gebruikelijke manier moet.

We hebben nu geen raming van de kosten, maar in het algemeen gaat het om complexe onderzoeken die snel veel geld kosten.

Toenemend belang Ecoloog

In Etten-Leur hebben we geen ecoloog in eigen dienst. We huren daarvoor externen in, terwijl de werkzaamheden wel structureel zijn. De werkzaamheden bestaan onder andere uit het soortenmanagementplan (dier en natuur) en adviezen voor (grootschalige) bouwplannen en de warmte- en energietransitie. Omdat het werk structureel is onderzoeken we of we deze functie in 2027 structureel moeten invullen. Dat spaart kosten en tijd voor het regelen van de inhuur uit en zorgt voor continuïteit.

Definitief ontwerp Gemeentewerf

In 2027 maken we, na de behandeling in de raad, het ontwerp voor gemeentewerf definitief. De kosten daarvoor bedragen € 350.000. Vanuit het voorbereidingskrediet is dan naar verwachting nog € 100.000 tot € 125.000 over. Er is dan aanvullend nog € 200.000 tot € 250.000 nodig.

Invasieve soorten

Op dit moment krijgen we regelmatig meldingen over invasieve soorten in de openbare ruimte.

Invasieve soorten zijn planten, dieren of andere organismen die van nature niet in Nederland voorkomen. Het verwijderen van deze soorten heeft nu nog geen prioriteit. We verwachten echter dat dit in de toekomst een wettelijke verplichting wordt. Wanneer dit gebeurt, brengt dit extra werkzaamheden en kosten met zich mee.

5.1 Duurzaam wonen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil minimaal 3.000 woningen verduurzamen.

Maatschappelijk effect

- Woningen en wijken verduurzamen.

Wat zijn de doelen?

1. Minimaal 3.000 woningen verduurzamen.
2. Integrale benadering van de aanpak bij voorbereiding en uitvoering.
3. Energiebesparing stimuleren en realiseren.
4. Vervangen van aantal zonnepanelen bij particulieren. Doel 2030 (95.000) - 2022 (61.440).

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving

www.waarstaatjegemeente.nl/energietransitie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

We stimuleren de verduurzaming van minimaal 3.000 woningen. Dat doen we met een pakket aan maatregelen.

Steeds meer inwoners en bedrijven installeren zonnepanelen. Daarover rapporteren we bij de jaarrekening.

Met Alwel werken we aan het versneld verduurzamen van huurwoningen. Steeds meer woningen hebben daarom zonnepanelen.
Ook werkt Alwel planmatig aan het verduurzamen van woningen.

De klussendienst, die kleine isolatiemaatregelen uitvoert bij een grotere groep inwoners, herstarten we in 2026.

Alle informatie over het gebruik van bovenstaande initiatieven staat onder 'Wat is de stand van zaken in 2026?'.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Energie: Isoleren van woningen

De subsidies worden goed aangevraagd. Recent is een wijziging doorgevoerd waardoor een energieadvies géén vereiste meer is voor het aanvragen van de reguliere isolatiesubsidie, aangezien inwoners het advies in veel gevallen alleen aanvroegen om subsidie aan te kunnen vragen. Voor de aanvullende subsidies voor woningen met een D, E, F of G-energielabel blijft het energie-advies nodig.

Energie: Regionaal Plan Energiesysteem

We organiseerden goede doorlopende samenwerking in de regio.

Energie: Klussendienst voor bestrijden van energiearmoede

De samenwerking met DuurSaam Etten-Leur is net gestart in deze activiteiten. Op basis van het ingediende plan hebben we vertrouwen in een goede uitvoering.

Energie: Gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen

Subsidie wordt nog steeds aangevraagd, al is het zeer beperkt. Dat heeft zeer waarschijnlijk te maken met het stopzetten van de salderingsregeling.

Witgoedregeling voor bestrijden van energiearmoede

Actie is volledig afgerond.

Energie: Warmteprogramma

Het warmteprogramma heeft wat vertraging gehad ten opzichte van de eerste planning, al is dit altijd in goed overleg geweest. We gaan het warmteprogramma alsnog eind 2026 of begin 2027 vaststellen. Het concept is binnenkort gereed en kunnen we beoordelen. De samenwerking met de externe partij DeWarmteTransitieMakers (DWTM) is prettig, dit gaat ook goed met de andere gemeenten Halderberge en Rucphen.

Wat heeft aandacht nodig?

Energie: Isoleren van woningen

Met name inwoners die zelfstandig aan de slag willen kunnen maken gebruik van de subsidies. De komende jaren zullen we met name veel focus moeten leggen op woningeigenaren die geen kennis hebben van isolatie of subsidiemogelijkheden. In de meeste gevallen betreft het ouderen, huishoudens die kampen met energiearmoede, of huishoudens die de Nederlandse taal niet vaardig zijn.

Energie: Regionaal Plan Energiesysteem

-

Energie: Klussendienst voor bestrijden van energiearmoede

29-9-2026: DuurSaam Etten-Leur heeft nog wel tijd nodig om voldoende vrijwilligers te vinden om de klussendienst uit te voeren. Tijdens de bestuurlijke overleggen, maar zo vaak als nodig, moeten we overleggen over de voortgang en de beschikbaarheid van vrijwilligers om hier uitvoering aan te geven. Belangrijk is om tijdig bij te sturen. Tot op heden zijn nog geen vrijwilligers gevonden, en gaan we bij het volgende overleg bespreken hoe we hierin als gemeente kunnen ondersteunen.

Energie: Gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen

-

Witgoedregeling voor bestrijden van energiearmoede

Actie is volledig afgerond.

Energie: Warmteprogramma

Het warmteprogramma ontsluiten via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) heeft aandacht nodig. Dit wordt het eerste programma dat hierin wordt gepubliceerd, en met name het juist coderen vraagt om de juiste kennis en aandacht.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Energie: Isoleren van woningen	We focussen ons op het isoleren van oudere woningen. Die worden dan op termijn geschikt om zonder aardgas te verwarmen. Specifiek richten we ons op het isoleren van woningen met energielabel D, E, F of G. Dat stimuleren we met een subsidie, gefinancierd vanuit het Nationaal Isolatie Programma.	**2026**
Energie: Regionaal Plan Energiesysteem	Klimaatdoelstellingen voor 2030 en vervolgens 2050 halen. In juni 2025 is een nieuw plan vastgesteld wat 'Regionaal Plan Energiesysteem - West Brabant Energie in Balans' (RPE-WBEB) heet. Omdat er congestie is op het elektriciteitsnet richt de aanpak zich op het energiesysteem van de toekomst. Dat betekent inzetten op energiehubs, verzwaring en uitbreiding van het elektriciteitsnet en op alternatieven voor elektriciteit.	**2029**
Energie: Klussendienst voor bestrijden van energiearmoede	Huishoudens die te maken hebben met energiearmoede worden door een klussendienst benaderd en voorzien van kleine energiebesparende maatregelen en praktische tips om de energierekening structureel te verlagen.	**2027**
Energie: Gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen	We werken samen met Alwel en enkele aannemers aan het gelijktijdig verduurzamen van huur- en koopwoningen. Dit gaat vooral om woningen in dezelfde wijk of hetzelfde blok. Daardoor kunnen woningeigenaren en huurders op dezelfde wijze verduurzamen.	**2027**
Witgoedregeling voor bestrijden van energiearmoede	We bieden inwoners uit de doelgroep de mogelijkheid om een oud witgoed apparaat om te ruilen voor een energiezuinige variant.	**2026**
Energie: Warmteprogramma	We willen de Transitievisie Warmte vervangen met het Warmteprogramma. Dit leggen we uiterlijk eind 2026 voor aan college van burgemeester en wethouders. Het Warmteprogramma is verplicht vanuit de Omgevingswet. Erin staat hoe we de komende 10 jaar onze wijken verduurzamen. Ook geven we, waar mogelijk, aan of wijken op enig moment van het aardgas worden afgesloten en welk alternatief daarvoor in de plaats komt. We betrekken de gemeenteraad, inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden bij het maken en het uitvoeren.	**2026**

5.2 Duurzame woon- en leefomgeving

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

Een duurzame woon- en leefomgeving creëren en een duurzame gemeente zijn.

Maatschappelijk effect

- Duurzame woon- en leefomgeving creëren.
- Duurzame gemeente zijn.

Wat zijn de doelen?

1. Hittestress, wateroverlast en droogte voorkomen.
2. We beheren de gemeentelijke riool- en watervoorziening doelmatig en duurzaam om het (afval)watersysteem toekomstbestendig te maken.
3. Gebruik van fiets en openbaar vervoer stimuleren.
4. De gemeente geeft zelf het goede voorbeeld in duurzaamheid.
5. De gemeentelijke panden zijn duurzaam.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving

www.waarstaatjegemeente.nl/energietransitie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Het duurzaamheidslabel van de gemeentelijke panden.

Wat is onze ambitie en wat hebben we gemeten?

Oppervlakte van groen is minimaal 44,5%.
(waarstaatjegemeente cijfer 2021 is 44,5% - bron Klimaateffectatlas).

Oppervlakte van bomen is minimaal 20%.
(waarstaatjegemeente cijfer 2021 is 20% - bron Klimaateffectatlas).

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Duurzaamheid: Klimaatadaptatie beleid en uitvoering

Het uitvoeringsprogramma loopt.

Wat heeft aandacht nodig?

Duurzaamheid: Klimaatadaptatie beleid en uitvoering

-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Duurzaamheid: Klimaatadaptatie beleid en uitvoering.	Klimaatbestendig inrichten van het stedelijk en landelijk gebied met koppeling aan vergroten biodiversiteit en het vergroten van de hoeveelheid groen in de leefomgeving. We maken daarvoor een nieuw uitvoeringsprogramma 2026-2030.	**2030**

5.3 Duurzaam produceren

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil voorwaarden scheppen zodat bedrijven hun productieprocessen circulair in kunnen richten.
Als gemeente geven we zelf het goede voorbeeld.

Maatschappelijk effect

- Mogelijk maken dat bedrijven hun productieprocessen circulair kunnen inrichten.
- Verbindingen tussen bedrijfsleven onderling en onderwijs leggen.
- De gemeente werkt duurzaam (beleid, huisvesting, wagenpark, inkoop).

Wat zijn de doelen?

1. De gemeente stimuleert en faciliteert bedrijven en onderwijs in Etten-Leur die innovatieve oplossingen bieden.
2. De gemeente koopt duurzaam in.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

- www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving
- www.waarstaatjegemeente.nl/energietransitie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Gebouwen: Gemeentewerf - nieuwbouw

We pasten de inzichten en aanpak aan na de behandeling in de gemeenteraad. Ook startte een nieuwe projectleider. We stemmen daarom de uitgangspunten en planning opnieuw af, zowel intern als met het onderzoeksbureau. De nieuwe planning maakten we in augustus 2026. Doel van de planning is besluitvorming over het voorlopig ontwerp voor de gemeentewerf uiterlijk aan het einde van het tweede kwartaal van 2027 (dit project hangt samen met het project Circulair Ambachtscentrum). Voor het Circulair Ambachtscentrum leveren we dan de businesscase op. Dit wordt tegelijkertijd opgepakt.

Duurzaamheid: Circulaire Economie

In 2025 stelde de raad het beleid vast. Begin 2026 stelde het college het uitvoeringsprogramma vast. Daarmee staat een stevige basis om met het thema aan de slag te gaan. We werken samen met collega's aan de diverse projecten. Daarnaast werken we aan monitoring om de voortgang te bewaken. Tenslotte werken we ook in de regio en met belanghebbenden samen voor kennis, ervaring en afstemming.

Duurzaamheid: Circulair Ambachtscentrum

We pasten de inzichten en aanpak aan na de behandeling in de gemeenteraad. Ook startte een nieuwe projectleider. We stemmen daarom de uitgangspunten en planning opnieuw af, zowel intern als met het onderzoeksbureau. De nieuwe planning maakten we in augustus 2026. Doel van de planning is besluitvorming over het voorlopig ontwerp voor de gemeentewerf uiterlijk aan het einde van het tweede kwartaal van 2027 (dit project hangt samen met het project gemeentewerf). Voor het Circulair Ambachtscentrum leveren we dan de businesscase op. Dit wordt tegelijkertijd opgepakt.

Wat heeft aandacht nodig?
Gebouwen: Gemeentewerf - nieuwbouw
-
Duurzaamheid: Circulaire Economie
Nieuwe dingen proberen (pilots) en daarbij accepteren dat zaken tegen kunnen vallen. In transities is het lastig om af te stappen van wat men gewend is.
Duurzaamheid: Circulair Ambachtscentrum
-

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Gebouwen: Gemeentewerf - nieuwbouw	Het maken van een voorlopig ontwerp, waarop later een Circulair Ambachtscentrum aangesloten kan worden. Er ontstaat dan één gebouw.	**2027**
Duurzaamheid: Circulaire Economie	Aanpak en aanjagen van circulaire economie om de landelijke doelstelling volledig circulaire economie in 2050 en 50% in 2030 te realiseren.	**2026**
Duurzaamheid: Circulair Ambachtscentrum	We onderzoeken de mogelijkheden om te komen tot een circulair ambachtscentrum.	**2026**

5.4 Duurzame bedrijven- en industrieterreinen

Wat wil de gemeenteraad bereiken?

De gemeenteraad wil bedrijventerreinen revitaliseren, herstructureren en vervolgens duurzaam inrichten om zo zuinig mogelijk met de beschikbare ruimte om te gaan.

Maatschappelijk effect

- Vitale en toekomstbestendige bedrijventerreinen met zuinig ruimtegebruik.
- Bedrijven(-terreinen) betrekken bij energieopwekking.

Wat zijn de doelen?

1. De structuur van bedrijventerreinen voldoet aan de behoefte van daar gevestigde ondernemers.
2. De inrichting van bedrijventerreinen voldoet aan de duurzaamheidseisen.
3. De beschikbare ruimte wordt zuinig gebruikt.
4. Het bedrijventerrein draagt bij aan de verduurzaming van Etten-Leur.

Ambitie en metingen

De actuele cijfers staan hier:

- www.waarstaatjegemeente.nl/duurzame-leefomgeving
- www.waarstaatjegemeente.nl/energietransitie

Let op: wijzig bovenaan de pagina de gemeentenaam 'Aa en Hunze' in 'Etten-Leur'.

Wat is de stand van zaken in 2026?

Wat gaat goed?

Duurzaamheid: Grote Oogst / Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Klimaatadaptatie: Wandelroute en parkje Vosdonk zijn in voorbereiding. Energie: programma loopt. Circulaire economie: Het thema Circulaire economie begint te leven. In 2025 en 2026 boden we een Circulair op Maat traject aan, waarbij bedrijven met individuele circulaire vraagstukken zijn ondersteund. In 2026 liep ook een circulariteitstraject, waardoor bedrijven samen pilots zijn gestart met het samen inzamelen van kunststof en hout en dit beter (meer hoogwaardig) verwerken.

Wat heeft aandacht nodig?

Duurzaamheid: Grote Oogst / Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Klimaatadaptatie: Aanvraag omgevingsscan NL Greenlabel. Energie: Het stroomnet raakt steeds voller. Daardoor kunnen bedrijven soms niet uitbreiden of hun bedrijfsvoering verduurzamen. Ook wordt het lastiger om nieuwe aansluitingen te krijgen voor nieuwbouw. Deze ontwikkelingen remmen de groei en maken het belangrijk om samen met partners te blijven zoeken naar oplossingen. We merken dat garanties over het gereedkomen van aansluitingen en levering van stroom lastiger worden. Circulaire economie: In de komende periode is het belangrijk om bewustwording van bedrijven verder vergroten waardoor er meer initiatieven worden opgezet en het bereik wordt vergroot.

Acties uit het college uitvoeringsprogramma voor 2026:

Naam project	Omschrijving	planning:
Duurzaamheid: Grote Oogst Zie ook: Economie: Ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige bedrijventerreinen	Samen met bedrijven, provincie, VNO-NCW op industrieterrein Vosdonk zorgen voor een duurzame energievoorziening en verdere verduurzaming op andere milieuthema's zoals circulariteit en klimaat. Het programma Grote Oogst - Vosdonk eindigt eind december 2026.	**2026**

Financiële ontwikkelingen

We verantwoorden onze financiële cijfers op hoofdlijnen. Dat betekent dat we afwijkingen alleen toelichten wanneer ze € 50.000 of hoger zijn. De post "overig" gaat telkens over één of meerdere afwijkingen die kleiner zijn dan € 50.000.
Posten die politiek relevant zijn lichten we wel toe.

Bij de toelichting op het financiële resultaat nemen we **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Actualisatie begroting 2026-2030					
1. Nabetaling Nazorg gesloten stortplaatsen	-700	0	0	0	0
2. Grondverkoop	160	0	0	0	0
3. Openbaar groen	-97	0	0	0	0
4. WVS onderhoud openbaar groen	0	-273	-273	-273	-273
5. Areaaluitbreiding onderhoud groen	0	-95	-95	-95	-95
6. Vrijval budget maaiwerkzaamheden	0	130	135	139	144
7. Maaien in eigen beheer	0	-130	-135	-139	-144
8. Evenementenbudget algemeen	0	-100	0	0	0
9. Missie en visie op Erfgoed	0	0	0	-80	0
10. Motie regentonnen	-20	0	0	0	0
11. Afval	-138	-85	-85	-85	-85
12. Kwijtscheldingen afval	0	183	183	183	183
13. Inzet voorziening afval	138	62	462	462	462
14. Afvalstoffenheffing	0	-231	-259	-286	-243
15. Subsidies duurzaamheid	-1.235	1.235	0	0	0
16. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	1.235	-1.235	0	0	0
17. CDOKE	169	0	0	0	0
18. Overig	156	133	128	104	99
Totaal wijzigingen	**-332**	**-406**	**61**	**-70**	**48**

Toelichting tekst

Onderwerp	Toelichting
1. Nabetaling Nazorg gesloten stortplaatsen	We betalen de naheffing Nazorg Gesloten Stortplaats Zevenbergen in één keer.
2. Grondverkoop	We verkochten een perceel grond.
3. Openbaar groen	Er zijn extra kosten door het stilleggen van de maaiwerkzaamheden, noodzakelijke juridische ondersteuning en aanvullende onderhoudswerkzaamheden voor het groen. De kosten voor bomenbeheer nemen sterk toe door klimaatverandering, veiligheidsmaatregelen en personeelsgebrek. Daarnaast leiden kap, herplantverplichtingen en de aanplant van ongeveer 250 nieuwe bomen in 2026 tot extra uitgaven.
4. WVS onderhoud openbaar groen	Er zijn hogere kosten voor groenonderhoud door een hogere contractindexering dan begroot, een hogere onderhoudsfrequentie volgens het Groenplan, areaaluitbreidingen (Juvenaat, Kloostervelden en de Streek fase 4) en stijgende arbeidskosten door de afname van gesubsidieerd personeel. Hoewel we onderzoeken of we het onderhoud anders kunnen organiseren, blijft de inzet van een sociale uitvoerder zoals de WVS belangrijk vanwege de maatschappelijke meerwaarde en wettelijke aanbestedingsverplichtingen. We verwachten dat de kosten verder zullen stijgen.
5. Areaaluitbreiding onderhoud groen	Zoals in de besluitvorming bij het Groenplan is afgesproken komen de volgende locaties bij het groenonderhoud: Plan Podium, Veldbloemenhof en het Fri-Jado terrein.
6. Vrijval budget maaiwerkzaamheden	Doordat we het intensief maaien vanaf 2027 in eigen beheer uitvoeren, valt het budget hiervoor vrij.
7. Maaien in eigen beheer	Voor het uitvoeren van het maaien in eigen beheer zijn twee formatieplaatsen nodig. De kosten worden gedekt door het budget voor uitbesteding maaien, wat nu vrijvalt.
8. Evenementenbudget algemeen	We nemen een evenementenbudget op voor algemene evenementen. Het overschot nemen we jaarlijks mee en vullen het budget weer aan tot € 100.000.
9. Missie en visie op Erfgoed	Een extern bureau stelt een visie op erfgoed op. Als deze visie is opgesteld volgt er een voorstel met daarin ook de financiële gevolgen om de visie uit te voeren.
10. Motie regentonnen	We stellen budget beschikbaar om de motie van de gemeenteraad uit te voeren.
11. Afval	De kosten voor het verwerken van afval stegen door hogere verwerkingstarieven en meer bijplaatsingen.
12. Kwijtscheldingen afval	Er wordt minder gebruik gemaakt van de kwijtscheldingsregeling bij afval.
13. Inzet voorziening afval	Het saldo van de hogere kosten verrekenen we met de voorziening afval. Meerjarig verrekenen we de hogere kosten met de afvalstoffenheffing.
14. Afvalstoffenheffing	Het saldo van de hogere kosten verrekenen we met de te ontvangen afvalstoffenheffing.
15. Subsidies duurzaamheid	De uitkering Capaciteit decentrale overheden klimaat en energiebeleid (CDOKE) die we ontvangen voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid nemen we via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
16. Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	De uitkering Capaciteit decentrale overheden klimaat en energiebeleid (CDOKE) die we ontvangen voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid nemen we via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.
17. CDOKE	We nemen de uitkering Capaciteit Decentrale Overheden Klimaat- en Energiebeleid op ter dekking van de hiervoor gemaakte kosten. Een deel van de opbrengst is al in de begroting opgenomen. Dit bedrag wordt verrekend in programma 1.
18. Overig	Eén of meerdere afwijkingen, kleiner dan € 50.000.

Begroting 2027

1. Bestuur en dienstverlening

Het programma Bestuur en dienstverlening gaat over een betrouwbare, duidelijke en nabije gemeente, met menselijke maat, goede dienstverlening en heldere communicatie. Veiligheid, participatie, wijkgericht werken, weerbaarheid en bestuurlijk-ambtelijk samenspel staan centraal, met oog voor betaalbaarheid en uitvoerbaarheid.

1.1 Veilige en weerbare samenleving

Wat willen we bereiken?

We vergroten de fysieke en sociale veiligheid, pakken ondermijning en overlast gericht aan en versterken de weerbaarheid van inwoners, bedrijven en gemeentelijke organisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Actualiseren veiligheidsprogramma

2. Aanpak straatintimidatie en geweld tegen vrouwen

3. Invoering van themagerichte controles door BOA's

4. Regulering fatbikes

5. Lokale implementatie 'Veilige Jaarwisseling'

6. Uitvoeren programma weerbaarheid

7. Datagedreven aanpak Ondermijning en Veilige Bedrijventerreinen

1.2 Betrokken inwoners en duidelijke communicatie

Wat willen we bereiken?

We betrekken inwoners en partners tijdig en betekenisvol en communiceren persoonlijk, duidelijk en toegankelijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Doorontwikkelen routeplanner participatie en communicatie

2. Meer inzet op heldere taal

1.3 Gebiedsgericht en wijkgericht werken

Wat willen we bereiken?

We verbinden sociale en fysieke opgaven in wijken en werken met inwoners en partners aan gebiedsplannen en wijkagenda's.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Toekomstbestendig wijkgericht werken

2. Ontwikkelen platform initiatieven en initiatievenmakelaar

1.4 Digitale, veilige en datagedreven dienstverlening

Wat willen we bereiken?

We bieden betrouwbare en toekomstbestendige dienstverlening en benutten data en AI veilig en verantwoord.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Implementeren Cyberbeveiligingswet

2. Implementeren Europese AI Act

3. Implementeren Data Governance Act (DGA)

Indicatoren

Veilige en weerbare samenleving

- Misdrijven per 1.000 inwoners
- Veilig Thuis meldingen (ex-)partnergeweld
- Sociale onveiligheid
- Aantal van de 41 VNG-punten van het programma Weerbaarheid gerealiseerd
- Aantal meldingen, handhavingsacties, aanpak afvaldumpingen, inzet bij evenementen

Bronnen:
Waarstaatjegemeente (Openbare Orde en Veiligheid, Burgerpeiling)
Eigen projectregistraties

Betrokken inwoners en duidelijke communicatie

- Tevredenheid over het betrekken van inwoners
- Waardering samenwerking gemeente-inwoners
- Luisteren naar inwoners
- Waardering communicatie en voorlichting

- Beoordeling gebruik heldere taal

Bronnen:
Waarstaatjegemeente (Burgerpeiling en Klantbeleving)

Gebiedsgericht en wijkgericht werken
- Waardering buurt als leefomgeving
- Inzet-bereidheid door inwoners voor leefbaarheid buurt
- Tevredenheid welzijnsvoorzieningen

Bron: Waarstaatjegemeente (Burgerpeiling)

Digitale, veilige en datagedreven dienstverlening
- Waardering digitale dienstverlening

Bron: Waarstaatjegemeente (Klantbeleving)

Risico's

De belangrijkste risico's binnen dit programma zijn:

Vertrouwen in de overheid

In de samenleving hebben we te maken met diverse ontwikkelingen zoals verspreiding van desinformatie, een verminderde gevoeligheid voor feiten, toenemende polarisatie. Ook is er de verwachting nauw betrokken te worden bij planvorming en rekening te houden met ieders inbreng en belang. Hierdoor kan het risico ontstaan dat samenwerking en besluitvorming wordt bemoeilijkt. Dit kan leiden tot maatschappelijk onrust, een kleiner draagvlak en het vertrouwen in en het imago van de overheid schaden.

Ondermijning

Bij ondermijning gaat het om vermenging van de onder- en bovenwereld. Het risico is dat we signalen onvoldoende oppakken, hiermee ondermijning van de samenleving en in het bijzonder de bedrijventerreinen onvoldoende aanpakken. Inwoners voelen zich mogelijk niet veilig, ondernemingen willen zich hier niet vestigen en het leefklimaat gaat achteruit. Een tweede risico op het gebied van ondermijning is dat de onderwereld onze eigen organisatie binnendringt, bijvoorbeeld door het invullen van vacatures. Hierbij kan de (informatie)veiligheid in het geding komen. Ook het risico op fraude en corruptie neemt hiermee toe.

Weerbaarheid

Vanwege externe omstandigheden zoals geopolitieke spanningen maar ook uitval van nutsvoorzieningen zijn er risico's op ontwrichting van de samenleving. Ook lopen we het risico dat onze eigen organisatie tijdelijk niet functioneert door bijvoorbeeld een cyberaanval of langdurige stroomuitval.

Handhaving

Onze inwoners verwachten handhaving op allerlei terreinen zoals bijvoorbeeld afval, veilig wonen en overlast van fatbikes. Het risico van te weinig zichtbare handhaving is dat inwoners vinden dat we te weinig handhaven en mogelijk zelfs overgaan tot eigen maatregelen om de overlast tegen te gaan en hiermee de openbare orde en veiligheid in het geding komt.

Wat kost het?

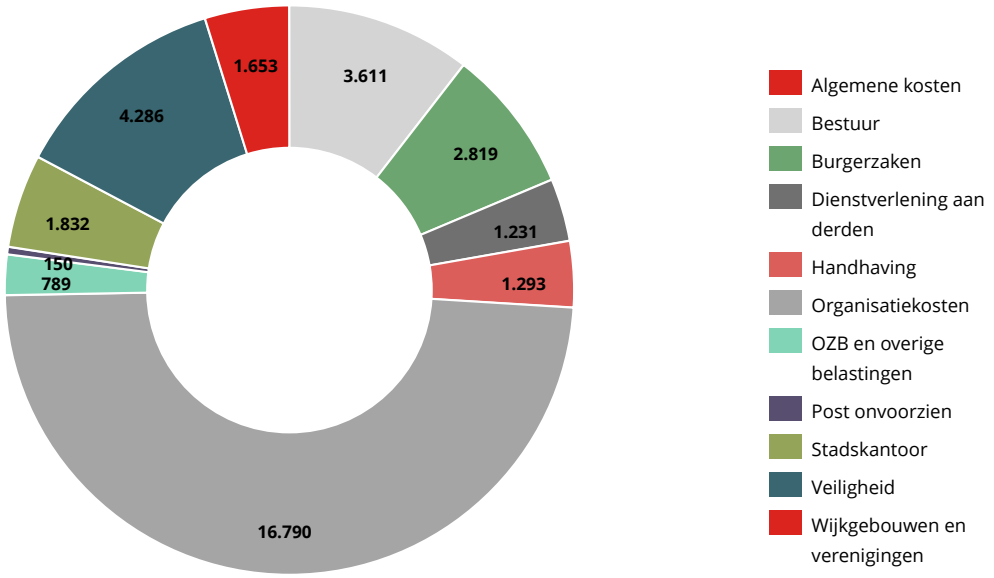
We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

1. Bestuur en dienstverlening *(bedragen x € 1.000)*	Werkelijk 2025	Raming 2026	Raming 2027	Meerjarenraming 2028	 2029	 2030
Lasten	-24.056	-26.947	-34.417	-39.300	-42.186	-45.642
Baten	120.710	122.911	128.896	128.704	131.035	136.486
Totaal saldo van baten en lasten programma	**96.654**	**95.964**	**94.479**	**89.404**	**88.848**	**90.844**
Mutaties eigen vermogen:						
Toevoeging reserves	-3.452	-3.405	-	-	-	-
Onttrekking reserves	4.613	1.109	-	-	-	-
Resultaat programma	**97.815**	**93.668**	**94.479**	**89.404**	**88.848**	**90.844**
Incidenteel						
Incidentele lasten	-1.892	-193	-210	-75	-	-
Incidentele baten	1.208	1.609	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	**98.499**	**92.252**	**94.689**	**89.479**	**88.848**	**90.844**

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Welke activiteiten voeren we uit in programma 1?

De activiteiten in programma 1 kosten in 2027 € 34,4 miljoen. Hieronder lichten we toe welke activiteiten we in dit programma uitvoeren. U ziet ook wat die activiteiten ons kosten.

bedrag x € 1.000

Totaal *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Algemene kosten	-37	3.166	6.061	8.580
Bestuur	3.611	3.691	3.777	3.935
Burgerzaken	2.819	2.826	2.891	2.956
Dienstverlening aan derden	1.231	1.277	1.317	1.357
Handhaving	1.293	1.339	1.378	1.416
Organisatiekosten	16.790	18.165	17.740	18.189
OZB en overige belastingen	789	822	859	897
Post onvoorzien	150	150	150	150
Stadskantoor	1.832	1.818	1.807	1.796
Veiligheid	4.286	4.366	4.500	4.634
Wijkgebouwen en verenigingen	1.653	1.680	1.707	1.731
Totaal	**34.417**	**39.300**	**42.186**	**45.642**

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB);
- Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB);
- Gemeenschappelijke Regeling ICT West-Brabant-West;
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG);
- Stichting Inkoopbureau West-Brabant;
- Benego (Belgisch Nederlands Grens Overleg);
- Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant;
- Gemeenschappelijke regeling Regio De Baronie.

Toelichting tekst (op website anders weergegeven)

Onderdeel	Toelichting
Algemene kosten	In de begroting nemen we diverse posten zoals indexeringen op die we tijdelijk verzamelen op dit programma. Gedurende het jaar verdelen we deze budgetten naar de programma's waar dit budget nodig is.
Bestuur	Dit zijn alle kosten die samen hangen met het bestuur van de gemeente zoals kosten voor de gemeenteraad, de griffie, het college en kosten voor de accountant.
Burgerzaken	Alle kosten die samenhangen met de officiële zaken rondom persoonsgegevens, zoals de registratie van geboortes, huwelijken en overlijdens, de uitgifte van reisdocumenten (paspoorten en identiteitskaarten) en rijbewijzen, en het bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP).
Dienstverlening aan derden	We voeren werkzaamheden uit voor de gemeente Zundert, de Regio West-Brabant en Werkplein Hart van West-Brabant. Tegenover deze kosten staat een opbrengst voor deze dienstverlening.
Handhaving	Vergunningverlening en de controle op naleving van bouwregelingen.
Organisatiekosten	De kosten voor de ondersteunende en sturende functies die niet direct bij de hoofdtaken van de gemeente horen, zoals ICT, personeelszaken, financiële administratie, facilitaire zaken en algemeen management.
OZB en overige belastingen	We betalen aan de Belastingsamenwerking West-Brabant een bijdrage omdat zij voor de gemeente de onroerendezaakbelasting en diverse andere belastingen uitvoeren.
Post onvoorzien	We zijn wettelijk verplicht een budget op te nemen voor onvoorziene kosten. Jaarlijks reserveren we hier een bedrag van € 150.000 voor.
Stadskantoor	Alle kosten voor het pand aan het Raadhuisplein. Denk hierbij aan kosten voor elektra, schoonmaak maar ook de afschrijvingskosten.
Veiligheid	Kosten voor de Veiligheidsregio, sociale veiligheid en de brandweer.
Wijkgebouwen en verenigingen	De kosten voor huisvesting van maatschappelijke voorzieningen. Ook vallen hier de kosten onder van wijken zoals preventie, bewonersinitiatieven enzovoorts.

2. Samen Leven

Het programma Samen leven in Etten-Leur richt zich op een sociale gemeente waarin iedereen kan meedoen en zich veilig, gezien en welkom voelt. De nadruk ligt op een sterke sociale basis, gezondheid, welzijn, toegankelijke zorg, preventie, gelijke kansen, jongeren, senioren, armoedebestrijding, vrijwilligers, sport, cultuur en ontmoeting.

2.1 Verenigingen, vrijwilligers en cultuur

Wat willen we bereiken?

We versterken verenigingen, vrijwilligers en culturele voorzieningen als basis voor een levendige gemeenschap.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Herhuisvesting Heemkundekring

2. Onderzoek zomerperiode maatschappelijke accommodaties

3. Stimuleren cultuuractiviteiten en -voorzieningen

4. Updaten subsidieverordening

5. Ondersteunen verenigingen en vrijwilligers

2.2 Gezond en vitaal leven

Wat willen we bereiken?

We bevorderen gezondheid, mentale veerkracht, bewegen en preventie voor alle inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Plan opstellen voor Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)

2. Uitvoeren beleidsplan spelen en bewegen

3. Uitvoering plan aanpak suïcide preventie

4. Actualiseren Uitvoeringsplan sportvisie

2.3 Bestaanszekerheid en meedoen

Wat willen we bereiken?

Iedere inwoner kan meedoen en heeft perspectief op financiële zekerheid, ontwikkeling en werk.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Uitvoering uitvoeringsplan schuldhulpverlening

2. Uitvoeren Armoedepact "Op weg naar financiële veerkracht"

3. Opstellen uitvoeringsplan Armoede

4. Voortzetten versterken taal- en digitale vaardigheden (voorheen Laaggeletterheid)

5. Eerste fase Participatiewet in balans

6. Kansen op werk vergroten voor specifieke doelgroepen

7. Fysieke locatie Werkcentrum West Brabant in Etten-Leur realiseren

2.4 Toegankelijke en betaalbare zorg

Wat willen we bereiken?

Inwoners krijgen tijdig passende ondersteuning en we houden Wmo en jeugdzorg toekomstbestendig en betaalbaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Doorontwikkelplan jeugd / preventie

2. Doorontwikkelplan jeugd / verbinding onderwijs-jeugd

3. Doorontwikkelplan jeugd / Normaliseren

4. Transitie gesloten plaatsen jeugdzorg plus

5. Uitvoeren maatregelen HHM onderzoek

6. Ontwikkelen Stevig Lokaal Team

7. Doorontwikkelen samenwerking Wmo van DE6 naar de DE9

2.5 Jongeren, onderwijs en ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Kinderen en jongeren krijgen kansen om zich te ontwikkelen, mee te doen en hun toekomst in Etten-Leur vorm te geven.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Jongerenagenda opstellen

2. Plan opstelen structureel budget evenementen

3. Vernieuwing onderwijsagenda

4. Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)

2.6 Sterke wijken en sociale samenhang

Wat willen we bereiken?

We versterken sociale netwerken, inclusie en zelf- en samenredzaamheid in buurten en wijken.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Voortzetten project Eén tegen eenzaamheid

2. Voortzetten project Dementievriendelijke gemeente

3. Uitvoeren Mantelzorgondersteuning en waardering

4. Voortzetten project 'Samen leven in de wijk'

5. Doorontwikkelen en uitrollen zorgzame buurten inclusief inzet community building

6. Uitvoeren plan anti-discriminatie

Indicatoren

Verenigingen, vrijwilligers en cultuur

- Deelname aan verenigingsleven
- Deelname aan sportverenigingen
- Tevredenheid over het aanbod van culturele voorzieningen
- Percentage inwoners dat vrijwilligerswerk doet

Bron: Waarstaatjegemeente (Burgerpeiling, Sport en Cultuur)

Gezond en vitaal leven

- Voldoen aan de beweegrichtlijn;
- Ervaren eenzaamheid;
- Sociaal vangnet

- Mantelzorgers met hoge belasting

Bron: Waarstaatjegemeente (Burgerpeiling, Gezondheid en Sport en Cultuur)

Bestaanszekerheid en meedoen
- Aantal banen
- Huishoudens met een laag inkomen
- Personen met bijstandsuitkering
- Aantal minderjarige kinderen in een huishouden met langdurig laag inkomen

Bron: Waarstaatjegemeente (Onderwijs, Werk en inkomen)

Toegankelijke en betaalbare zorg
- Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp
- Aantal unieke inwoners met een Wmo-voorziening
- Kosten Wmo en jeugdhulp
- Aantal jongeren dat gebruikmaakt van jeugdzorg plus
- Tevredenheid inwoners over contacten met Wmo-loket
- Tevredenheid inwoners over contacten met CJG

Bron: Waarstaatjegemeente (Jeugd en jeugdhulpverlening), Zorgned, eigen klanttevredenheidsonderzoek Jeugdzorg, eigen gemeentelijke monitor Sociaal domein.

Jongeren, onderwijs en ontwikkeling
- Aantal jongeren van 12 tot 23 jaar dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat
- Jongeren met jeugdhulp

Bron: Waarstaatjegemeente (Onderwijs, Jeugd en jeugdhulpverlening)

Sterke wijken en sociale samenhang
- Eenzaamheid 18+
- Mantelzorgers met hoge belasting
- Tevredenheid over het aanbod van welzijnsvoorzieningen
- Waardering van de inspanning van de gemeente om inwoners te laten meedoen en meetellen

Bron: Waarstaatjegemeente (Gezondheid, Burgerpeiling)

Risico's

De belangrijkste risico's binnen dit programma zijn:

Kostenbeheersing jeugdzorg en Wmo
De gemeente neemt maatregelen om de kostenontwikkeling binnen de jeugdzorg en Wmo te beheersen. Het effect van deze maatregelen is echter niet volledig vooraf te bepalen. Wanneer de maatregelen onvoldoende resultaat opleveren, kan de financiële druk op het sociaal domein aanhouden en kan dit leiden tot aanvullende afwegingen binnen de begroting.

Onzekerheid over rijksmiddelen voor jeugdzorg
Voor de bekostiging van de jeugdzorg blijft de gemeente afhankelijk van de ontwikkeling van de rijksbijdrage. Vanaf 2028 is nog onzeker in welke mate het Rijk gemeenten compenseert voor de structurele tekorten. Indien de rijksmiddelen achterblijven bij de kostenontwikkeling, kan dit leiden tot een tekort binnen het programma en tot de noodzaak om aanvullende dekkings- of beleidskeuzes te maken.

Oplopende wachttijden
De vraag naar ondersteuning blijft hoog, terwijl de beschikbare capaciteit beperkt is. Hierdoor bestaat het risico dat wachttijden oplopen en dat de tijdige afhandeling van meldingen en aanvragen onder druk komt te staan. Dit kan gevolgen hebben voor de kwaliteit van dienstverlening, het voldoen aan wettelijke termijnen en het vertrouwen van inwoners in de gemeentelijke ondersteuning.

Onvoldoende alternatieven voor gesloten jeugdzorg
Landelijk wordt toegewerkt naar het beëindigen van plaatsingen in de gesloten jeugdzorg. Hiervoor moeten tijdig passende alternatieven beschikbaar zijn. Wanneer deze alternatieven onvoldoende of niet tijdig tot stand komen, bestaat het risico dat kwetsbare jeugdigen niet tijdig passende hulp ontvangen. Dit kan leiden tot inhoudelijke knelpunten in de zorgcontinuïteit en mogelijk tot extra financiële druk op lokale en regionale voorzieningen.

Beperkte aansluiting tussen arbeidsmarkt en doelgroepen Participatiewet
De aansluiting tussen de vraag op de arbeidsmarkt en de mogelijkheden van inwoners binnen de Participatiewet staat onder druk. De doelgroep kent vaker complexe ondersteuningsvragen, terwijl werkgevers in toenemende mate vragen om direct inzetbare medewerkers. Hierdoor kan de uitstroom naar werk achterblijven bij de verwachtingen. Dit kan leiden tot langere trajecten, meer inzet op begeleiding, scholing, jobcoaching en loonkostensubsidie en daarmee tot extra druk op de participatievoorzieningen en uitkeringslasten.

Wat kost het?

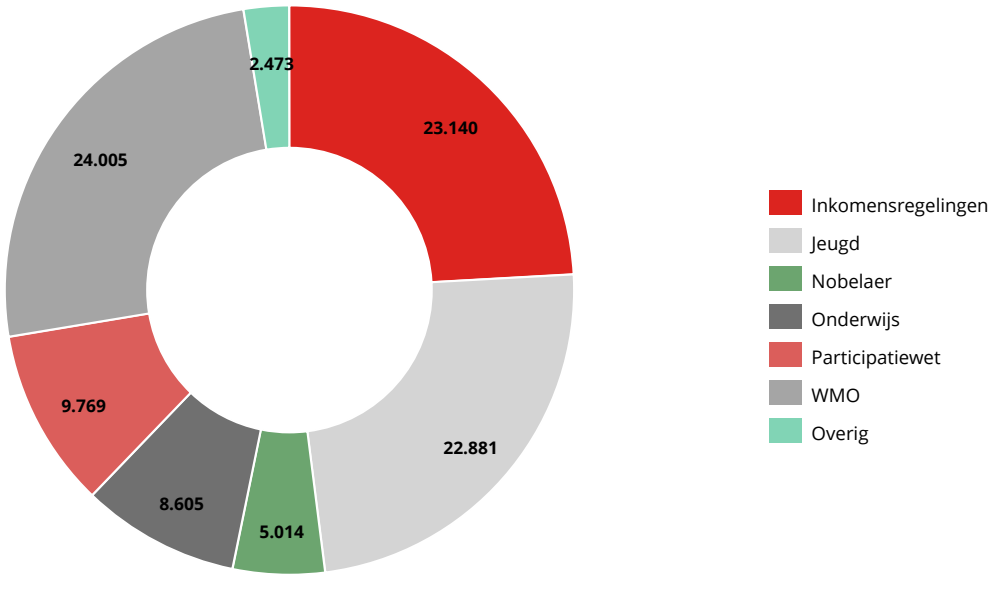
We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

2. Samen Leven *(bedragen x € 1.000)*	Werkelijk 2025	Raming 2026	Raming 2027	Meerjarenraming 2028	 2029	 2030
Lasten	-64.338	-68.536	-95.886	-95.704	-93.807	-93.189
Baten	10.949	11.200	21.837	22.753	22.894	21.931
Totaal saldo van baten en lasten programma	**-53.389**	**-57.336**	**-74.049**	**-72.951**	**-70.913**	**-71.257**
Mutaties eigen vermogen:						
Toevoeging reserves	-766	-	-	-	-	-
Onttrekking reserves	1.479	890	661	495	443	424
Resultaat programma	**-52.675**	**-56.446**	**-73.388**	**-72.456**	**-70.470**	**-70.834**
Incidenteel						
Incidentele lasten	-1.022	-599	-410	-33	-	-
Incidentele baten	1.479	890	662	495	443	424
Resultaat structureel programma	**-53.132**	**-56.737**	**-73.640**	**-72.918**	**-70.913**	**-71.258**

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Welke activiteiten voeren we uit in programma 2?

De activiteiten in programma 2 kosten in 2027 € 96 miljoen. Hieronder lichten we toe welke activiteiten we in dit programma uitvoeren. U ziet ook wat die activiteiten ons kosten.

bedrag x € 1.000

Inkomensregelingen *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Bijzondere bijstand	2.890	2.954	3.019	3.084
BUIG	18.993	19.579	20.095	20.541
Inkomensregeling overig	89	62	54	47
IOAW	251	192	130	72
Schuldhulpverlening	581	588	594	601
Maatschappelijke participatie	337	337	337	337
Totaal	**23.140**	**23.711**	**24.228**	**24.681**

Jeugd *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Jeugdzorg - algemeen	5.659	4.988	4.875	4.937
Jeugdzorg - gesloten	386	386	386	386
Jeugdzorg - NVTZ	15.250	15.258	15.264	15.271
Jeugdzorg - veiligheid	1.586	1.593	1.600	1.606
Totaal	**22.881**	**22.225**	**22.126**	**22.200**

Nobelaer *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Nobelaer	5.014	5.001	5.122	5.247
Totaal	**5.014**	**5.001**	**5.122**	**5.247**

Onderwijs *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Onderwijs	8.605	8.815	8.824	8.833
Totaal	**8.605**	**8.815**	**8.824**	**8.833**

Participatiewet *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Kinderopvang	280	282	284	287
Re-integratie	2.318	2.283	2.345	2.410
Wet sociale werkvoorziening	7.171	6.846	6.627	6.569
Totaal	**9.769**	**9.411**	**9.257**	**9.265**

WMO *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
WMO - algemeen	8.205	8.208	8.451	7.326
WMO - begeleiding	6.641	6.641	4.120	4.025
WMO - deeltaxi	940	940	940	940
WMO - huishoudelijke hulp	6.224	6.224	6.224	6.224
WMO - persoonsgebonden budget	815	816	818	819
WMO - WRV voorzieningen	1.180	1.180	1.180	1.180
Totaal	**24.005**	**24.010**	**21.733**	**20.514**

Overig *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Inburgering	807	992	993	906
Opvang vluchtelingen Oekraïne	73	76	79	81
Sport en cultuur	824	695	677	693
Volksgezondheid	768	768	768	768
Totaal	**2.473**	**2.532**	**2.517**	**2.448**

Totaal	**95.886**	**95.704**	**93.807**	**93.189**

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS);
- Gemeenschappelijke Regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Werkplein Hart van West-Brabant;
- Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst West-Brabant (GGD);

- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV);

- Gemeenschappelijke Regeling voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant;

- Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Brabant;
- Gemeenschappelijke Regeling Beschermd Wonen regio Breda.

Toelichting tekst (op website anders weergegeven)

Onderdeel	Toelichting
Onderwijs	Onder de kosten van onderwijs vallen leerlingenvervoer, huisvesting voortgezet onderwijs en doordecentralisatiegelden. Ook zijn hierin meegenomen de afschrijvings- en rentekosten, salariskosten en overige subsidies.
Sport en cultuur	De salariskosten van het sport- en cultuurbeleid. Verder vallen hier nog wat overige subsidies onder.
Overig	
Volksgezondheid	Onder volksgezondheid valt de gemeentelijke bijdrage aan de GGD.
Inburgering	De kosten voor inburgering nemen we hier op.
Opvang vluchtelingen Oekraïne	Dit zijn de kosten voor opvang vluchtelingen Oekraïne.
WMO - WRV voorzieningen	WRV voorzieningen zijn de kosten voor woningaanpassingen, woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvoorzieningen (bijvoorbeeld scootmobielen en fietsen).
WMO - huishoudelijke hulp	De kosten voor huishoudelijke hulp.
WMO - begeleiding	De kosten voor begeleiding bestaan uit dagbesteding, ambulante begeleiding, inloopfunctie GGZ en overige maatwerkarrangementen.
WMO - algemeen	De kosten voor het eerstelijnsloket, de subsidie mantelzorg, kosten voor subsidie maatschappelijk werk en de inhuur WVS.
WMO - deeltaxi	De kosten voor het gebruik van de deeltaxi.
WMO - persoonsgebonden budget	Hier worden de kosten voor het persoonsgebonden budget betaald. Hierbij bepalen de inwoners zelf welke zorg zij inkopen.
Jeugdzorg - algemeen	De post Jeugdzorg algemeen bestaat voornamelijk uit Jeugdprofessionals en gemeentepersoneel.
Jeugdzorg - NVTZ	Alle niet vrij toegankelijke jeugdzorg. Dit is de verleende zorg na een verwijzing door een jeugdprofessional, huisarts, kinderarts of gecertificeerde instelling.
Jeugdzorg - veiligheid	Onder veiligheid valt de jeugdreclassering, jeugdbescherming geleverd door gecertificeerde instellingen en crisisopvang waarbij de veiligheid van het kind in het geding is.
Jeugdzorg - gesloten	Jeugdzorg plus is een vorm van jeugdhulp waarin complexe jeugdzorg wordt geboden in een gesloten 24 uurs instelling.
Nobelaer	Hieronder valt de subsidie aan de Nobelaer. De overige kosten zijn rente- en afschrijvingskosten en kosten voor de storting voorziening onderhoud.
BUIG	Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor de kosten van de uitkeringen van de Participatiewet, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud (startende) ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie.
Inkomensregeling overig	Overige inkomensregelingen voornamelijk bestemd voor zelfstandigen.
IOAW	IOAW is de afkorting van Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers. Een IOAW-uitkering is een speciale bijstandsuitkering voor personen geboren voor 1965 die na hun 50e werkloos zijn geworden. De IOAW vult de inkomsten aan tot bijstandsniveau.
Bijzondere bijstand	Bijzondere bijstand is er voor iedereen vanaf 21 jaar die noodzakelijke en onverwachte kosten moet maken en een inkomen heeft op of rond het bijstandsniveau. Het gaat om kosten die niet op een andere manier betaald kunnen worden.
Schuldhulpverlening	Schuldhulpverlening is een traject waarin een inwoner of ondernemer met schulden door de gemeente wordt geholpen en begeleid in het aflossen van de financiële schulden.
Maatschappelijke participatie	Bij de regeling maatschappelijke participatie gaat het om een vergoeding voor maatschappelijke, educatieve, sportieve of culturele activiteiten. Het doel van deze regeling is de maatschappelijke participatie van personen en gezinnen met een inkomen op minimumniveau of net daarboven (130% van de voor de aanvrager geldende bijstandsnorm) mogelijk te maken.
Wet sociale werkvoorziening	Wet sociale werkvoorziening. Het bieden van passende arbeid in een beschutte werkomgeving voor personen met een arbeidsbeperking en/of een grote afstand tot de arbeidsmarkt. WVS voert als sociaal ontwikkelbedrijf van de regio West-Brabant deze regeling uit voor de gemeente Etten-Leur.
Re-integratie	Ondersteuning bij het vinden van betaald werk of vrijwilligerswerk van inwoners die moeite hebben om zelf werk te vinden. Op deze manier kunnen deze mensen weer deelnemen aan de maatschappij.
Kinderopvang	De kosten van kinderopvang voor ouders met een bijstandsuitkering.

3. Wonen en verplaatsen

Programma Wonen en verplaatsen gaat over voldoende en betaalbare woningen, goede bereikbaarheid en een veilige, groene leefomgeving. Belangrijke thema's zijn

woningbouw, doorstroming op de huizenmarkt, openbare ruimte, gebiedsontwikkeling, mobiliteit, verkeersveiligheid en een toekomstbestendige infrastructuur.

3.1 Voldoende woningen bouwen

Wat willen we bereiken?

We realiseren minimaal 1.500 woningen en verbinden woningbouw met voorzieningen, infrastructuur, groen en leefbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Realisatie woningbouw: Haansberg (Oost/Zuid)

2. Realisatie woningbouw diverse projecten

3.2 Samenhangende gebiedsontwikkeling

Wat willen we bereiken?

We ontwikkelen gebieden integraal en wegen wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie en openbare ruimte in
samenhang af.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Onderzoek gebiedsontwikkeling en ontwikkelpotentie Stationsgebied (richting de Markt)

2. Gebiedsontwikkeling Etten-Leur Noord

3. Plan van aanpak Digital Twin Etten-Leur

3.3 Betaalbaar en passend wonen

Wat willen we bereiken?

We zorgen voor betaalbare woningen, een passende verdeling en beter gebruik van de bestaande voorraad.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Opstellen Volkshuisvestingsprogramma

2. Opstellen Volkshuisvestingsverordening

3. Uitvoeren Woonzorgvisie

3.4 Kwalitatieve, groene en toegankelijke openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

We zorgen voor een goed onderhouden, groene, veilige en toegankelijke openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Uitvoeren Groenplan

2. Project Trottoironderhoud

3. Maatregelen Westpolderplas

4. Uitvoeren verhardingenplan 2025-2034

3.5 Bereikbare en verkeersveilige gemeente

Wat willen we bereiken?

We verbeteren bereikbaarheid, verkeersveiligheid, doorstroming en toegankelijkheid voor alle verkeersdeelnemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Project Realisatie Randweg en Tunnel Etten-Leur Oost

2. Uitvoeren Tracéstudie Randweg Noord

3. Uitvoering Mobiliteitsplan

Indicatoren

Voldoende woningen bouwen

- Aantal nieuwbouwwoningen
- Groei woningvoorraad
- Woningvoorraad naar eigendom en prijsklasse

Bron: Waarstaatjegemeente (Bouwen en wonen / Lokale monitor wonen)

Betaalbaar en passend wonen

- Voorraad sociale huurwoningen ten opzichte van de totale woningvoorraad
- Percentage woningbouw programmering conform 30-40-30

Bron: Waarstaatjegemeente (Bouwen en wonen / Lokale monitor wonen)

Kwalitatieve, groene en toegankelijke openbare ruimte

- Waardering 'Staat van de buurt'
- Boomkroonbedekking
- Waardering leefomgeving
- Fysieke leefomgevingskwaliteit, als onderdeel van staat openbare ruimte

Bron: Waarstaatjegemeente (Burgerpeiling en Duurzame leefomgeving) en Klimaateffectatlas.nl

Bereikbare en verkeersveilige gemeente

- Verkeersongevallen
- Verkeersslachtoffers
- Bereikbaarheid van voorzieningen
- Etten-Leur als Fietsstad
- Deelmobiliteit

Bron: Waarstaatjegemeente (Mobiliteit)

Risico's

De belangrijkste risico's binnen dit programma zijn:

Grotere vraag dan aanbod woningen

Door maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen blijft de vraag naar woningen toenemen. Deze vraag kunnen we niet op korte termijn door middel van woningbouw oplossen. De verwachting is dat ook de komende jaren de vraag groter blijft dan het aanbod waardoor het lastig is voor iedere aandachtsgroep passende woningen beschikbaar te hebben. Dit kan gevolgen hebben voor de bevolkingsopbouw en -samenstelling van Etten-Leur.

Capaciteit en snelheid van bouwprocessen

Het bouwen van 375 woningen per jaar, onder andere in de nieuwe wijk Haansberg, kan vertraging oplopen door bijvoorbeeld een tekort aan bouwmaterialen, arbeidskrachten en problemen bij de uitgifte van bouwvergunningen. Daarnaast nemen de eisen voor de ontwikkelaars toe wat ook tot vertraging van de ontwikkeling met zich mee kan brengen. Dit alles kan ertoe leiden dat het bouwen van het gewenste aantal woningen per jaar niet wordt gerealiseerd.

Overbelasting elektra netwerk

Door de aanhoudende netcongestie en onzekerheid over de netaansluiting bestaat een groter risico dat aansluiting niet altijd mogelijk is, ondanks de inzet van alternatieve oplossingen om slimmer om te gaan met een vol stroomnet.

Ruimtelijke planning en gemeenschapsbetrokkenheid

Het creëren van een woon- en leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en ontmoeting vereist zorgvuldige ruimtelijke planning en betrokkenheid van de gemeenschap. Deze processen zijn in de afgelopen jaren intensiever en complexer geworden. Dit leidt in toenemende mate tot langere procedures.

Complexiteit van (infrastructurele) projecten

Het uitvoeren van grote (infrastructurele) projecten is complex door een groot aantal factoren. Denk aan technische en financiële beperkingen of strenge eisen als gevolg van wet- en regelgeving. Deze factoren kunnen een belemmerend effect hebben op de snelheid van realisatie. Een voorbeeld is de realisatie van de tunnel en randweg bij de Lage Vaartkant en de ontwikkeling van Haansberg met randweg.

Vervangingsopgave van riolering en verhardingen

De komende jaren voorzien we een grote vervangingsopgave van de riolering en verharding. Het wordt steeds moeilijker om vakbekwame medewerkers te vinden en de instroom van nieuwe studenten in de opleidingen is laag. Hierdoor wordt het lastiger om de gewenste kwaliteit te behouden. Dit kan leiden tot ongewenste situaties zoals slechtere wegen, kapotte riolering, enzovoorts.

Wat kost het?

We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

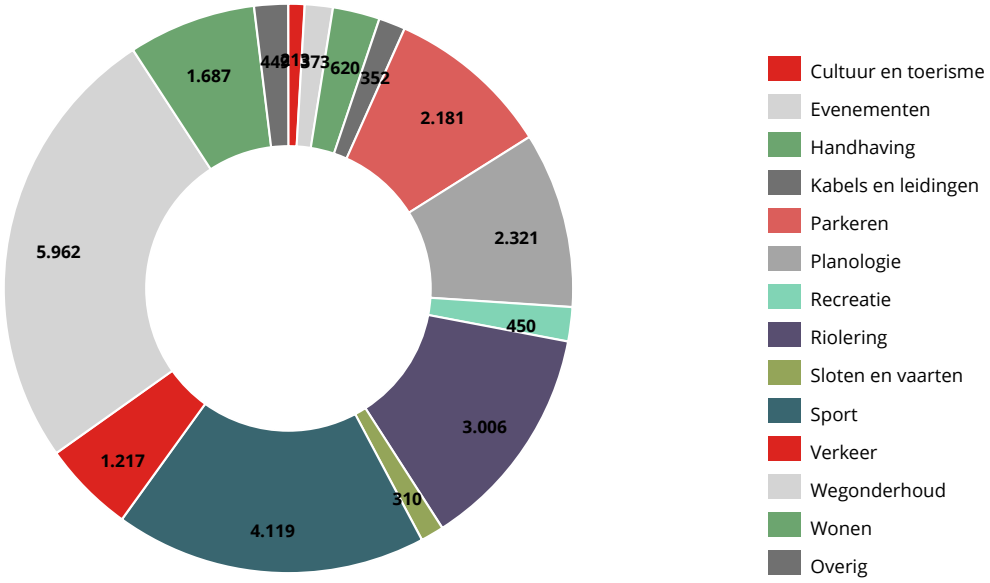
3. Wonen en verplaatsen *(bedragen x € 1.000)*	Werkelijk 2025	Raming 2026	Raming 2027	Meerjarenraming 2028	 2029	 2030
Lasten	-42.446	-41.210	-50.937	-49.400	-41.694	-42.129
Baten	30.057	25.718	41.456	37.301	28.953	28.741
Totaal saldo van baten en lasten programma	**-12.389**	**-15.492**	**-9.480**	**-12.099**	**-12.742**	**-13.388**
Mutaties eigen vermogen:						
Toevoeging reserves	-8.051	-2.644	-4.713	-3.190	-3.263	-3.600
Onttrekking reserves	2.950	3.931	919	1.286	1.586	2.386
Resultaat programma	**-17.489**	**-14.204**	**-13.274**	**-14.002**	**-14.418**	**-14.602**
Incidenteel						
Incidentele lasten	-2.350	-2.494	-4.306	-2.190	-1.963	-1.500
Incidentele baten	648	989	2.806	690	463	-
Resultaat structureel programma	**-15.787**	**-12.699**	**-11.774**	**-12.502**	**-12.918**	**-13.102**

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Welke activiteiten voeren we uit in programma 3?

De activiteiten in programma 3 kosten in 2027 € 51 miljoen. Hiervan heeft € 27,7 miljoen betrekking op het grondbedrijf. De activiteiten exclusief het grondbedrijf kosten € 23,2 miljoen.

Hieronder lichten we toe welke activiteiten we in dit programma uitvoeren. U ziet ook wat die activiteiten ons kosten.

bedrag x € 1.000

Totaal *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Cultuur en toerisme	213	214	215	215
Evenementen	373	380	386	391
Handhaving	620	643	664	684
Kabels en leidingen	352	365	375	386
Parkeren	2.181	2.240	2.253	2.247
Planologie	2.321	2.599	2.567	2.535
Recreatie	450	479	489	494
Riolering	3.006	3.215	3.582	3.739
Sloten en vaarten	310	266	293	293
Sport	4.119	4.133	4.141	4.130
Verkeer	1.217	1.221	1.266	1.287
Wegonderhoud	5.962	6.391	6.768	6.988
Wonen	1.687	1.618	1.648	1.684
Overig	449	458	468	479
Totaal	**23.260**	**24.223**	**25.117**	**25.552**

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA);

- Coöperatie Parkeerbeheer Zuidwest Nederland UA.

Toelichting tekst (op website anders weergegeven)

Onderdeel	Toelichting
Overig	Hieronder vallen onder andere accommodatiebeleid, archiefbeheer en begraafplaatsen.
Wegonderhoud	De uitgaven voor onderhoud verhardingen, reiniging wegen en openbare verlichting.
Parkeren	Parkeren omvat zowel de parkeergarage als straatparkeren. Dit zijn bijvoorbeeld de kosten voor parkeerbeheer van de garage, parkeersysteem en onderhoud van parkeerautomaten.
Riolering	De kosten voor riolering bestaan onder andere uit het reinigen van het riool, rioolaansluitingen aanleggen en onderhoud aan pompen en gemalen.
Cultuur en toerisme	De kosten van musea en monumenten.
Handhaving	Vergunningverlening en de controle op naleving van bouwregelingen.
Kabels en leidingen	De aanleg en het onderhoud van kabels en leidingen.
Verkeer	Binnen verkeer vallen zowel beleid als maatregelen. Beleid betreft onder andere onderzoeken en adviezen rond verkeersveiligheid en subsidies voor buurtbussen. Maatregelen bestaan uit bebording en andere verkeersvoorzieningen.
Recreatie	Westpolderplas en speelplekken.
Planologie	Dit zijn adviezen voor verschillende projecten voor het inrichten, gebruiken en beheren van de leefomgeving.
Wonen	Kosten omgevingsvergunningen en voor volkshuisvesting.
Grondbedrijf	
Evenementen	Organisatie van kermissen en andere evenementen.
Sport	Kosten sportterreinen, gymlokalen en het zwembad.
Sloten en vaarten	De onderhoudskosten voor sloten en vaarten.

4. Economie en werken

Programma Economie en werken richt zich op een sterke, toekomstgerichte economie met ruimte voor ondernemerschap, werkgelegenheid en brede welvaart. Het gaat om een goed ondernemersklimaat, vitale bedrijventerreinen, verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt, levendige centra, toerisme, recreatie, agrarische sector en wijkeconomie.

4.1 Toekomstbestendige bedrijventerreinen

Wat willen we bereiken?

We maken bedrijventerreinen economisch vitaal, duurzaam, veilig en aantrekkelijk door samenwerking en innovatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Programma Transitie Bedrijventerrein Vosdonk

2. Project Grote Oogst Vosdonk

3. Onderzoek naar BedrijfsInvesteringsZone (BIZ) of Ondernemersfonds voor bedrijventerreinen

4. Innovatie- en Verduurzamingsproject Superflex Vosdonk

4.2 Levendige centra en vitale wijkvoorzieningen

Wat willen we bereiken?

We versterken de economische vitaliteit en aantrekkelijkheid van het centrum en de wijkwinkelgebieden.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Onderzoek naar Bedrijfeninvesteringszone (BIZ) of Ondernemersfonds voor centra

2. Herinrichting Markt

3. Doorontwikkeling Kerkwerve en Van Bergenplein

4. Stimuleren wijkeconomie (onder andere thema in Haansberg)

4.3 Vrijetijdseconomie, toerisme en erfgoed

Wat willen we bereiken?

We vergroten de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid en benutten erfgoed voor een herkenbare identiteit.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Opstellen uitvoeringsprogramma vrijetijdseconomie en toerisme

2. Plan behoud en beleving erfgoed

4.4 Toekomstbestendige agrarische sector en buitengebied

Wat willen we bereiken?

Het creëren van een vitaal en toekomstbestendig buitengebied met perspectief voor agrarische ondernemers.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Programma Toekomstbestendig Buitengebied

Indicatoren

Toekomstbestendige bedrijventerreinen

- Banen op bedrijventerreinen
- Bedrijfsvestigingen
- Leegstand niet-woningen
- Groei van het aantal vestigingen per 10.000 inwoners
- Innovatiescore
- Positie van Vosdonk als innovatief bedrijventerrein

Bron: Waarstaatjegemeente (Economie , Ruimte voor werken en ondernemen), Kamer van Koophandel (regiotool), Innovatiespotter.

Levendige centra en vitale wijkvoorzieningen

- Leegstand winkels
- Winkelvloeroppervlak
- Waardering centrum/openbare ruimte
- Leegstand in het centrum
- Keurmerk Veilig Ondernemen
- Ontwikkeling starters en stoppers
- Waardering aanbod horeca
- Waardering winkelaanbod
- Waardering parkeren auto

Bron: Waarstaatjegemeente (Ruimte voor werken en ondernemen, Burgerpeiling), Keurmerk veilig ondernemen, Koopstromenonderzoek en Kamer van Koophandel (regiotool).

Vrijetijdseconomie, toerisme en erfgoed

- Overnachtingen
- Verblijfsgasten

Bron: Waarstaatjegemeente (Ruimte voor werken en ondernemen) en Visit Brabant

Toekomstbestendige agrarische sector en buitengebied

- Aantal nieuwe gerealiseerde woonvormen
- Aantal recreatieve ontwikkelingen buitengebied

Bron: eigen registratie

Risico's

De belangrijkste risico's binnen dit programma zijn:

Samenwerking bij de ontwikkeling van de centrumvisie en uitvoering toekomstbestendige bedrijventerreinen

Het is noodzakelijk om de samenwerking tussen enerzijds de ondernemers onderling en anderzijds die tussen de ondernemers met de gemeente te verbeteren en verder tot stand te

brengen. Dit draagt bij aan een beter en aantrekkelijker centrumgebied, maar ook bij aan het uiteindelijk realiseren van een toekomstbestendig bedrijventerrein.

Wat kost het?

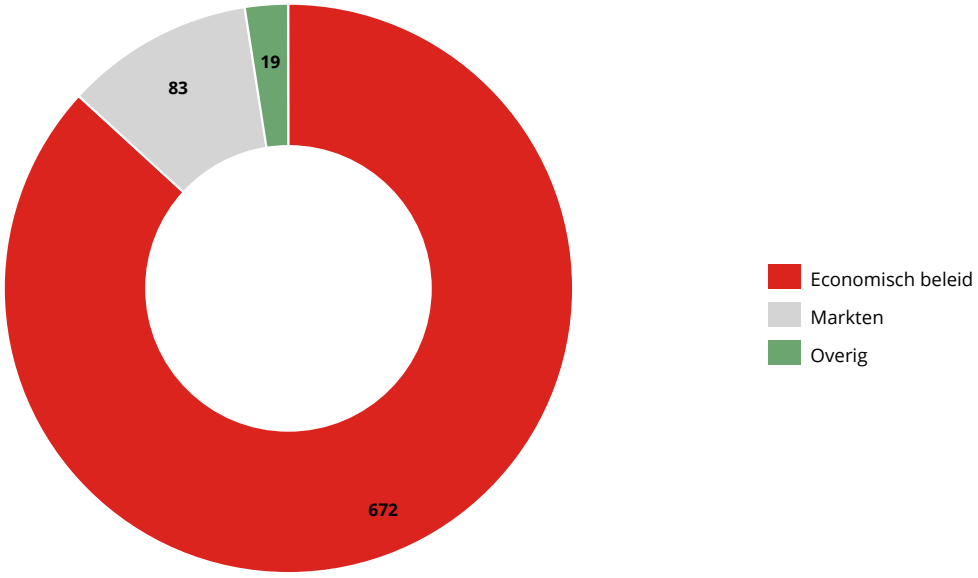
We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

4. Economie en werken *(bedragen x € 1.000)*	Werkelijk 2025	Raming 2026	Raming 2027	Meerjarenraming 2028	 2029	 2030
Lasten	-29.646	-32.358	-773	-794	-714	-732
Baten	15.789	16.226	287	296	303	309
Totaal saldo van baten en lasten programma	**-13.858**	**-16.132**	**-485**	**-498**	**-411**	**-423**
Mutaties eigen vermogen:						
Toevoeging reserves	-108					
Onttrekking reserves	-	108	-	-	-	-
Resultaat programma	**-13.966**	**-16.024**	**-485**	**-498**	**-411**	**-423**
Incidenteel						
Incidentele lasten	-108	-208	-100	-100	-	-
Incidentele baten	-	108	-	-	-	-
Resultaat structureel programma	**-13.858**	**-15.924**	**-385**	**-398**	**-411**	**-423**

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Welke activiteiten voeren we uit in programma 4?

De activiteiten in programma 4 kosten in 2027 € 0,8 miljoen. Hieronder lichten we toe welke activiteiten we in dit programma uitvoeren. U ziet ook wat die activiteiten ons kosten.

bedrag x € 1.000

Totaal *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Economisch beleid	672	690	607	622
Markten	83	85	87	90
Overig	19	19	20	20
Totaal	**773**	**794**	**714**	**732**

Totaal	**773**	**794**	**714**	**732**

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma levert de volgende verbonden partij een bijdrage:

- N.V. Rewin (Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Rewin West-Brabant).

Toelichting tekst (op website anders weergegeven)

Onderdeel	Toelichting
Overig	Onder andere verhuur en verpachting grond.
Markten	Alle kosten die samenhangen met de organisatie en uitvoering van de gemeentelijke markten.
Economisch beleid	Dit zijn de kosten voor het versterken van de lokale economie en het ondernemersklimaat in Etten-Leur.

5. Duurzaam denken en doen

Programma Duurzaam denken en doen gaat over een toekomstbestendig Etten-Leur dat duurzaam, gezond en leefbaar blijft. De focus ligt op klimaatbestendige wijken, biodiversiteit, circulaire economie, verduurzaming van woningen en bedrijven, afval als grondstof, energieoplossingen en een gezonde leefomgeving. Daarbij letten we goed op tempo,

betaalbaarheid en draagvlak. Ook werken we aan meer groen, minder steen en meer soorten planten en dieren.

5.1 Circulaire economie en grondstoffen

Wat willen we bereiken?

We maken hergebruik steeds meer de norm, verminderen restafval en werken toe naar een circulaire gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Uitvoeren programma circulaire economie

2. Uitvoeren beleidsplan circulaire economie (voor de actie - zie het beleidsplan)

3. Bouw nieuwe gemeentewerf en aanpassingen Milieustraat

4. Onderzoeken mogelijkheden Circulair Ambachtscentrum

5. Uitvoering motie Afval en aanpak bijplaatsingen

6. Onderzoek en actualisatie Afvalbeleid

5.2 Aardgasvrije en energiezuinige woningen

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen inwoners bij betaalbaar isoleren en verduurzamen en bereiden wijken voor op een aardgasvrije toekomst.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Vaststellen en uitvoeren Warmteprogramma

2. Verduurzamen huurwoningen

3. Subsidie isolatie-aanpak particuliere woningen

5.3 Energie-infrastructuur en netcongestie

Wat willen we bereiken?

We beperken netcongestie, stimuleren lokaal energiegebruik en onderzoeken alternatieve energie-infrastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Bestrijden netcongestie

5.4 Duurzame en innovatieve bedrijven

Wat willen we bereiken?

We ondersteunen bedrijven bij energiebesparing, duurzame energie, circulariteit en innovatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Uitvoeren convenant Schoon en Emmissieloos Bouwen

2. Groen Gas Etten-Leur

3. Leidraad duurzaam bouwen opstellen

5.5 Klimaatbestendige en gezonde leefomgeving

Wat willen we bereiken?

Etten-Leur ontwikkelt zich tot duurzame, gezonde en toekomstbestendig gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Kaderrichtlijn Water uitwerken en uitvoeren

2. Lokale Maatlat Klimaatadaptatie Etten-Leur.

3. Integraal Actieplan hitte

5.6 Duurzame gebouwen en vastgoed

We verduurzamen gemeentelijke en maatschappelijke gebouwen en stimuleren toekomstbestendig bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Verduurzaming maatschappelijk vastgoed en eigen vastgoed

Indicatoren

Circulaire economie en grondstoffen

- Huishoudelijk restafval per inwoner
- Kg GFT-afval per inwoner
- Afvalscheidingspercentage
- Hergebruik van materialen
- Grof huishoudelijk restafval per inwoner

Bron: Waarstaatjegemeente (Duurzame leefomgeving), Rijkswaterstaat afvalmonitor en Saver.

Aardgasvrije en energiezuinige woningen
- Gemiddeld gasverbruik woningen
- Energielabels woningen
- Percentage woningen van het aardgas af
- Percentage woningen met geregistreerde zonnepanelen

Bron: Waarstaatjegemeente (Energietransitie en Bouwen en wonen) en Regionale Klimaatmonitor.

Energie-infrastructuur en netcongestie
- Elektriciteitsverbruik
- Hernieuwbare elektriciteit
- Energiegebruik bedrijven
- Percentage bekende hernieuwbare energie

Bron: Waarstaatjegemeente (Energietransitie) en Regionale klimaatmonitor.

Duurzame en innovatieve bedrijven
- CO2-uitstoot
- Luchtkwaliteit fijnstof en stikstofdioxide
- Aandeel emissieloos bouwmaterieel

Bron: Waarstaatjegemeente (Duurzame leefomgeving en Gezondheid) en lokale projectregistratie.

Klimaatbestendige en gezonde leefomgeving
- Hitte-eilandeffect
- Oppervlakte groen
- Oppervlakte bomen

Bron: Waarstaatjegemeente (Duurzame leefomgeving)

Duurzame gebouwen en vastgoed
- Energieverbruik maatschappelijk vastgoed
- CO2-uitstoot maatschappelijk vastgoed

Bron: Lokale vastgoed- en energieregistratie, Waarstaatjegemeente (Energietransitie) en CO2 Prestatieladder.

Risico's

De belangrijkste risico's binnen dit programma zijn:

Financiële en technische haalbaarheid van verduurzaming
Het stimuleren van de verduurzaming van 3.000 woningen brengt risico's met zich mee, zoals hoge kosten, technische uitdagingen en mogelijke weerstand van bewoners. De energietransitie wordt bemoeilijkt doordat inwoners vaak niet over de financiële mogelijkheden beschikken om hun huis te verduurzamen.

Veranderende wet- en regelgeving
Inwoners vertrouwen niet (meer) in de aangeboden oplossingen voor verduurzaming. Een voorbeeld hiervan is het schrappen van de salderingsregeling bij zonnepanelen. Inwoners zijn hierdoor niet bereid om verder te investeren in duurzaamheid.

Complexiteit van de integrale aanpak van projecten
Het streven bij het uitvoeren van projecten is dat de verschillende betrokken partijen samenwerken. In de praktijk blijkt dit soms erg complex te zijn, bijvoorbeeld als gevolg van verschillende belangen. Het risico wat dit met zich meebrengt, is dat dit leidt tot vertraging en inefficiëntie.

Financiële middelen voor duurzaamheid en duurzaam (water)beheer openbare ruimte
De gevolgen van klimaatverandering, zoals droogte, hitte en wateroverlast, hebben invloed op de openbare ruimte. Voor de duurzaamheidsopgave in brede zin en duurzaam (water)beheer zijn investeringen nodig. Het risico bestaat dat onvoldoende financiële middelen beschikbaar zijn voor het realiseren van de duurzaamheidsopgave, duurzaam (water)beheer en klimaatadaptatie.

Prijs en beschikbaarheid van duurzame producten en materieel
Het duurzaam inkopen door de gemeente kan worden beïnvloed door de beschikbaarheid en de kosten van duurzame producten, waardoor het moeilijk kan zijn om aan duurzaamheidsdoelen te voldoen. Daarnaast is het de vraag of we altijd kunnen beschikken over voldoende elektrisch materieel.

Wat kost het?

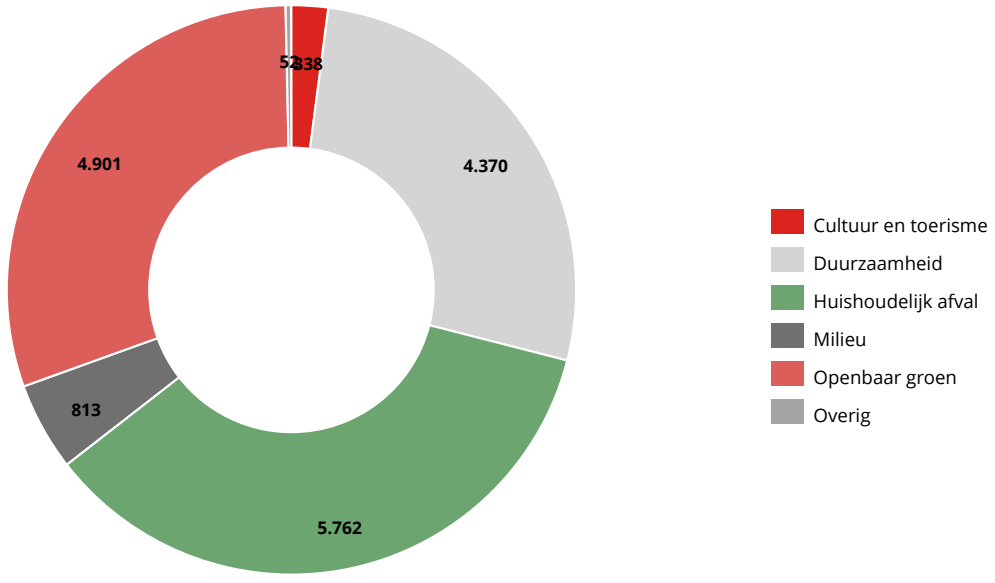
We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**.
We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

5. Duurzaam denken en doen *(bedragen x € 1.000)*	Werkelijk 2025	Raming 2026	Raming 2027	Meerjarenraming 2028	2029	2030
Lasten	-13.763	-16.735	-16.238	-13.911	-14.284	-14.348
Baten	9.117	8.912	7.822	8.206	8.361	8.405
Totaal saldo van baten en lasten programma	**-4.646**	**-7.823**	**-8.416**	**-5.705**	**-5.923**	**-5.943**
Mutaties eigen vermogen:						
Toevoeging reserves	-2.203	-1.235	-	-	-	-
Onttrekking reserves	1.177	2.203	1.235	-	-	-
Resultaat programma	**-5.673**	**-6.855**	**-7.181**	**-5.705**	**-5.923**	**-5.943**
Incidenteel						
Incidentele lasten	-3.380	-2.228	-1.235	-	-	-
Incidentele baten	1.406	2.249	1.235	-	-	-
Resultaat structureel programma	**-3.699**	**-6.876**	**-7.181**	**-5.705**	**-5.923**	**-5.943**

Dit programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen (taakvelden).

Welke activiteiten voeren we uit in programma 5?

De activiteiten in programma 5 kosten in 2027 € 16 miljoen. Hieronder lichten we toe welke activiteiten we in dit programma uitvoeren. U ziet ook wat die activiteiten ons kosten.

bedrag x € 1.000

Cultuur en toerisme *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Cultuur en toerisme	338	241	324	247
Totaal	**338**	**241**	**324**	**247**

Duurzaamheid *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Duurzaamheid	1.722	1.780	1.822	1.862
Uitvoering klimaat- en energiebeleid	2.648	0	0	0
Totaal	**4.370**	**1.780**	**1.822**	**1.862**

Huishoudelijk afval *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Huishoudelijk afval	4.235	4.368	4.500	4.514
Milieustraat	1.207	1.320	1.330	1.340
Vrachtwagens afval	320	321	319	318
Totaal	**5.762**	**6.008**	**6.149**	**6.172**

Milieu *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Milieu	813	841	869	877
Totaal	**813**	**841**	**869**	**877**

Openbaar groen *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Openbaar groen	4.901	4.987	5.067	5.137
Totaal	**4.901**	**4.987**	**5.067**	**5.137**

Overig *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030
Ongediertebestrijding	52	53	54	54
Totaal	**52**	**53**	**54**	**54**

Totaal	16.238	13.911	14.284	14.348

Verbonden partijen

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage:

Gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen;

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB);

N.V. Brabant Water.

Toelichting tekst (op website anders weergegeven)

Onderdeel	Toelichting
Ongediertebestrijding	Bijvoorbeeld de kosten voor de bestrijding van de eikenprocessierups.
Openbaar groen	Onderhouds- en maaiwerkzaamheden van de plantsoenen en de hondenuitlaatvoorzieningen.
Cultuur en toerisme	Onder cultuur en toerisme vallen de City app en culturele evenementen.
Vrachtwagens afval	Kosten vrachtwagens voor het ophalen van huisvuil.
Milieustraat	De inzameling en verwerking van afval bij de Milieustraat.
Huishoudelijk afval	Dit zijn de kosten voor de inzameling en verwerking van de verschillende afvalstromen, zoals restafval, GFT en textiel.
Milieu	Onder milieu valt de bijdrage aan de omgevingsdienst Midden-West Brabant.
Duurzaamheid	Hieronder vallen de verschillende subsidieregelingen en projecten op het gebied van duurzaamheid.
Uitvoering klimaat- en energiebeleid	Onder uitvoering klimaat- en energiebeleid vallen de uitvoerings- en personeelskosten welke vergoed worden door de subsidieregeling Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE).

Paragrafen

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten moeten we een aantal verplichte paragrafen bij de begroting en het jaarverslag opnemen, dit zijn:
Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid.

Naast deze verplichte onderdelen nemen we ook een paragraaf Investeringen en Subsidies op.

Lokale heffingen

Lokale heffingen

Lokale heffingen zijn inkomsten die de gemeente ontvangt van inwoners en bedrijven.
We maken onderscheid tussen belastingen en rechten.

Belastingen

Belastingen zijn geldbedragen die inwoners en bedrijven betalen, zonder dat de gemeente daarvoor een directe tegenprestatie levert. Onroerendezaakbelasting is een voorbeeld.

Rechten

Rechten betalen inwoners en bedrijven om kosten die de gemeente maakt te dekken. Dit zijn bijvoorbeeld rioolheffing en leges.

Beleid en ontwikkelingen

Lokale heffingen

De tarieven van de lokale heffingen passen we jaarlijks op basis van de kadernota aan.
Volgens de kadernota 2027-2030 gaan we voor de onroerendezaakbelasting uit van een opbrengststijging van 2,1%. Voor de reinigingsheffingen en rioolheffingen is het uitgangspunt 100% kostendekkendheid. Voor de tariefstijging van de belastingen gaan we uit van cijfers die het Centraal Planbureau (CPB) publiceert in de ‘prijs netto materiële overheidsconsumptie’. Voor deze begroting is dat 2,1%.

Leges

De gemeente brengt voor een aantal diensten de kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten noemen we leges. We zorgen ervoor dat de tarieven voor de leges niet hoger dan kostendekkend zijn. Kostendekkend betekent dat de verwachte opbrengsten niet hoger zijn dan de verwachte kosten.
De aanpassing van de leges baseren we op de stijging van de loonkosten. Dit omdat het grootste deel van de legeskosten bestaat uit loonkosten. We gebruiken de cijfers die het CPB publiceert over de ‘prijs overheidconsumptie, beloning werknemers’. Hierdoor bedraagt de indexering van de totale loonkosten voor 2027 4,1%.

Kwijtschelding

Onder bepaalde voorwaarden verlenen we kwijtschelding voor de rioolheffing, afvalstoffenheffing en de hondenbelasting. Deze kwijtschelding geldt alleen voor inwoners met een inkomen lager dan de bijstandsnorm.

Overzicht hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen

Belasting	Hoofdlijnen
Onroerendezaakbelasting	Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van bedrijfspanden en andere onroerende zaken betalen onroerendezaakbelasting. De hoogte van het bedrag hangt af van de waarde van de onroerende zaak.
Hondenbelasting	Wie één of meer honden heeft, betaalt hondenbelasting. Voor de eerste hond geldt een lager bedrag dan voor de andere honden.
Precariobelasting	Precariobelasting is een vergoeding voor het hebben van voorwerpen op, onder of boven openbare gemeentegrond. Voorbeelden zijn reclamevoorwerpen aan de gevel, uitgestalde goederen of een terras.
Toeristenbelasting	Toeristenbelasting is een belasting voor aanbieders van overnachtingsmogelijkheden zoals hotels, campings, pensions en bed&breakfasts.
Watertoeristenbelasting	Watertoeristenbelasting is een belasting voor het verblijf op vaartuigen binnen de gemeente.
Parkeerbelasting	Parkeerbelasting wordt betaald voor het parkeren van een voertuig op daartoe aangewezen plaatsen.

Rechten	Hoofdlijnen
Afvalstoffenheffing	Afvalstoffenheffing is een vergoeding voor de inzameling en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen.
Rioolheffingen	De gemeente zorgt voor de inzameling, het transport en de zuivering van afvalwater, hemelwater en grondwater. De gemeente zorgt ook voor het beperken van nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor gebouwen. De gebruiker van een woning, bedrijfspand of gebouw met een (in)directe aansluiting op de gemeentelijke riolering betaalt een vast tarief rioolheffing. Gebruikers die meer dan 500 m^3 per jaar afvoeren, betalen boven de 500 m^3 een bedrag per m^3.
Lijkbezorgingsrechten	De gemeente heft dit recht voor diensten op de begraafplaats.
Leges	De gemeente brengt voor tal van diensten kosten in rekening bij de aanvrager. Deze kosten worden leges genoemd. Vaak gaat het om administratieve diensten zoals het aanvragen van een paspoort, rijbewijs of een bouwvergunning.
Marktgelden	Voor het innemen van een standplaats brengen we marktgeld in rekening. Een standplaats kan op een marktterrein of op een andere openbare plaats zijn.

Tarieven 2027

Hieronder staan de voorgestelde tarieven 2027 voor rioolheffing, afvalstoffenheffing en de hondenbelasting.

De tarieven stelt de gemeenteraad in december vast. De onroerendezaakbelasting nemen we niet mee, omdat de (individuele) waardeontwikkelingen de hoogte van de belasting beïnvloeden. Ook andere lokale heffingen nemen we niet mee, omdat deze minder vaak voorkomen.

Lokale heffing inwoners	2026	2027
Rioolheffing		
Vast bedrag	135,00	135,00
Per m^3 > 500 m^3	0,31	0,31
Afvalstoffenheffing		
Vast bedrag	251,40	274,68
Aanbieding container restafval	7,50	7,50
Hondenbelasting		
Eerste hond	42,36	43,20
Andere honden	68,16	69,60
Toeristenbelasting		
per persoon per nacht:		
voor hotels, bed & breakfasts, Airbnb's	1,60	1,65
voor kampeerplaatsen, camperplaatsen en tijdelijke ligplaatsen in de jacht- en passantenhaven	1,05	1,10

Verwachte inkomsten

In 2027 is de verwachte opbrengst van de lokale heffingen **€ 27.013.000**.

Belastingsoort *(Bedragen x € 1.000)*	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Onroerendezaakbelasting	10.841	11.059	12.180
Afvalstoffenheffing	5.902	6.091	6.439
Rioolheffingen	3.012	3.080	2.769
Overige leges	1.310	1.478	1.457
Leges omgevingsvergunningen	1.032	904	941
Parkeergelden	2.707	2.762	2.762
Hondenbelasting	165	172	177
Lijkbezorgingsrechten	137	102	106
Toeristenbelasting	81	112	92
Precariobelasting	40	51	52
Marktgelden	29	36	37
Totaal	**25.255**	**25.846**	**27.013**

Kwijtscheldingsbeleid

Onder bepaalde voorwaarden verlenen we kwijtschelding voor de rioolheffing, afvalstoffenheffing en de hondenbelasting. Deze kwijtschelding geldt alleen voor inwoners met een inkomen van minder dan 100% van de bijstandsnorm.

De begrote bedragen aan kwijtschelding zijn:

(bedragen x € 1.000)	2026	2027
Kwijtschelding	-351	-449

Kostendekkendheid tarieven

We nemen een overzicht op van de diverse heffingen op hoofdlijnen. We laten zien hoe we er voor zorgen dat de tarieven niet hoger dan kostendekkend zijn. Kostendekkend betekent dat de verwachte opbrengsten niet hoger zijn dan de verwachte kosten.

Overhead

Bij de kosten houden we rekening met een opslag van 63% voor overhead op de loonkosten en de kosten van inhuur derden.
Meer informatie en uitleg over overhead staat hier.

Compensabele BTW

Voor overheidstaken declareren gemeenten de BTW die ze betalen bij het BTW-compensatiefonds. Bijvoorbeeld voor afvalinzameling of rioolwerkzaamheden. Hierdoor is de BTW per saldo geen kostenpost voor de gemeente. De gemeenten voeden het BTW-compensatiefonds zelf. Hiervoor zijn gemeenten gekort op de uitkering vanuit het Gemeentefonds.

Door deze korting op het Gemeentefonds mogen we het BTW-bedrag in de berekening van het tarief meenemen.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt als uitgangspunt dat deze 100% kostendekkend is.

Kostendekkendheid	***(bedragen x € 1.000)***
Kosten afval	5.981
Inkomsten verkoop afval	585
Netto kosten	5.396
Overhead	643
BTW	865
Onttrekking voorziening	-400
Totale kosten	**6.504**
Opbrengst heffingen	6.439
Dekkingspercentage	**99%**

Rioolheffing

Het Gemeentelijk Waterplan is de basis voor de rioolheffing.
Het uitgangspunt is dat deze 100% kostendekkend is.

Kostendekkendheid	*(Bedragen x € 1.000)*
Kosten riool	2.958
Overhead	312
BTW	362
Onttrekking voorziening	-826
Totale kosten	**2.807**
Opbrengst heffingen	2.769
Dekkingspercentage	**99%**

Marktgeld

Omdat de weekmarkt een maatschappelijke en sociale functie heeft streven we hierbij niet naar 100% kostendekkendheid.

Kostendekkendheid	*(bedragen x € 1.000)*
Kosten	83
Overhead	41
Totale kosten	**123**
Opbrengst	37
Dekkingspercentage	**30%**

Lijkbezorgingsrechten

Kostendekkendheid	*(bedragen x € 1.000)*
Beheer begraafplaats	137
Overhead	26
Totale kosten	**163**
Opbrengst	106
Dekkingspercentage	**65%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen laat zien in welke mate de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen.
Het gaat hierbij om de verhouding tussen:

- **de risico's** waarvoor we bewust geen maatregelen nemen, en
- **de weerstandscapaciteit:** de middelen en mogelijkheden die de gemeente beschikbaar heeft om onverwachte kosten op te vangen.

Deze paragraaf laat zien hoe we de financiële risico's kunnen dragen zonder dat we direct het beleid hoeven aan te passen. Door risico's goed in beeld te brengen en de beschikbare middelen daarop af te stemmen, voorkomen we dat elke financiële tegenvaller meteen leidt tot bezuinigingen of hogere lasten voor inwoners.

Risico's

Het risicomanagement is erop gericht om de raad een inzicht te geven in de belangrijkste risico's die van invloed kunnen zijn op het realiseren van de doelstellingen uit het raadsprogramma.

Vertrouwen in de overheid

In de samenleving hebben we te maken met diverse ontwikkelingen zoals verspreiding van desinformatie, een verminderde gevoeligheid voor feiten, toenemende polarisatie. Ook is er de verwachting nauw betrokken te worden bij planvorming en rekening te houden met ieders inbreng en belang. Hierdoor kan het risico ontstaan dat samenwerking en besluitvorming wordt bemoeilijkt. Dit kan leiden tot maatschappelijk onrust, een kleiner draagvlak en het vertrouwen in en het imago van de overheid schaden.

Beheersing kosten jeugdzorg en Wmo

De gemeente neemt maatregelen om de kostenontwikkeling binnen de jeugdzorg en Wmo te beheersen. Het effect van deze maatregelen is echter niet volledig vooraf te bepalen. Wanneer de maatregelen onvoldoende resultaat opleveren, kan de financiële druk op het sociaal domein aanhouden en kan dit leiden tot aanvullende afwegingen binnen de begroting.

Capaciteit en snelheid van bouwprocessen

Het bouwen van 375 woningen per jaar, onder andere in de nieuwe wijk Haansberg, kan vertraging oplopen door bijvoorbeeld een tekort aan bouwmaterialen, arbeidskrachten en problemen bij de uitgifte van bouwvergunningen. Daarnaast nemen de eisen voor de ontwikkelaars toe wat ook tot vertraging van de ontwikkeling met zich mee kan brengen. Dit alles kan ertoe leiden dat het bouwen van het gewenste aantal woningen per jaar niet wordt gerealiseerd.

Overbelasting elektra netwerk

Door de aanhoudende netcongestie en onzekerheid over de netaansluiting bestaat een groter risico dat aansluiting niet altijd mogelijk is, ondanks de inzet van alternatieve oplossingen om slimmer om te gaan met een vol stroomnet.

Vervangingsopgave van riolering en verhardingen

De komende jaren voorzien we een grote vervangingsopgave van de riolering en verharding. Het wordt steeds moeilijker om vakbekwame medewerkers te vinden en de instroom van nieuwe studenten in de opleidingen is laag. Hierdoor wordt het lastiger om de gewenste kwaliteit te behouden. Dit kan leiden tot ongewenste situaties zoals slechtere wegen, kapotte riolering, enzovoorts.

Technologische ontwikkelingen en digitale vaardigheden

Technologie ontwikkelt zich in hoog tempo, waardoor het voor de organisatie een uitdaging is om bij te blijven en tijdig te anticiperen op relevante innovaties. Het niet tijdig invoeren van nieuwe technologieën kan leiden tot inefficiëntie, verhoogde kosten, verminderde dienstverlening

en een achterstand ten opzichte van andere overheden, het bedrijfsleven en/of de samenleving. Bepaalde technologische ontwikkelingen, zoals AI, zorgen voor toenemende digitalisering van processen, communicatie en dienstverlening. Dit leidt tot hogere eisen aan digitale vaardigheden van onze medewerkers. Als deze vaardigheden onvoldoende aanwezig zijn kan dat leiden tot het uitblijven van de met deze ontwikkelingen gepaard gaande versnelling van de productiviteit. Maar ook tot verminderde inzetbaarheid van medewerkers, hogere opleidingskosten, meer kans op fouten, verhoogde afhankelijkheid van externen en verminderde continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening.

Krapte op de arbeidsmarkt
Door krapte op de arbeidsmarkt en de vergrijzing wordt het een uitdaging om goed gekwalificeerde medewerkers aan te trekken, te behouden en te ontwikkelen. Hierdoor bestaat het risico dat kennis verdwijnt, vacatures langer openstaan of slechts tegen hogere loonkosten kunnen worden ingevuld. Dit kan ertoe leiden dat we onze doelstellingen vertraagd of niet realiseren en dat we onze wettelijke taken niet voldoende kunnen uitvoeren. Daarnaast kan dit leiden tot verhoogde werkdruk bij het resterende personeel, verhoogde inhuur van extern personeel en overschrijding van de personeelsbegroting. Tot slot kan onderbezetting de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening onder druk zetten.

Onzekerheid rijksbeleid
De algemene uitkering van het Rijk is onze grootste bron van inkomsten. Hiermee dekken we onder meer de uitgaven die we doen bij de uitvoering van taken die door het Rijk aan de gemeente zijn opgedragen. Het gaat onder andere om uitgaven van de Wet maatschappelijke ondersteuning, Jeugdzorg, maar ook investeringen in onderwijshuisvesting en infrastructuur. Inmiddels is een nieuw kabinet aangetreden. Het risico bestaat dat er een andere financiële prioritering plaatsvindt waarbij gekort wordt op diverse rijksuitkeringen aan de gemeenten. Naast de financiële onzekerheid is het rijksbeleid ook qua inhoud verre van stabiel te noemen. Het risico is dat lange termijnplanning daardoor lastig is en we hiermee onze doelstellingen en ambities uit het raadsprogramma deels of niet kunnen waarmaken.

Continuïteit dienstverlening
De gemeentelijke organisatie wordt steeds afhankelijker van digitale systemen, externe leveranciers en regionale of landelijke ketenpartners. De kans neemt toe dat de continuïteit van gemeentelijke dienstverlening onder druk komt te staan door crises of verstoringen, zoals uitval van ICT, cyberincidenten, stroomstoringen, geopolitieke spanningen en verstoringen in ketens of bij leveranciers. Wanneer onvoldoende wordt geïnvesteerd in voorbereiding, uitwijkmogelijkheden en crisisbestendige processen kan dit leiden tot vertraging of uitval van essentiële dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Afhankelijkheid van externe partijen en individuen
Er is sprake van een steeds groter wordende afhankelijkheid van externe partijen en individuen. Was deze afhankelijkheid in het verleden beperkt tot bijvoorbeeld gas, water, elektriciteit en

de telefoonaansluiting. Inmiddels zijn we voor een belangrijk deel van onze dienstverlening afhankelijk van digitale systemen in ‘the cloud’ en beschikbaarheid van internet. Onze data is hiermee op externe locaties komen te staan. Oplopende spanningen in de wereld kan de beschikbaarheid van deze diensten en onze data bedreigen. Dit kan gevolgen hebben voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening.

Weerstandsvermogen

De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft om onvoorziene kosten op te vangen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de tabel staat de weerstandscapaciteit die de gemeente beschikbaar heeft:

Weerstandscapaciteit ***(bedragen x € 1.000)***	
Prognose saldo rekening 2027	p.m.
Algemene reserve (*)	37.900
Reserve Grondexploitatierisico's (*)	13.100
Post onvoorzien	150
Stille reserves	p.m.
Beschikbare weerstandscapaciteit	**51.150**

(*) uitgangspunt voor de bepaling van dit bedrag is de stand van de reserve bij het opstellen van de begroting 2027 waarbij we rekening houden met eventuele onttrekkingen aan deze reserve in de toekomst.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bedrag dat minimaal beschikbaar moet zijn om tegenvallers op te kunnen vangen.
Voor de algemene dienst is dit het gemiddelde van het percentage van de totale lasten en een bedrag per inwoner.

Bij het Grondbedrijf is dit het gemiddelde van een bedrag per m2 en een percentage van de boekwaarde van de complexen:

Weerstandscapaciteit ***(bedragen x € 1.000)***	**lasten / inwoners**		**benodigd**		
Totale lasten x 6,5%	€ 198.251	€ 13.000	50%	€ 6.500	
Per inwoner € 175	46.319	€ 8.106	50%	€ 4.050	
Weerstandscapaciteit					**€ 10.550**

Weerstandscapaciteit Grondbedrijf ***(bedragen x € 1.000)***	**m2 / boekwaarde**		**benodigd**		
Grond € 15 per m2	565.520	€ 8.483	50%	€ 4.240	
Boekwaarde grond 25%	€ 75.015	€ 18.750	50%	€ 9.380	
Weerstandscapaciteit					**€ 13.620**

Weerstandcapaciteit	
Weerstandscapaciteit totaal	**€ 24.170**

Conclusie:

De beschikbare weerstandcapaciteit is voldoende om onverwachte tegenvallers op te vangen.

Financiële kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies bepaalt dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf kengetallen worden opgenomen.

Met behulp van de kengetallen geven we inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid van de gemeente. De kengetallen geven alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld van de financiële positie van de gemeente.

In de tabel staan de kengetallen voor de begroting 2027 en de meerjarenraming 2028–2030. Door ook de kengetallen uit de rekening 2024 en 2025 en de begroting 2026 op te nemen, krijgen we een beeld van het verloop van de kengetallen.

	Rekening 2024	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030	Minst risicovol **	Neutraal **	Meest risicovol **
1. Netto schuldquote zonder *	49%	59%	84%	**73%**	72%	75%	69%	**< 90%**	90-130 %	> 130 %
1. Netto schuldquote met *	49%	59%	84%	**72%**	72%	74%	69%	**< 90%**	90-130 %	> 130 %
2. Solvabiliteitsratio	30%	30%	21%	**28%**	23%	23%	24%	> 50%	**20-50 %**	< 20 %
3. Grondexploitatie	10%	35%	29%	**34%**	30%	28%	21%	< 20 %	**20-35 %**	> 35 %
4. Structurele exploitatieruimte	4%	7%	0%	**2%**	0%	0%	1%	**> 0%**	0%	< 0%
5. Belastingcapaciteit	79%	76%	73%	**74%**	71%	68%	66%	**< 95%**	95-105 %	> 105 %

* correctie doorgeleende gelden

** signaalwaarden provincie

Als we de kengetallen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding beoordelen zien we dat de financiële positie in 2027 stabiel blijft. De risico's veranderen niet veel. Het is belangrijk om aan te geven dat we (vanwege de grote onzekerheden) geen rekening houden met de rekeningresultaten in de jaren 2026-2030. Een rekeningresultaat, zowel positief als negatief, beïnvloedt de kengetallen.

We lichten de kengetallen kort toe:

1. De gemeente lost af op de door haar afgesloten geldleningen maar sluit ook nieuwe leningen af om investeringen mogelijk te maken. We verwachten dat de schuldquote in 2027 en verder stabiel blijft door met name aankopen voor de nieuwe woonwijk Haansberg en verkopen voor verschillende locaties. We vallen hiermee nog in de laagste risicoklasse maar door de stijgende rente neemt dit risico wel toe.
2. Door de toename van de reserves is de solvabiliteit de afgelopen jaren gestegen en boven de 20% uitgekomen. We verwachten dat die de komende jaren op dit niveau zal blijven. We houden bij de berekening van de solvabiliteit geen rekening met verwachte rekeningresultaten. Bij de jaarrekening is de solvabiliteit hoger omdat het rekeningresultaat dan in de berekening wordt meegenomen.

3. Door de ontwikkeling van woonwijk Haansberg is het kengetal voor grondexploitaties gestegen. Zolang we de wijk bouwen, blijven we in de middelste risicoklasse.
4. De begroting 2027 is structureel sluitend. Het kengetal is neutraal. De uitkeringen uit het Gemeentefonds hebben hierop een grote invloed.
5. Het kengetal belastingcapaciteit blijft stabiel in 2027. De onroerendezaakbelasting en de afvalstoffenheffing stijgen. Het rioolrecht blijft gelijk. Dit kengetal is ook afhankelijk van de landelijke woonlasten. Dit is een externe factor die dit kengetal beïnvloedt. Stijgen deze harder, dan daalt het kengetal belastingcapaciteit voor de gemeente meer. Hierdoor blijft de belastingdruk stabiel.

Onderhoud kapitaalgoederen

Onderhoud kapitaalgoederen

Om ervoor te zorgen dat kapitaalgoederen, bijvoorbeeld gebouwen en wegen, lang mee gaan is onderhoud nodig.
In deze paragraaf beschrijven we het beleid over het onderhoud van kapitaalgoederen.
Ook geven we informatie over de uitgaven voor dit onderhoud.

De kapitaalgoederen verdelen we in:

- kapitaalgoederen openbaar gebied;
- kapitaalgoederen gebouwen;
- kapitaalgoederen sportaccommodaties.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Beheerplannen

De gemeente kent voor het 'Onderhoud Kapitaalgoederen openbaar gebied' de volgende (beheer)plannen:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Kwaliteit wegbeheer	2025	2030	De kwaliteit bepalen we per beheerlocatie zoals woonwijken, centrumgebied en buitengebied.	Nee
Groenplan	2024	2033	Het Groenplan richt zich op belangrijke groenstructuren en de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar groen. Hierbij zijn ook biodiversiteit en klimaatbestendigheid belangrijke items.	Nee
Beheerkader openbare verlichting	2025	2030	Per gebied kijken we wat er nodig is. We zorgen ervoor dat we steeds aan de wettelijke eisen voldoen.	Nee
Beheer- en investeringsplan Verkeersregelinstallaties	2023	2032	Verkeersregelinstallaties in stand houden volgens de geldende eisen en uitgangspunten.	Nee
Slootbeheerplan	2012	Actualisatie in 2027	Normen vanuit het baggerplan van Waterschap Brabantse Delta	Nee
Grondstoffenbeleidsplan	2025	2030	Landelijke richtlijn van maximaal 100 kg restafval per inwoner per jaar	Nee
Gemeentelijk Waterplan	2023	2028	Visie en werkplan voor de aanleg en beheer van riolering volgens de geldende eisen en uitgangspunten.	Nee
Speelplannen	2024	2030	Visie en werkplan voor de aanleg, vervanging en beheer van speelvoorzieningen per woonwijk volgens de geldende eisen en uitgangspunten.	Nee

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Wegbeheer

Kwaliteitsniveau openbaar gebied

Voor het onderhoud van het openbaar gebied leggen we de kwaliteitsniveaus vast en hoeveel geld daarvoor nodig is. Deze normering is gebaseerd op de normen van het kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur CROW. We vertaalden deze normen naar de situatie in Etten-Leur.

Verhardingenplan

Voor de aanduiding van het aanleg- en beheerniveau gebruiken we de methode van kenniscentrum CROW. Het CROW gebruikt letters: van A+ (uitmuntend) tot en met D (onacceptabel). Het aanlegniveau is altijd tussen A en A+.

We passen in het beheer twee niveaus niet toe. Het niveau A+ is te kostbaar en niveau D mag niet voorkomen. Sinds 2026 werken we volgens de aanleg- en beheernormen zoals afgesproken in het verhardingenplan. Daarin staat waar we welk niveau gebruiken.

De veiligheid van het openbaar gebied dient altijd te worden gegarandeerd. Jaarlijks beoordelen we of we voldoen aan de kwaliteitsniveaus die de raad vaststelde.

Voor het beheer van de verharding is er een financiële voorziening. Jaarlijks storten we daar geld in en onttrekken er geld aan. We zorgen ervoor dat de voorziening van het verhardingenplan minimaal 10 jaar positief is.

Wegbeheer

In 2026 zijn we gaan werken volgens het Verhardingenplan. We pasten de jaarlijkse storting daarop aan. De veiligheid van het openbaar gebied dient altijd te worden gegarandeerd.

Vanaf 2026 gebruiken we als maatstaf voor grootschalig onderhoud voor verhardingen de volgende kwaliteitsniveaus.

	gewenst kwaliteitsniv
• Centrumgebied	A
• Bijzondere omgeving	A
• Groengebieden	B
• Hoofdwegenstructuur	A
• Fietspaden	B
• Woonwijken	B
• Buitengebied	C
• Bedrijventerrein	B

Jaarlijks beoordelen we of we voldoen aan de kwaliteitsniveaus die de raad vaststelde. Iedere twee jaar berekenen we de gemiddelden voor het onderhoud op lange termijn. Dat doen we op basis van de staat van de verhardingen, de marktontwikkelingen en de groei van de gemeente.

Met die berekening bepalen we ook de jaarlijkse storting in de voorziening Verhardingen. In 2026 onderzoeken we volgens de vaste cyclus weer welke bedragen nodig zijn.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Groenbeheer

Groenplan

In het Groenplan maakten we aanleg- en beheerafspraken voor het openbaar groen. Deze kunnen afhankelijk van de locatie verschillend zijn. Waar mogelijk passen we een meer ecologisch beheer toe. Op de locaties die daarom vragen of waar ecologisch beheer niet mogelijk is, passen we regulier beheer toe.

Groenbeheer

In november 2024 stelde de raad het Groenplan vast. Hierin zijn de belangrijke groenstructuren en de uitgangspunten voor de aanleg en het beheer en onderhoud van openbaar groen vastgelegd. Ook zijn er normen opgenomen voor de hoeveelheid openbaar groen ten opzichte van de bebouwde omgeving. Ruimte voor groen, biodiversiteit en de relatie met klimaat(adaptatie) zijn hierbij belangrijke onderwerpen.

Ecologisch beheer

Voor het terugkerend onderhoud van groen wordt er naast beeldkwaliteit ook gekeken naar de mogelijkheden voor een meer ecologisch beheer. Waar mogelijk passen we ecologisch beheer toe. Op locaties waar dit niet haalbaar is, of waar functionele of veiligheidsaspecten dit vereisen, kiezen we voor regulier beheer gericht op beeldkwaliteit. Hiermee wordt uiteindelijk niet altijd en overal voldaan aan een net en strak beeld. Een voorbeeld hiervan zijn de maaiwerkzaamheden. Bij grotere aaneengesloten grasvelden, zoals doorgaande bermen binnen de bebouwde kom, wordt minder intensief gemaaid. Dit heeft een positief effect op de natuurwaarden en de biodiversiteit.

Aanpak onderhoud

We onderhouden het openbaar groen efficiënt en sober. We besteden aandacht aan het vergroten van de biodiversiteit en het voorkomen van achterstallig onderhoud. Veiligheid staat voorop. Daarom controleren we plekken waar mogelijk (verkeers)onveilige situaties ontstaan door het aanwezige openbaar groen. Ook laten we bomen controleren op gezondheid, conditie en gebreken om gevaarlijke situaties te voorkomen.

Invloed van het klimaat

De afgelopen jaren zijn er meer droge, hete zomers en natte, milde winters. Ook loopt de gemiddelde temperatuur op. Dit heeft als gevolg dat er een achteruitgang is in de conditie van bomen. Dit uit zich in meer dood hout in de kronen en een grotere uitval van bomen in zijn geheel. Hierdoor nemen de kosten voor snoeiwerkzaamheden en vervanging van bomen toe. Dit is nodig om de veiligheid te kunnen garanderen. Vanwege de Europese Natuurherstelverordening en de uitgangspunten vanuit het gemeentelijk groenplan, is herplant van uitgevallen bomen

noodzakelijk. Naast het grotere aantal te herplanten bomen, neemt ook de prijs voor bomen en plantmateriaal toe. We kunnen dus steeds minder aanschaffen voor hetzelfde budget.

Toename arbeidskosten WVS
De kosten voor het groenonderhoud door de WVS zijn de afgelopen jaren toegenomen. Dit heeft te maken met indexering, frequentieverhoging vanwege een langer groeiseizoen, areaaluitbreiding en duurdere arbeid. Het belangrijkste is dat de beschikbaarheid van gesubsidieerd personeel terugloopt. Hierdoor moet de WVS steeds meer gebruik maken van reguliere arbeid. De arbeidskosten hiervoor zijn hoger. Dit kwam voor het eerst voor in 2025 en zal naar verwachting de komende jaren doorzetten. De komende jaren zal de overeenkomst met de WVS voor het groenonderhoud mede hierdoor duurder worden. De werkzaamheden aan de reguliere markt overlaten is naar verwachting duurder.

Proefprojecten in wijken
Vanuit het groenplan is het vergroenen en meer biodivers maken van de openbare ruimte een belangrijke doelstelling. De wijken Noord, Hooghuis en Hoge Neerstraat zijn hiervoor aangewezen als proefwijken. Dit krijgt in 2027 een vervolg.

Maaiwerk in eigen beheer
In 2027 gaan we de overstap maken naar het uitvoeren van de intensieve maaiwerkzaamheden in eigen beheer. Hierbij is 2027 een overbruggingsjaar waarbij we gedeeltelijk gebruik maken van inhuur van personeel.

Invasieve exoten
Bestrijding van invasieve exoten, zoals Japanse Duizendknoop, is nog geen wettelijke verplichting. Wel neemt de overlast en de bedreiging voor de biodiversiteit toe. Vanaf 2027 gaan we daarom starten met het in beeld brengen, beheersen en mogelijk bestrijden van de meest overlast gevende soorten.

Onderhoudsbudget
De financiering van het grootschalig en regulier groenonderhoud verloopt via budgetten in de exploitatiebegroting. In 2021 is het budget voor het regulier groenonderhoud sterk verlaagd. Dit was merkbaar in het kwaliteitsbeeld van de openbare ruimte. Door areaaluitbreidingen, zoals onder andere De Streek, diverse herontwikkelingen en uitbreidingsplannen verhoogden we in 2022 het onderhoudsbudget. Het grootschalig groenonderhoud koppelen we aan de planning voor de werkzaamheden aan verhardingen en of het riool.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - Riolering en afval

Riolering

De raad stelde het Gemeentelijk Waterplan 2024-2028 in 2023 vast. Het Gemeentelijk Waterplan 2024-2028 bevat een meerjarenplanning voor het groot onderhoud van de verschillende

rioleringssystemen. Ook brengen we de maatregelen in beeld die nodig zijn om Etten-Leur nog klimaatbestendiger te maken. In het vastgestelde Gemeentelijk Waterplan 2024-2028 berekenen we ook de kosten en dekkingsmiddelen voor riolering. Voor een stabiel tarief voor onze inwoners over een langere periode hebben we de voorziening riolering. In 2027 starten we met het opstellen van het Gemeentelijk Waterplan 2029-2033.

Afvalbeheer
Binnen het onderhoud van kapitaalgoederen richt de gemeente zich op het duurzaam beheren en in stand houden van voorzieningen voor de inzameling van huishoudelijk afval en grondstoffen. Het Grondstoffenbeleidsplan 2026 - 2030, vastgesteld in juni 2025, vormt hiervoor het beleidskader en sluit aan bij de landelijke doelstellingen uit het Circulair Materialen Plan.

Het beheer is gericht op een doelmatige inzameling, betere afvalscheiding en beheersing van de kosten. De gemeente houdt de kwaliteit van de inzamelvoorzieningen op peil en onderzoekt de toepassing van kunstmatige intelligentie om tijdens de inzameling meer inzicht te krijgen in de kwaliteit van afvalstromen. Inwoners worden via de reguliere communicatiekanalen en Afval3xBeter geïnformeerd over afvalscheiding.

Voor de instandhouding van de voorzieningen voert de gemeente planmatig onderhoud uit. Ondergrondse en bovengrondse containers worden minimaal eenmaal per jaar gereinigd. Voor ondergrondse papiercontainers geldt een frequentie van minimaal eenmaal per twee jaar. Bovengrondse GFT-containers en bijbehorende minicontainers worden minimaal tweemaal per jaar gereinigd. Daarnaast worden de voorzieningen jaarlijks gecontroleerd op veiligheid, technische staat en functioneren.

In 2026 wordt de nulmeting van de veertien jaar oude ondergrondse containers voor restafval en oud papier afgerond. De uitkomsten vormen de basis voor het toekomstige onderhoud, levensduurverlenging en noodzakelijke vervanging. Levensduurverlenging wordt toegepast wanneer dit technisch en financieel verantwoord is. Hiermee worden voortijdige kapitaalvernietiging en onnodige investeringen voorkomen. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan verbetering van de kwaliteit, uitstraling en toegankelijkheid van containerlocaties.

Bij het beheer van containerlocaties is daarnaast aandacht voor het terugdringen van bij- en naastplaatsingen. Sinds 2025 wordt op de locaties met het hoogste gebruik cameratoezicht ingezet ter ondersteuning van gerichte handhaving en het behoud van een schone, hele en veilige openbare ruimte. Begin 2027 wordt het cameratoezicht uitgebreid met vier extra camera’s.

In 2027 wordt een nieuw contract afgesloten voor containerbeheer en klantenservice. Daarbij wordt opnieuw beoordeeld welke werkzaamheden doelmatig extern worden uitgevoerd en welke werkzaamheden de gemeente in eigen beheer uitvoert, waaronder het Klant Contact Center voor afval. Hiermee wordt gestuurd op kwaliteit, continuïteit en beheersbare uitvoeringskosten.

Eind 2026 of begin 2027 wordt de aanbesteding voor de verwerking van afvalstromen van de milieustraat afgerond. Door gebruik te maken van eigen containers en een eigen voertuig kan de gemeente afvalstromen in eigen regie naar de verwerker vervoeren. Dit draagt bij aan beheersing van logistieke kosten, meer inzicht in kosten en prestaties en een sterkere regie op de uitvoering. Vanwege de aanbestedingsprocedure en levertijden wordt het huidige contract, dat in 2027 afloopt, met één jaar verlengd.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen openbaar gebied - overig

Openbare verlichting en verkeersregelinstallaties

Sinds 2019 vervangen we per wijk de huidige verlichting door energiezuinige LED-verlichting. Bij de Kadernota 2024-2027 stelde de raad extra budget beschikbaar voor een snellere overstap op LED-verlichting. De overgang naar LED-verlichting is halverwege 2027 dan afgerond. We leveren hiermee een bijdrage aan de CO_2-reductie. Tegelijk maken we zo het beheer van de openbare verlichting eenvoudiger, doordat we minder verschillende armaturen gebruiken. We voorkomen hiermee ook problemen met de levering van conventionele lampen en het risico op verwachte prijsstijgingen daarvan.

In 2023 stelde de raad het Beheer- en investeringsplan Verkeersregelinstallaties vast. Tot en met 2032 zijn alle kosten en ontwikkelingen aan de huidige verkeersregelinstallaties in beeld. Als er door plannen en uitbreidingen van Etten-Leur extra verkeersregelinstallaties nodig zijn passen we het beheer- en investeringsplan aan.

Leurse Haven

We reserveren al enkele jaren budget voor het vervangen van de oeverbescherming in de kom van de Leurse Haven. Vanaf 2023 zijn we in overleg met de Provincie en Waterschap Brabantse Delta over wie de vaarwegbeheerder wordt van de Leurse Haven. Dit najaar voert het Waterschap een kwaliteitsschouw uit in opdracht van de Provincie en de gemeente. Op basis van deze schouw bepalen we de achterstand in het onderhoud en wat er financieel nodig is om het onderhoud weer op peil te brengen. We verwachten dat de Provincie aan het einde van dit jaar een aanwijsbesluit neemt.

Westpolderplas

In 2023 is het onderzoek naar de blauwalgenproblematiek afgerond en voorgelegd aan de gemeenteraad. Er zijn verschillende maatregelen tegen de blauwalgen onderzocht. Iedere maatregel heeft duidelijke voor- en nadelen en daarnaast lopen de kosten daarvan behoorlijk uiteen. In theorie kunnen de overgebleven maatregelen allemaal de blauwalgengroei tegen gaan, maar geen enkele maatregel geeft hiervoor een volledige garantie op succes.

In overleg met Waterschap Brabantse Delta kwam één maatregel naar voren als het meest effectief en gewenst. Een gespecialiseerd adviesbureau voerde een deskundige beoordeling uit en stelde een werkplan op met een kostenraming. Hieruit blijkt het probleem complexer en de kosten om dit op te lossen veel hoger dan verwacht. We informeerden eind 2025 de raad.

In 2026 zijn de voorbereidingen gestart voor het afdekken van de voedselrijke bodem met een laag zand. Een adviesbureau gaat het werk voorbereiden en stelt een gedetailleerde kostenraming op. Voorlopig houden we de reeds bestaande raming van € 3,5 miljoen aan. De werkzaamheden zijn gepland voor de winter van 2027/2028.

Sloten en waterlopen
Er is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst gesloten met het waterschap voor het maaien van sloten en watergangen. Daarnaast is een losstaande overeenkomst opgesteld voor het binnenstedelijk baggeren. Deze werkzaamheden staan gepland voor uitvoering in 2026 en 2027. Voor het baggeren volgen we de planning van het waterschap. Wanneer de planning bekend is actualiseren we het gemeentelijk Slootbeheerplan. In 2027 starten we met het opstellen van het Gemeentelijk Waterplan. Hierin willen we het Slootbeheerplan integreren.

Begraafplaats
We zorgen voor het gebruikelijke onderhoud. Daarnaast knappen we in 2027 de begraafplaats op, zoals het herstellen van de paden, aanvullen van grind en verbeteren van de ontvangstruimte voor asverstrooiingen. Hierbij bekijken we meteen de mogelijkheden om de entree en centrale plaats voor afscheid, aantrekkelijker en groener te maken.

Parkeermeters
We zorgen voor het gebruikelijke onderhoud. Hiervoor volgen we een cursus bij de leverancier van de automaten. Daarnaast laten we een onderzoek uitvoeren naar de staat van onderhoud van de parkeermeters.

Speelplannen
In het vastgestelde speel- en beweegbeleid van 2024 staat de vernieuwde visie met financiële consequenties voor de komende jaren. We willen dat kinderen en senioren gestimuleerd worden om te spelen en te bewegen omdat dit goed is voor hun gezondheid en helpt om problemen te voorkomen.

Het speel- en beweegbeleid vormt de basis voor de speelplannen per wijk en vervanging van bovenwijkse voorzieningen. Iedere wijk is eenmaal tussen de 7 en 10 jaar aan de beurt voor een speelplan. De kosten hiervan namen we op in het investeringsplan. Daarnaast wordt er uitgebreid met nieuwbouwprojecten. Ook kan het zijn dat er met projectwerkzaamheden zoals het vervangen van riolering toestellen eerder (moeten) worden vervangen. We realiseerden speelhofjes in de tijdelijke wijk Haansberg (Veldbloemenhof). De wijk Baai is onderzocht. Daar werden na participatie met de buurten eind 2025 speelplekken vernieuwd. Ook is op de achtergrond een start gemaakt met de speelplannen voor de centrumwijken Oost en West. En worden plannen opgesteld voor nieuwbouwwijken als Haansberg en Lage Vaartkant.

Het onderhoud van speeltoestellen en de ondergrond gebeurt secuur. Drie keer per jaar wordt er een operationele inspectie door ons uitgevoerd en één keer per jaar een veiligheidsinspectie door

een erkend inspectiebedrijf. We brengen verbeteringen aan die uit deze inspecties voortvloeien met het beschikbare beheer- en onderhoudsbudget.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen gebouwen

De gemeente kent voor het onderhoud gebouwen het volgende beheerplan:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Meerjaren onderhoudsplanning gemeentelijke objecten	2018	jaarlijks	Zie hieronder	Nee

Het MJOP is de leidraad voor het geplande groot onderhoud. In de onderhoudsplanning maken we een inschatting van de onderhoudswerkzaamheden voor de volgende tien jaren. De raad stelt het nieuwe onderhoudsplan in 2026 vast.

Voor de inzet van het gemeentelijk vastgoed hanteren we het accommodatiebeleid als leidraad. We hanteren voor het onderhoud van gebouwen de volgende kwaliteitsniveaus:

	gewenst kwaliteitsniveau
Gemeentelijke panden	Goed = voldoen aan alle wet- en regelgeving en beperkte hoeveelheid achterstallig onderhoud.
Gemeentelijke panden die worden gesloopt, gerenoveerd of verkocht	Minimum = alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud dat nodig is om het gebouw veilig en volgens wet- en regelgeving te gebruiken.

We proberen slimme combinaties te maken met projecten op het gebied van renovatie, verduurzaming en optimalisering van gemeentelijke gebouwen. Zo kunnen we onderhoudswerkzaamheden efficiënt uitvoeren en overlast beperken.

De gemeenteraad stelde een krediet beschikbaar voor het opstellen van een voorlopig ontwerp voor de nieuwbouw van de Gemeentewerf. De nieuwbouw vindt plaats op de nieuwe locatie Verschuurweg. De uitwerking volgt in 2027.

Onderhoud kapitaalgoederen elektrische installaties gemeentelijke objecten

Volgens het Arbeidsomstandighedenbesluit zijn we verplicht om de veiligheid van de elektrische installaties van gemeentelijke objecten en de veiligheid van de medewerkers om het werken aan elektrische installaties te borgen. Om aan deze eisen te voldoen hanteren we de norm NEN 3140. We brachten de lokale gevolgen, de procedures en risico's in beeld in een

'Zorgsysteem Beheersing Elektrische Bedrijfsvoering NEN 3140'. Binnen dit zorgsysteem is onder andere bepaald dat we alle installaties en aansluitingen periodiek inspecteren en personen periodiek instrueren hoe zij werkzaamheden aan de elektrische installaties mogen uitvoeren. Voor de benodigde financiële middelen beschikken we over de voorziening veiligheid elektrische installaties. De keuringen die we in 2026 uitvoeren vormen de basis voor eventuele herstel- en vervangingsmaatregelen in 2027.

Beleid en ontwikkelingen onderhoud kapitaalgoederen sportaccommodaties

De gemeente kent voor het 'Onderhoud Buitensportaccommodaties en gymlokalen' beheerplannen. Het grootschalig onderhoud is bij de betreffende onderdelen opgenomen en door de raad in maart 2026 vastgesteld:

	Vaststelling	Actualisatie	Kwaliteitsniveau	Achterstallig onderhoud
Grootschalig en planmatig onderhoud sportaccommodaties	2026	2045	Normen van NOC*NSF en Kennisinstituut Kiwa ISA-sport	Nee
Planmatig onderhoud gymnastiek-inventaris	2026	2045	Normen KVLO (Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding) en richtlijnen van NOC*NSF	Nee

Een extern bureau actualiseerde het grootschalig en planmatige onderhoudsplan (MJOP) en stelde het bij.

Buitensportaccommodaties

Voor het onderhoudsniveau aan buitensportaccommodaties hanteren we de normen van NOC*NSF. Voor het periodiek grootschalig onderhoud van buitensportaccommodaties, zoals sportvelden en de atletiekbaan, storten we jaarlijks € 930.000 in een onderhoudsvoorziening. We hanteren hierbij onder andere de volgende uitgangspunten voor grootschalig onderhoud.

Natuurgrasvelden (voetbal, rugby, honk- en softbal, binnenterrein atletiek)	• Eenmaal in de 10 - 15 jaar een toplaag renovatie. • Eenmaal in de 30 jaar renovatie toplaag, onderbouw en drainage
Kunstgrasvelden voetbal en korfbal	• Eenmaal in de 10 jaar een toplaag renovatie. • Eenmaal in de 30 jaar renovatie toplaag, onderbouw en drainage.
(Semi) watervelden (hockey)	• Eenmaal in de 10 jaar een toplaag renovatie. • Eenmaal in de 30 jaar renovatie toplaag, onderbouw en drainage.
Verhard veld (Trivium/handbal en Multi court)	• Eenmaal in de 10 jaar toplaag coating. • Eenmaal in de 30 jaar nieuwe verharding.
Atletiekbaan	• Eenmaal in de 10 jaar een toplaag renovatie. • Eenmaal in de 30 jaar renovatie toplaag, onderbouw en drainage.

We plannen de vervanging van de velden en banen op basis van de verwachte technische en economische levensduur. Voordat we daadwerkelijk besluiten om een veld te vervangen, voeren we altijd eerst een technische keuring uit. Waar nodig zetten we hiervoor onafhankelijke deskundigheid in. Als uit de keuring blijkt dat de levensduur langer is, dan houden we die uiteraard aan. Waar mogelijk combineren we onderhoud en aanbesteding om efficiency en financiële voordelen te behalen.

Inventaris gymlokalen

Voor het onderhoudsniveau aan gymtoestellen gebruiken we de basisinventarislijst voor gymlokalen zoals gehanteerd door de Koninklijke Vereniging voor Leraren Lichamelijke Opvoeding

(KVLO). De geplande onderhoudswerkzaamheden voor de inventaris van gymlokalen betalen we uit de hiervoor gevormde voorziening. De voorziening is voldoende om voor een langere periode het gewenste kwaliteitsniveau te behouden. We laten de noodzaak voor gepland groot onderhoud extern toetsen.

In 2026 is de basisinventarislijst voor gymlokalen nagelopen en per locatie aangevuld.

Grootschalig beheer gymlokalen

- Binnen de planning houden we rekening met een door de leverancier ingeschatte afschrijvingstermijn voor dat specifieke materiaal. We combineren die informatie met onze eigen ervaringen uit de afgelopen jaren. In elk geval moet een veilig gebruik gewaarborgd zijn.
- Sommige materialen gaan in de ene gymzaal langer mee dan in andere zalen. Dat heeft te maken met de mate en (vrije) vorm van gebruik door de leerkrachten. Of we materiaal inderdaad volgens de planning vervangen baseren we op het resultaat van een periodieke veiligheidskeuring door een deskundige instantie.
- Het werkelijke bedrag dat we aan onderhoud uitgeven verschilt per jaar. Niet al het materiaal heeft eenzelfde kostprijs en levensduur. De onderhoudsvoorziening die gekoppeld is aan het beheerplan gyminventaris nivelleert de kosten per jaar.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen

In de tabel leest u de kosten voor het onderhoud van de kapitaalgoederen.

(bedragen x € 1.000)	2026	2027	2028	2029	2030
Wegbeheer	-3.158	-4.874	-5.269	-5.649	-5.876
Openbaar groen	-3.767	-5.024	-5.109	-5.190	-5.260
Gebouwen	-1.147	-1.640	-1.619	-1.601	-1.581
Sportaccommodaties	-1.405	-1.823	-1.827	-1.857	-1.834
Riolering	-1.575	-2.133	-3.167	-3.534	-3.691
Afval	-73	-130	-130	-130	-130
Civieltechnische bouwwerken	-24	-310	-169	-136	-137
Gymlokalen	-118	-161	-161	-174	-172
Openbare verlichting	-552	-818	-857	-858	-854
Parkeergarage	407	-22	-77	-73	-62
Sloten en waterlopen	-95	-142	-99	-126	-126
Totaal	**-11.507**	**-17.077**	**-18.483**	**-19.328**	**-19.724**

Financiering

Financieringsbehoefte 2027

Financiering is de manier waarop de gemeente geld aantrekt of geld (tijdelijk) belegt. Dit noemen we de financieringsfunctie.
De Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) vormt de basis voor het uitvoeren van de financieringsfunctie.

Het totaalbedrag aan opgenomen leningen is begin 2027 € 105 miljoen. Dit bedrag is exclusief de leningen die we eind 2026 eventueel nog aantrekken. Het gemiddelde rentepercentage hiervan is 2,04%.
Het bedrag wat we dan nog tekort komen (financieringstekort) vullen we aan met kasgeldleningen.

De financieringsbehoefte loopt in 2027 op met ongeveer € 33 miljoen. Naast herfinanciering van aflopende leningen is dit geld nodig voor de realisatie van de Omgevingsvisie, realisatie van de nieuwe wijk Haansberg, rioleringsprojecten en reconstructies en onderhoud van wegen. We benutten zoveel mogelijk de kasgeldlimiet. Wanneer de financieringsbehoefte hoger is, trekken we langlopende leningen aan. Hoe hoog de financieringsbehoefte daadwerkelijk wordt, is afhankelijk van het tijdstip waarop de uitgaven en inkomsten plaatsvinden.

Uitgangspunten rente financiering

Voor de kortlopende leningen (korter dan 1 jaar) gaan we in de begroting 2027 uit van een rentepercentage van 2,25%.
Bij de langlopende leningen gebruiken we 3,25%.

Een overzicht van de leningen leest u hier.

Kasgeldlimiet

De rente voor kortlopende en langlopende leningen is de afgelopen periode redelijk stabiel. In eerste instantie vullen we de financieringsbehoefte in met kasgeldleningen. Dit kan slechts tot de kasgeldlimiet. Daarboven financieren we met langlopende geldleningen. Indien de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt gunstig zijn kan het zijn dat we al eerder overgaan tot langlopende geldleningen.

De kasgeldlimiet is het maximale bedrag waarmee een financieringstekort met een kortlopende lening gefinancierd mag worden
(Wet fido). De kasgeldlimiet voor 2027 is:

(bedragen x € 1.000)	2027
Begrotingstotaal 2027	198.251
Toegestane kasgeldlimiet (8,5%)	16.851

Renterisiconorm

Om te voorkomen dat er jaarlijks grote wijzigingen zijn in de rentelasten, schrijft de Wet financiering decentrale overheden de renterisiconorm voor. De jaarlijkse aflossingen en wijzigingen in de rente (bijvoorbeeld bij een rentevaste periode) mogen niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal.

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingstotaal	198.251	199.109	192.685	196.041
Renterisiconorm 20% van het begrotingstotaal	**39.650**	**39.822**	**38.537**	**39.208**
Aflossingen geldleningen	15.000	20.000	10.000	5.000
Ruimte onder de renterisiconorm	24.650	19.822	28.537	34.208

Uit de tabel blijkt dat de gemeente ruimschoots voldoet aan de renterisiconorm.

Renteschema

Aan onze investeringen en grondexploitaties rekenen we rente toe. Dit berekenen we over de boekwaarde per 1 januari 2027.
Het percentage voor 2027 is 1,25%. Dit percentage is lager dan de marktrente. De reden hiervoor is:

- een groot gedeelte van onze financiering halen we uit eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen).
  Deze financiering kost ons 0%;
- onze leningportefeuille bestaat uit leningen met een verschillend rentepercentage.
  Deze leningen samen leveren een gemiddeld percentage op.

De commissie BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) adviseert om onderstaand renteschema op te nemen.

(bedragen x € 1.000)		begroot 2027
1. De externe rentelasten over korte en lange financiering		1.988
2. Rentelasten verwacht financieringstekort		720
3. De externe rentebaten		-31
Saldo rentelasten en rentebaten		**2.677**
4. De rente die aan grondexploitatie **moet** worden doorberekend	-882	
5. De rente van projectfinancieringen die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0	
		-882
Aan taakvelden toe te rekenen rente		**1.795**
6. Rente over eigen vermogen		-
7. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		-
8. Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		**1.795**
9. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-2.367
10. Renteresultaat op het taakveld treasury		**-572**

Uit dit schema valt het volgende op te maken:

1. de totale rentelasten over de huidige leningen zijn € 1.988.000;

2. om in 2027 alle uitgaven te betalen moeten we lenen. De rentelasten hiervan begroten we op € 720.000;

3. de totale rentebaten begroten we op € 31.000. De netto rentelast is daardoor € 2.677.000;

4. we rekenen € 882.000 toe aan de grondexploitaties (rente grondbedrijf 1,25% over een boekwaarde van € 70.500.000);

8. de netto rentelast is € 1.795.000. De boekwaarde van de activa is € 189.400.000.
De omslagrente is daarmee 0,95%. We houden deze gelijk aan 2026 op 1,25%;

9. aan overige activa rekenen we € 2.367.000 toe (1,25% over een boekwaarde van € 189.400.000);

10. het renteresultaat is € 572.000 (het verschil tussen de 0,95% en 1,25%).

Opgenomen geldleningen

(bedragen x € 1.000)	datum	looptijd	aflossing	rente	restant 01-01-2027	rente 2027	aflossing 2027	restant 31-12-2027
Waterschapsbank	28-03-2020	38	2058	2,530%	10.000	253	0	10.000
Waarborgfonds voor de Zorgsector	28-02-2020	15	2035	0,290%	5.000	14	0	5.000
Waarborgfonds voor de Zorgsector	19-03-2020	20	2040	0,160%	5.000	8	0	5.000
Bank Nederlandse Gemeenten	26-06-2020	10	2030	0,185%	5.000	9	0	5.000
Bank Nederlandse Gemeenten	15-02-2022	10	2032	0,695%	10.000	70	0	10.000
Provincie Gelderland	01-04-2022	15	2037	1,380%	10.000	138	0	10.000
Bank Nederlandse Gemeenten	01-06-2022	5	2027	1,310%	5.000	27	5.000	0
Provincie Gelderland	01-11-2023	10	2033	3,580%	5.000	179	0	5.000
Provincie Groningen	01-03-2024	10	2034	2,990%	10.000	299	0	10.000
Bank Nederlandse Gemeenten	28-03-2024	5	2029	2,998%	10.000	300	0	10.000
Bank Nederlandse Gemeenten	28-10-2025	2	2027	2,030%	10.000	169	10.000	0
Bank Nederlandse Gemeenten	28-11-2025	3	2028	2,370%	10.000	237	0	10.000
Gemeente Zwolle	10-04-2026	2	2028	2,840%	10.000	284	0	10.000
					105.000	**1.987**	**15.000**	**90.000**

Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

De organisatie ontwikkelt zich om te blijven voldoen aan de wensen en behoeften van de samenleving nu en in de toekomst. We werken aan de bestuurlijke doelen op een manier die past bij de uitgangspunten van het raadsprogramma.

Onze organisatieontwikkeling is gebaseerd op vijf bouwstenen: Etten-Leur maken we samen, we leren en experimenteren, we maken slim gebruik van digitale ontwikkelingen, we doen wat we zeggen en werken aan onze doelen en ambities. Daarbij bepalen het nieuwe raadsprogramma en college-uitvoeringsplan onze agenda. 2026 stond in het teken van het nieuwe raadsprogramma en een nieuw college-uitvoeringsplan. In 2027 gaan we daarmee aan de slag. De organisatie past zich waar nodig aan om het programma te realiseren.

Rechtmatigheid en privacy

Rechtmatigheidsverantwoording

Sinds 2023 legt het college zelf rechtstreeks verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. Dit gebeurt in de jaarrekening door middel van een wettelijk voorgeschreven rechtmatigheidsverantwoording en een verplichte toelichting in de paragraaf bedrijfsvoering.

Privacy- en informatiebeveiliging

De gemeente verwerkt bij haar werkzaamheden veel informatie, waaronder persoonsgegevens van inwoners, medewerkers, bestuurders, leveranciers en samenwerkingspartners. Het zorgvuldig beschermen van deze gegevens en de bijbehorende systemen is belangrijk voor een betrouwbare dienstverlening, een goed functionerende organisatie en het vertrouwen van inwoners en partners.

Digitalisering speelt een steeds grotere rol binnen de gemeentelijke dienstverlening. Daardoor neemt ook de afhankelijkheid van informatiesystemen, gegevensuitwisseling en externe leveranciers toe. Daarnaast brengen nieuwe technologische ontwikkelingen, zoals kunstmatige intelligentie (AI), nieuwe kansen én risico's met zich mee. Cyberaanvallen, datalekken, ransomware en verstoringen van digitale diensten kunnen gevolgen hebben voor zowel de organisatie als inwoners. Ondanks de maatregelen die worden getroffen, kunnen incidenten niet volledig worden voorkomen. De gevolgen kunnen variëren van tijdelijke uitval van systemen tot financiële schade, herstelkosten, juridische gevolgen en reputatieschade.

Om deze risico's te beheersen blijven we werken aan het versterken van de digitale weerbaarheid en het verder verbeteren van informatiebeveiliging en privacybescherming. Hierbij vormen de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en nieuwe wet- en regelgeving, zoals de Cyberbeveiligingswet en de AI Act, belangrijke uitgangspunten.

Ontwikkelingen in 2027

In 2027 ligt de focus op het verder ontwikkelen van een duurzame en toekomstbestendige aanpak voor privacy en informatiebeveiliging. De gemeente versterkt de sturing en het toezicht op deze onderwerpen, zodat risico's tijdig worden gesignaleerd en verbeteringen structureel worden doorgevoerd en geborgd. Beleid, procedures en beveiligingsmaatregelen worden waar nodig aangepast en geactualiseerd. Ook wordt de regie op leveranciers versterkt en wordt blijvend geïnvesteerd in de kennis en deskundigheid van medewerkers.

We bereiden ons voor op nieuwe Europese regelgeving. Hiervoor voeren we impactanalyses uit, beoordelen we processen en systemen en waar nodig treffen we organisatorische en technische maatregelen. Tegelijk houden we aandacht voor bewustwording en veilig gedrag van medewerkers, management en bestuur. Duidelijke afspraken, transparantie, goede meldprocedures, inzicht in risico's en een heldere verantwoording over privacy en informatiebeveiliging blijven daarbij belangrijk. We blijven investeren in het voorkomen van incidenten, het monitoren van risico's en het snel herstellen van verstoringen.

Het uiteindelijke doel is dat privacy, informatiebeveiliging en digitale weerbaarheid een vanzelfsprekend onderdeel zijn van de dagelijkse werkzaamheden, besluitvorming en dienstverlening van de gemeente. Zo kunnen inwoners erop vertrouwen dat zorgvuldig en veilig wordt omgegaan met hun gegevens.

Personele sterkte 2027

organisatie eenheid	formatie 2026	formatie 2027
Gemeentesecretaris /Algemeen directeur	1,0	1,0
Control	4,7	4,2
Raadsgriffie	4,5	6,5
Managementteam	3,0	3,0
Vakafdelingen	335,8	369,4
Personele sterkte	**349,0**	**384,1**
College B&W	4,0	6,0
Raadsleden	29,0	29,0
Burgerleden	12,0	18,0
Totaal	**394,0**	**437,1**

Bedrijfsvoeringsrisico's

Technologische ontwikkelingen en digitale vaardigheden

Technologie ontwikkelt zich in hoog tempo, waardoor het voor de organisatie een uitdaging is om bij te blijven en tijdig te anticiperen op relevante innovaties. Het niet tijdig invoeren van nieuwe technologieën kan leiden tot inefficiëntie, verhoogde kosten, verminderde dienstverlening en een achterstand ten opzichte van andere overheden, het bedrijfsleven en/of de samenleving. Bepaalde technologische ontwikkelingen, zoals AI, zorgen voor toenemende digitalisering van processen, communicatie en dienstverlening. Dit leidt tot hogere eisen aan digitale vaardigheden van onze medewerkers. Als deze vaardigheden onvoldoende aanwezig zijn kan dat leiden tot het uitblijven van de met deze ontwikkelingen gepaard gaande versnelling van de productiviteit. Maar ook tot verminderde inzetbaarheid van medewerkers, hogere opleidingskosten, meer kans op

fouten, verhoogde afhankelijkheid van externen en verminderde continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening.

Krapte op de arbeidsmarkt
Door krapte op de arbeidsmarkt en de vergrijzing wordt het een uitdaging om goed gekwalificeerde medewerkers aan te trekken, te behouden en te ontwikkelen. Hierdoor bestaat het risico dat kennis verdwijnt, vacatures langer openstaan of slechts tegen hogere loonkosten kunnen worden ingevuld. Dit kan ertoe leiden dat we onze doelstellingen vertraagd of niet realiseren en dat we onze wettelijke taken niet voldoende kunnen uitvoeren. Daarnaast kan dit leiden tot verhoogde werkdruk bij het resterende personeel, verhoogde inhuur van extern personeel en overschrijding van de personeelsbegroting. Tot slot kan onderbezetting de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening onder druk zetten.

Onzekerheid rijksbeleid
De algemene uitkering van het Rijk is onze grootste bron van inkomsten. Hiermee dekken we onder meer de uitgaven die we doen bij de uitvoering van taken die door het Rijk aan de gemeente zijn opgedragen. Het gaat onder andere om uitgaven van de Wet maatschappelijke ondersteuning, Jeugdzorg, maar ook investeringen in onderwijshuisvesting en infrastructuur. Inmiddels is een nieuw kabinet aangetreden. Het risico bestaat dat er een andere financiële prioritering plaatsvindt waarbij gekort wordt op diverse rijksuitkeringen aan de gemeenten. Naast de financiële onzekerheid is het rijksbeleid ook qua inhoud verre van stabiel te noemen. Het risico is dat lange termijnplanning daardoor lastig is en we hiermee onze doelstellingen en ambities uit het raadsprogramma deels of niet kunnen waarmaken.

Continuïteit dienstverlening
De gemeentelijke organisatie wordt steeds afhankelijker van digitale systemen, externe leveranciers en regionale of landelijke ketenpartners. De kans neemt toe dat de continuïteit van gemeentelijke dienstverlening onder druk komt te staan door crises of verstoringen, zoals uitval van ICT, cyberincidenten, stroomstoringen, geopolitieke spanningen en verstoringen in ketens of bij leveranciers. Wanneer onvoldoende wordt geïnvesteerd in voorbereiding, uitwijkmogelijkheden en crisisbestendige processen kan dit leiden tot vertraging of uitval van essentiële dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Afhankelijkheid van externe partijen en individuen
Er is sprake van een steeds groter wordende afhankelijkheid van externe partijen en individuen. Was deze afhankelijkheid in het verleden beperkt tot bijvoorbeeld gas, water, elektriciteit en de telefoonaansluiting. Inmiddels zijn we voor een belangrijk deel van onze dienstverlening afhankelijk van digitale systemen in ‘the cloud’ en beschikbaarheid van internet. Onze data is hiermee op externe locaties komen te staan. Oplopende spanningen in de wereld kan de beschikbaarheid van deze diensten en onze data bedreigen. Dit kan gevolgen hebben voor de continuïteit van de bedrijfsvoering en dienstverlening.

Indicatoren

In de programma's nemen we de verplichte beleidsindicatoren op uit Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). De overige verplichte indicatoren uit het BBV nemen we hier op:

Overige verplichte indicatoren		waarde	eenheid
Formatie Fte	2027	8,3	per 1.000 inwoners
Bezetting Fte	2027	7,6	per 1.000 inwoners
Apparaatskosten	2027	884	euro per inwoner
Externe inhuur	2027	3,3	kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen
Overhead	2027	8,6	kosten overhead als % van de totale lasten

Verbonden partijen

Wat zijn verbonden partijen?

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Bestuurlijk belang

We spreken over een bestuurlijk belang wanneer de gemeente een zetel heeft in het bestuur van die organisatie of wanneer de gemeente stemrecht heeft. De gemeente heeft op die manier zeggenschap in de organisatie.

Financieel belang

We spreken over een financieel belang wanneer de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. Of als de gemeente risico draagt over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

Tweede bestuursrapportage 2026

Geen bijzonderheden.

Zienswijzen

Op 22 juni 2026 nam de gemeenteraad kennis van de ontwerpbegrotingen 2027 van de verschillende gemeenschappelijke regelingen.

De gemeenteraad diende geen zienswijzen in over de ontwerpbegrotingen 2027.

Richtlijnen kaders begroting 2028 van de gemeenschappelijke regelingen

In de nota Verbonden Partijen zijn de volgende financiële richtlijnen vastgelegd:

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling

in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.

4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Plan Bureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiële consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke CAO-indexering, overige CAO-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de concept-begroting(wijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).
6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Beleidsmatige richtlijnen

Voor de gemeenschappelijke regelingen de Gemeentelijke Gezondheidsdienst West-Brabant (GGD), Gemeenschappelijke Regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Werkplein Hart van West-Brabant, de Omgevingsdienst (OMWB), Regio West-Brabant (RWB), Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS), de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) en

de Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA) nemen we ook beleidsmatige richtlijnen op.

Wie zijn onze verbonden partijen?

Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

De heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de Basisadministratie Adressen en Gebouwen.

Risico's

- Een daling van de rente op de kapitaalmarkt zorgt voor lagere renteopbrengsten. Dit is een beperkt risico.
- Aansprakelijkheid in verband met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG): De uitvoering van de AVG is voor een data gestuurde organisatie als de BWB extra risicogevoelig. Ondanks getroffen maatregelen blijft het risico van bijvoorbeeld een datalek aanwezig.
- Bedrijfsvoering: De werkzaamheden binnen de BWB veranderen, dit vraagt om een flexibele invulling van het personeelsbestand in de toekomst. Door de krapte op de arbeidsmarkt is het moeilijk om cruciale functies in te vullen en is er een risico op schijnzelfstandigheid bij inhuur.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	991.000	997.000	1.040.000	1.088.000	1.137.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	200.000	200.000
Vreemd vermogen	9.317.000	9.167.000

Gemeenschappelijke Regeling Beschermd Wonen regio Breda

Instellingsbesluit

Openbaar belang

Vormgeven, uitvoeren en financieren van Beschermd Wonen voor kwetsbare inwoners.

Risico's

Een plotseling extra toename met enkele cliënten kan een groot effect hebben op de regionale begroting.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Begroting	0	0

Gemeenschappelijke Regeling Gemeentelijke Gezondheidsdienst West Brabant (GGD)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het uitvoeren van de Wet publieke gezondheid en toezichtstaken van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen.

Risico's

- Veranderingen in het basistakenpakket en plustakenpakket kunnen leiden tot ongedekte vaste kosten bij de GGD.
- Er ligt een risico op het gebied van (on)voldoende capaciteit in crisissituaties.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Beleidsmatige richtlijnen:

- Uitvoering meerjarenbeleidsplan.
  Wij verwachten dat de GGD West-Brabant in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 duidelijk weergeeft met welke concrete plannen en activiteiten invulling wordt gegeven aan het meerjarenbeleidsplan 2027-2030 en aan de gezamenlijke regionale en lokale gezondheidsopgaven. Daarbij maakt de GGD inzichtelijk welke resultaten in 2028 worden beoogd en hoe deze bijdragen aan de ambities uit de gezamenlijke toekomstvisie 'Wij maken samen gezond gewoon'.
- Inzicht in producten, prestaties en kosten.
  Wij verwachten van de GGD dat zij in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 transparant inzicht geeft in:
  - het producten- en dienstenaanbod;
  - de kosten per product of productgroep;
  - het onderscheid tussen wettelijke, plus- en andere aanvullende taken;
  - de afname van producten en diensten door de deelnemende gemeenten.

- Monitoring van resultaten en maatschappelijke effecten.
  Wij verwachten dat de GGD de voortgang en resultaten van de activiteiten inzichtelijk maakt met behulp van duidelijke en meetbare indicatoren. Daarbij wordt gerapporteerd over uitgevoerde activiteiten en geleverde producten, en met betrekking tot onze inwoners ook over het bereik, de resultaten en de maatschappelijke effecten daarvan. De indicatoren dienen aan te sluiten bij het meerjarenbeleidsplan en moeten deelnemende gemeenten in staat stellen om de voortgang te volgen en tijdig bij te sturen.
- Samen Sterker.
  De GGD maakt in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 inzichtelijk welke maatschappelijke,

inhoudelijke, organisatorische en financiële resultaten met deze samenwerking worden nagestreefd en wat de gevolgen hiervan zijn voor de dienstverlening en de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Daarbij dient aandacht te zijn voor de lokale nabijheid van de GGD, de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, de kosten van de samenwerking en de zeggenschap van de deelnemende gemeenten. Voorstellen die betrekking hebben op de samenwerking tussen de GGD West-Brabant en de GGD Hart voor Brabant dienen op een eenduidige wijze, met eenzelfde informatiepositie en gelijkluidende beslispunten aan beide algemeen besturen te worden voorgelegd.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	2.232.000	2.371.000	2.469.000	2.570.000	2.676.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	7.729.000	7.354.000
Vreemd vermogen	14.330.000	14.167.000

Gemeenschappelijke Regeling voor Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

De aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties om huiselijk geweld en kindermishandeling eerder en beter in beeld krijgen, te stoppen en duurzaam op te lossen.

Risico's

Het Meldpunt Crisiszorg (MCZ) is in 2025 gestart met een integraal Crisisinterventieteam. Bij de inrichting is uitgegaan van een budgetneutrale uitvoering. In 2025 was er een stijging van het aantal meldingen. De verwachting is dat deze stijging zich doorzet. Voor 2027 wordt vooralsnog voor de reguliere uitvoering uitgegaan van het huidige beschikbare budget. Het risico bestaat dat de beschikbare capaciteit onvoldoende is om de stijgende meldingenstroom op te vangen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Begroting	653.000	711.000

Gemeenschappelijke Regeling ICT West-Brabant-West

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het verzorgen van een gemeenschappelijke ICT-infrastructuur.

Risico's

ICT WBW bevindt zich in een omvangrijke transitie naar een regieorganisatie waarbij een belangrijk deel van de operationele ICT-dienstverlening wordt ondergebracht bij Open Line. De belangrijkste risico's voor de deelnemende gemeenten betreffen mogelijke vertraging van de transitie, afhankelijkheid van externe leveranciers, onvoldoende regiecapaciteit bij ICT WBW en eventuele financiële gevolgen van meerwerk of vertragingen. Op basis van de huidige bestuursrapportages zijn er geen aanwijzingen voor acute financiële problemen, maar de verdere uitvoering van de transitie vraagt ook in 2027 bestuurlijke aandacht.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	2.336.000	1.762.000	1.454.000	1.239.000	1.228.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	1.169.000	1.105.000

Gemeenschappelijke Regeling Intergemeentelijke Sociale Dienst Werkplein Hart van West-Brabant

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Efficiënte en effectieve uitvoering van de Participatiewet en bijbehorende inkomensondersteunende regelingen Ioaw, Ioaz (Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte werkloze werknemers/ - gewezen zelfstandigen) en BBZ (Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen), het minimabeleid en de Wet inburgering 2021.

Risico's

Sneller toenemende klantaantallen leiden tot hogere uitkeringslasten en hogere uitvoeringskosten. Zowel economische omstandigheden als rijksbeleid zijn hierop van invloed. Zo is bijvoorbeeld het plan van het kabinet om de duur van werkloosheidsuitkeringen te beperken direct van invloed op de doorstroom naar de bijstand. Ook vervalt naar verwachting begin 2028 de bijzondere verblijfsstatus voor Oekraïense vluchtelingen. Dan kunnen zij mogelijk in aanmerking komen voor een bijstandsuitkering.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Aanvullende financiële richtlijnen:

1. De op het Werkplein HvWB betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2028 opgenomen. Het Werkplein HvWB zorgt ervoor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van WVS en de ISD Brabantse Wal.
2. Het Werkplein HvWB maakt een onderbouwde meerjarige prognose van het aantal bijstandsontvangers.
3. Het Werkplein HvWB neemt in de bijlage van de begroting een overzicht op met het verloop van de vaste en tijdelijke formatie sinds 2015. Hieruit blijkt welke mutaties er sinds 2015 in de formatie zijn doorgevoerd, met welke reden en de besluitvorming hierover.
4. Het Werkplein HvWB verschaft in de P&C-documenten inzicht in de stand van de vorderingen en de voorziening dubieuze debiteuren.

Beleidsmatige richtlijnen:

1. Het Werkplein HvWB stelt een begroting voor het jaar 2028 op waarin de ambities van de deelnemende gemeenten tot uitdrukking komen met betrekking tot duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden, het beperken van uitkeringslasten, het bieden van

inkomensondersteuning en armoedebestrijding en het integraal samenwerken binnen het Sociaal Domein.

2. De begroting 2028 dient een duidelijke onderbouwing te bevatten van de manier waarop het Werkplein HvWB de hiervoor genoemde ambities gaat realiseren, alsmede de lasten die daarmee gepaard gaan. Daarnaast dient expliciet inzichtelijk te worden gemaakt welke inspanningen worden verricht om eventuele tekorten te minimaliseren. Deze onderbouwing moet concreet en kwantificeerbaar genoeg zijn om, indien noodzakelijk, te dienen als basis voor de aanvraag van de vangnetregeling bij de provincie in het geval van tekorten op de BUIG-gelden.
3. De begroting 2028 van het Werkplein HvWB is opgesteld in lijn met de uitgangspunten, ambities en doelstellingen van de ketensamenwerking met WVS en de ISD Brabantse Wal, zoals vastgelegd in het programma Wegwijzer. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn.
4. Ten aanzien van deze ambities en doelstellingen verwachten we dat het Werkplein HvWB samen met WVS en ISD komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht. De voortgang sturen en meten we aan de hand van heldere prestatie-indicatoren (KPI's).
5. Het belang van een sterke ketensamenwerking tussen Werkplein HvWB, WVS en ISD staat centraal binnen WegWijzer. We verwachten dat de samenwerking in de keten concreet wordt doorgevoerd. Dit betekent: één duidelijke en uniforme route voor de klant, en een gezamenlijk dienstverleningsconcept. De voortgang sturen en meten we aan de hand van heldere prestatie-indicatoren (KPI's). Hierbij wordt gewerkt volgens de 7 uitgangspunten van de moderne overheidsorganisatie en wordt er ingespeeld op de vernieuwde Participatiewet. Het uitgangspunt is maatwerk voor elke cliënt, dat we samen met onze ketenpartners afstemmen. Dit alles gebeurt binnen een efficiënte, bedrijfsmatige bedrijfsvoering.
6. In de begroting 2028 wordt de inzet van het Werkplein ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf uitgewerkt.
7. Het Werkplein HvWB neemt in de begroting 2028 een afzonderlijke paragraaf op waarin de impact van actuele ontwikkelingen – waaronder de Participatiewet in Balans, jeugdwerkloosheid, de positie van statushouders en de toename van inwoners met multiproblematiek – op de instroom, uitstroom en uitkeringslasten wordt geanalyseerd, inclusief concrete maatregelen, risico's en financiële effecten.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	3.720.000	3.739.000	3.929.000	4.112.000	4.300.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	4.500.000	350.000
Vreemd vermogen	6.000.000	6.000.000

Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulpregio West-Brabant West (GR Jeugdregio WBW)

Website

Openbaar belang

Zorgen voor een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van de Jeugdwet.

Deze regeling treedt op 1 januari 2027 in werking.

Gemeenschappelijke Regeling Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen

Instellingsbesluit

Openbaar belang

Eeuwigdurende nazorgverplichting ten aanzien van de (gesloten) Afvalstoffenberging Bavel-Dorst en de Regionale Stortplaats Zevenbergen.

Risico's

De gevolgen van verontreiniging van grond- en oppervlakte water en lucht als gevolg van calamiteiten op of rond de voormalige stortplaatsen, waarbij (gevaarlijke) chemische stoffen vrij komen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	63.000	59.000	64.000	64.000	64.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	1.530.000	508.000
Vreemd vermogen	25.001.000	18.663.000

Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) staat voor een schone, gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. De OMWB richt zich op thema's als zeer zorgwekkende stoffen, de Kaderrichtlijn Water, de energietransitie en de circulaire economie. Deze onderwerpen raken iedereen: inwoners en ondernemers, steden en dorpen, industrie en platteland. Grote veranderingen op het gebied van klimaat, landbouw, energie en digitalisering ontwikkelen zich gelijktijdig. Dit stelt de OMWB voor flinke uitdagingen.

Risico's

In de begroting 2027 worden de risico's vanaf pagina 16 uitgebreid toegelicht.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Beleidsmatige richtlijnen:

1. De uitkomsten van de herziening van de Midden- en West-Brabant-norm en de actualisering van het Gemeenschappelijk Uitvoeringskader en de bijbehorende financieringsopzet worden in de kaderbrief 2028 beschreven en in de begroting 2028 verwerkt, waarbij ook wordt ingegaan op de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren)begroting 2028;
2. Gemeenten moeten in 2027 voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. De kaderbrief 2028 beschrijft de structurele organisatorische en financiële gevolgen hiervan voor deelnemers.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	707.000	755.000	784.000	815.000	848.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	3.985.000	3.886.000
Vreemd vermogen	14.130.000	13.578.000

Gemeenschappelijke Regeling Regio De Baronie

Instellingsbesluit

Openbaar belang

Samenwerken om regionale opgaven te identificeren en op basis daarvan opgaven gezamenlijk op te pakken teneinde de slag- en uitvoeringskracht te vergroten.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	79.000	152.000	155.000	157.000	159.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	165.000	165.000
Vreemd vermogen	0	0

Gemeenschappelijke Regeling Regio West-Brabant (RWB)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Dienstverlening op het vlak van Kleinschalig Collectief Vervoer, Regioarcheologie en HR-dienstverlening vanuit het Mobiliteitscentrum.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Specifieke financiële richtlijn:
Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
begroting totaal	210.000	99.000	102.000	106.000	111.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	1.506.000	1.506.000
Vreemd vermogen	9.401.000	9.405.000

Gemeenschappelijke Regeling Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het verlenen van ambulancezorg.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Aanvullende financiële richtlijn:
De algemene financiële richtlijnen zijn niet van toepassing op de RAV.

Beleidsmatige richtlijn:
De komende jaren staat de RAV voor forse uitdagingen door personeelstekorten, technologische en organisatorische veranderingen (AI, geavanceerde medische apparatuur) en de groeiende zorgvraag (vergrijzing, toename psychosociale problematiek). Dat vraagt grote inspanningen van de RAV. In haar begroting 2028 geeft de RAV aan hoe zij werkt aan duurzame en toekomstbestendige ambulancezorg die inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen en die zonder gemeentelijke bijdragen wordt aangeboden.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	0	0	0	0	0

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	17.474.000	17.474.000
Vreemd vermogen	25.684.000	31.560.000

Gemeenschappelijke Regeling Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten regio West-Brabant (Regionaal Bureau Leren)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het terugdringen van het aantal voortijdige schoolverlaters.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico’s te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	33.000	34.000	32.000	33.000	35.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	1.568.000	1.568.000

Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Midden en West-Brabant

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het verzorgen van brandweerzorg en geneeskundige hulpverlening bij rampenbestrijding en crisisbeheersing.

Risico's

In de begroting 2027 worden de risico’s vanaf pagina 37 uitgebreid toegelicht.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	2.904.000	3.027.000	3.153.000	3.268.000	3.380.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	6.000.000	4.000.000
Vreemd vermogen	52.000.000	65.000.000

Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap West Noord-Brabant (WVS)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het op efficiënte wijze bieden van werkgelegenheid aan personen met een arbeidsbeperking die geen perspectief hebben op de reguliere arbeidsmarkt en het verzorgen van trajecten gericht op de arbeidsontwikkeling van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Risico's

- Onzekerheid over de hoogte van de rijksbijdrage Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de compensatiebijdrage voor de loon-en prijsontwikkeling door het Rijk.
- Omdat vanaf 2015 geen nieuwe instroom meer mogelijk is in de sociale werkvoorziening neemt het aantal Wsw-medewerkers jaarlijks af. Wanneer dit onvoldoende gecompenseerd wordt door instroom van beschut werkers en deelnemers van leerwerktrajecten, komen sommige productielijnen onder druk te staan. Dit kan een negatieve invloed hebben op het operationele resultaat van WVS.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Aanvullende financiële richtlijnen:

1. De op WVS betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2028 opgenomen. WVS zorgt ervoor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal.
2. De in de financiële richtlijn 3 bedoelde reserves betreffen uitsluitend de bestemmingsreserves.

Beleidsmatige richtlijnen:

1. WVS houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico's verbonden zijn aan de afbouw van het huidige WSW-bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken.
2. WVS besteedt in de begroting 2028 aandacht aan de visie en ambitie rondom de doorontwikkeling van het sociaal ontwikkelbedrijf.
3. De begroting van WVS wordt daarbij opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn.

4. Ten aanzien van deze ambities en doelstellingen verwachten we dat WVS samen met het Werkplein en ISD komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
5. Daarbij verwachten we dat een programmatische aanpak ketensamenwerking wordt uitgewerkt en toegepast (met een uniforme klantreis en dienstverleningsconcept), dat KPI's voor de keten zijn beschreven en worden gebruikt bij planning, monitoring, evaluatie en bijsturing, dat daarbij wordt gewerkt volgens de 7 uitgangspunten van de moderne overheidsorganisatie en de ontwikkelingen in het kader van de aanpassing van de Participatiewet en dat voor alle cliënten maatwerk wordt geleverd in afstemming met ketenpartners en daarbij wel sprake is en blijft van een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering en bedrijfsmatig werken.
6. In de begroting 2028 wordt de inzet van WVS ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf doorontwikkeld.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	645.000	765.000	723.000	674.000	620.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	7.846.000	7.000.000
Vreemd vermogen	19.672.000	20.518.000

Gemeenschappelijke Regeling West-Brabants Archief (WBA)

Instellingsbesluit

Website

Openbaar belang

Het zorgen, beheren, bewaren en ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats aanwezige archiefbescheiden.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico’s te benoemen.

Richtlijnen kaders begroting 2028

Financiële richtlijn:
Financiële richtlijn 6 uit de nota Verbonden Partijen is voor het WBA niet van toepassing.

Beleidsmatige richtlijn:
Hoewel in de begroting aandacht wordt besteed aan de nieuwe Archiefwet, digitale archivering en het e-depot, verzoeken wij het West-Brabants Archief in de begroting 2028 concreter inzicht te geven in de ondersteuningsrol richting deelnemers, de ontwikkeling van het e-depot en de wijze waarop wordt geanticipeerd op de toenemende instroom van digitale archieven. Daarbij ontvangen wij graag inzicht in de hiervoor benodigde capaciteit, expertise, risico's en financiële gevolgen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	218.000	224.000	231.000	239.000	248.000

Resultaat	2026	2027
Resultaat	0	0

Vermogen	01-01-2027	31-12-2027
Eigen vermogen	130.000	191.000
Vreemd vermogen	449.000	460.000

B.V. Rewin West-Brabant

Website

Openbaar belang

Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren en tevens West-Brabantse bedrijven in brede zin te ondersteunen met innovatie en groei van hun ondernemingen.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027	2028	2029	2030
Begroting	180.000	189.000	197.000	206.000	215.000
Aantal aandelen	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000

Cooperatie Parkeerbeheer Zuidwest Nederland UA

Website

Openbaar belang

Leveren van diensten voor parkeergaragebeheer.

Risico's

Er zijn geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Begroting	2.800	2.800

Euregio Benego (Belgisch Nederlands Grens Overleg)

Website

Openbaar belang

Het bevorderen van grensoverschrijdend overleg en grensoverschrijdende samenwerking.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Begroting	2.300	6.800

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Website

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Aantal aandelen	9.828	9.828

N.V. Brabant Water

Website

Openbaar belang

Winnen, zuiveren en distribueren van water voor huishoudens en bedrijfsleven.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Aantal aandelen	55.211	55.211

Stichting Inkoopbureau West-Brabant (Karel)

Website

Openbaar belang

Het verzorgen van inkoopadvies, het uitvoeren van inkooptrajecten en contractmanagement.

Risico's

Op basis van de begroting zijn er geen substantiële risico's te benoemen.

Bijdrage Etten-Leur	2026	2027
Begroting	16 dagdelen per week	16 dagdelen per week

Grondbeleid

Algemene ontwikkelingen

In deze paragraaf beschrijven we onze visie en de doelstellingen van het grondbeleid voor de komende jaren. Zo maken het college en de gemeenteraad haar ambities en doelstellingen kenbaar.

Visie op het grondbeleid

In 2024 stelde de gemeenteraad twee belangrijke documenten vast: de nota Grondbeleid en de nota Kostenverhaal en Financiële bijdragen. De nota Grondbeleid beschrijft de manier waarop de doelstellingen van het ruimtelijk beleid worden gerealiseerd. De nota Kostenverhaal en Financiële bijdragen regelt hoe de kosten voor de verbetering van de fysieke leefomgeving, zoals infrastructuur en andere voorzieningen, toegerekend worden aan personen, bedrijven en organisaties. In 2025 is het Beleid circulaire economie Etten-Leur vastgesteld. In dit beleid zijn de landelijke doelstellingen van 50% reductie in 2030 en 100% reductie in 2050 opgenomen.

Algemene ontwikkelingen

De Omgevingsvisie geeft een beeld van de veranderingen in het bestaand stedelijk gebied en van de toekomstige uitbreiding daarvan tot 2040.

Duurzame ambities

Het omgevingsprogramma is één van de zes kerninstrumenten van de Omgevingswet. Het bevat concrete maatregelen voor bescherming, beheer, gebruik en ontwikkeling van de leefomgeving. Het omgevingsprogramma duurzaamheid bevat onder andere maatregelen voor klimaatadaptatie, energie en circulaire economie. Hiermee willen we onze inwoners, ondernemers en organisaties beschermen tegen de gevolgen van het veranderende klimaat. Dit kost ruimte. Vanuit de klimaatvisie 2023-2030 zoeken we naar oplossingen en ruimte om de juiste maatregelen te treffen. Ook zoeken we ruimte en mogelijkheden om de energietransitie te ondersteunen en te versnellen.

In het Beleid circulaire economie 2025-2030 Etten-Leur staat dat we de nationale doelstellingen voor circulaire economie volgen.
Voor het grondbeleid betekent dit dat we kijken naar:

- minder en slimmer grondgebruik (zoals compacter en multifunctioneel);
- het stimuleren van de inzet van hergebruikte en biobased materialen voor de bebouwing (zoals het Nieuwe Normaal);
- het stimuleren van circulaire bedrijvigheid (zoals reparatie, herstel, tweedehands) met uitgiftevoorwaarden of omgevingsplan.

Ontwikkelingen tweede bestuursrapportage 2026

We rekenden diverse exploitaties opnieuw door en stelden de prognoses voor 2026 en volgende jaren bij. Ook brachten we de voorzieningen op het vereiste niveau.

Wonen

Met de Woondeal van maart 2023 en aanvullend Addendum dat begin 2025 is vastgesteld, deden de gemeenten in de woningmarktregio's Breda en Tilburg, samen met de provincie, een voorstel aan het Rijk om tot 2040 gezamenlijk een deel van het landelijke woningtekort op te lossen. Etten-Leur doet daaraan mee door een minimaal vastgesteld aantal woningen te realiseren. De provinciale bevolkings- en woningbouwbehoefteprognoses van 2026 vormen de basis voor de afspraken in de regionale Woondeal en verdeelafspraken die voor eind 2026 worden gemaakt.

Programmering

De opgave voor Etten-Leur kan volgens nu bekende afspraken en plannen oplopen tot ongeveer 4.100 woningen in 2040. In de huidige programmering van woningbouw staan voor de periode tot 2040 nog ongeveer 4.470 gepland. In totaal zouden we daarmee komen op 5.640 woningen. De doelen van de gemeenteraad en het college voor de jaren 2026-2030 zijn opgenomen in het nieuw op te stellen raadsprogramma en het college uitvoeringsplan.

Woningcategorieën

Bij het ontwikkelen van de verschillende locaties houden we er, waar mogelijk en wenselijk, rekening mee dat er minimaal 30% sociale huur en 40% betaalbare koop/middeldure huur wordt gerealiseerd. Het resterende deel wordt ingevuld met dure woningen.

Locaties

In de periode 2026 tot en met 2030 komen de meeste woningen op nieuwe locaties buiten bestaand stedelijk gebied. De gemeenteraad nam hierover in de omgevingsvisie een besluit.

Een gedetailleerd overzicht van het woningbouwprogramma per 1 januari 2027 staat woningbouwprogramma 2027-2030.

Woningbouw 2027-2030 in m²

verkopen woningbouw in m² gemeentelijke locaties	Prognose 2027	2028	2029	2030	> 2030	Totaal
Schoenmakershoek-Oost	23.850					23.850
Haansberg deelgebied 1	33.720					33.720
Haansberg deelgebied 2	-	23.500	23.500	33.000	82.230	162.230
Haansberg deelgebied 3	2.000	3.600				5.600
Haansberg deelgebied 5					139.220	139.220
Totaal	**59.570**	**27.100**	**23.500**	**33.000**	**221.450**	**364.620**

Woningbouw 2027-2030 oplevering

Oplevering in aantallen:

gemeentelijke locaties	Prognose 2027	2028	2029	2030	> 2030	Totaal
Totaal	**153**	**221**	**122**	**271**	**1.660**	**2.427**

locaties derden	Prognose 2027	2028	2029	2030	> 2030	Totaal
Totaal	**363**	**270**	**318**	**203**	**898**	**2.052**
Totaal aantal woningen	**516**	**491**	**440**	**474**	**2.558**	**4.479**

Oplevering in aantallen:

per categorie	Prognose 2027	2028	2029	2030	> 2030	Totaal
sociale huur grondgebonden	29	18	18	24	210	299
sociale huur appartementen	119	203	186	60	540	1.108
Totaal sociale huur	**148**	**221**	**204**	**84**	**750**	**1.407**
middeldure huur grondgebonden	10	6	6	8	72	102
middeldure huur appartementen	60	18	40	20	181	319
Totaal middeldure huur	**70**	**24**	**46**	**28**	**253**	**421**
dure huur grondgebonden	-	-	-	-	-	-
dure huur appartementen	7	-	-	-	-	7
Totaal dure huur	**7**	**-**	**-**	**-**	**-**	**7**
betaalbaar koop laag						
koopwoningen	29	14	14	16	277	350
koopappartementen	45	9	28	57	69	208
Totaal betaalbare koop laag	**74**	**23**	**42**	**73**	**346**	**558**
betaalbaar koop midden						
koopwoningen	38	15	14	16	177	260
koopappartementen	8	70	23	56	28	185
Totaal betaalbare koop midden	**46**	**85**	**37**	**72**	**205**	**445**
betaalbaar koop hoog						
koopwoningen	41	18	18	16	176	269
koopappartementen	-	12	5	34	24	75
Totaal betaalbare koop hoog	**41**	**30**	**23**	**50**	**200**	**344**
dure koopwoningen	85	50	62	63	579	839
dure koop appartementen		40	8	86	65	199
Totaal dure koop	**85**	**90**	**70**	**149**	**644**	**1.038**
bouwkavels	45	18	18	18	160	259
bouwkavels CPO*						-
Totaal bouwkavels	**45**	**18**	**18**	**18**	**160**	**259**
Totaal	**516**	**491**	**440**	**474**	**2.558**	**4.479**

*CPO: Collectief Particulier Opdrachtgeverschap

Werken
Bedrijventerreinen

In de loop van 2023 maakten de gemeenten en provincie nieuwe afspraken over bedrijventerreinen die lopen tot 2030. Hergebruik heeft de hoogste prioriteit.

Programmering

In 2025 is de programmering van de strategische regionale bedrijventerreinen op het niveau van heel West-Brabant uitgewerkt. Begin 2025 is het economisch toekomstbeeld West-Brabant vastgesteld. Hierin kenmerkt de regio zich als innovatieve, circulaire en plantbased regio. In het bestuurlijk overleg regionale programmeringsafspraken is gekozen om te programmeren op het economisch groeiscenario laag (in de periode 2025 t/m 2030) en hoog (periode 2031 t/m 2040). Door deze keuze wil de regio meer ruimte voor groei en innovatie kunnen bieden na 2030, een grotere stimulans voor circulaire en plantbased clusters geven en ook meer werkgelegenheid aan zich binden. Ook wordt op deze manier beter ingespeeld op de nog onzekere extra ruimtevraag als gevolg van de geopolitieke situatie. Er wordt verder uitgegaan van een programmering die zich aanpast. Via jaarlijkse monitoring wordt regionaal afgewogen of het gekozen groeiscenario moet worden bijgesteld en indien nodig de fasering van de ontwikkeling van zachte plannen moet worden herzien. Daarnaast zijn regionaal ook kwalitatieve afspraken gemaakt. De afspraken hebben betrekking op zorgvuldig en zuinig ruimtegebruik en bereikbaarheid.

Locaties

Voor Etten-Leur zijn geen nieuwe bedrijventerreinen opgenomen. Dit betekent dat de huidige werklocaties de omvang bereikt hebben. Er zal bezien moeten worden hoe de thema's economie, sociaal, mobiliteit en duurzaamheid een goede rol naast elkaar kunnen hebben. Herstructurering is hierin een belangrijk middel. Voor Vosdonk is een rapport toekomstbestendig Vosdonk 2040 opgesteld en in maart 2026 door de raad vastgesteld. Dit document is het richtinggevend kompas voor de ontwikkeling van Vosdonk richting 2040. Het schetst waar we naartoe willen, maar schrijft niet tot in detail voor hoe alles eruit moet zien. Met andere woorden: het is geen blauwdruk of eindbeeld, maar een dynamische visie die de belangrijkste thema's bundelt en helpt om in een veranderende omgeving de juiste keuzes te maken. Deze visie biedt houvast bij toekomstige ontwikkelingen en beslissingen, zonder de flexibiliteit te verliezen om in te spelen op nieuwe inzichten, kansen of omstandigheden.

In dit overzicht staat de totale voorraad aan bedrijfskavels bij het Grondbedrijf per 1-1-2027.

	Prognose					
bedrijventerreinen in m²	2027	2028	2029	2030	> 2030	Totaal
percelen Vosdonk-Noord	7.070	19.740				26.810
Totaal	**7.070**	**19.740**	**0**	**0**	**0**	**26.810**

Wanneer we de voorraad bedrijfskavels afzetten tegen de prognose, dan blijkt dat de bestaande voorraad voor kleinschalige bedrijvigheid tot en met 2028 voldoende is. Grootschalige bedrijven (meer dan een hectare) kunnen we maar zeer beperkt onderbrengen. Behalve de gemeente Etten-Leur hebben ook anderen een beperkt aantal bedrijfskavels in de verkoop.

Detailhandel

Bij detailhandel ligt het accent op het Winkelhart en wijk- en buurtcentra. Samen met vastgoedeigenaren en ondernemers kijken we naar de positie van het Winkelhart en andere centra. We werken aan concrete maatregelen om de leegstand aan te pakken. Ook bestaat de noodzaak om het totale winkelaanbod terug te brengen. In de Omgevingsvisie staan voorstellen.

Kantoren

Etten-Leur heeft geen gronden meer beschikbaar voor de bouw van kantoren. In regionaal verband zijn afspraken gemaakt om daar waar mogelijk de hoeveelheid te verminderen.

Kostenverhaal en financiële bijdragen

De hoofdregel is dat de gemeente bij iedere nieuw aangewezen activiteit haar kosten verhaalt. Daarvoor vraagt de gemeente een financiële vergoeding die bijdraagt aan de investeringsopgave.

In uitzonderlijke gevallen kan het college hiervan afwijken. Dit gebeurt als een gebiedsontwikkeling een maatschappelijke meerwaarde heeft voor de gemeente. De initiatiefnemer moet met een deskundige onderbouwing aantonen dat de ontwikkeling financieel niet haalbaar is als er kosten en bijdragen betaald moeten worden. Het college moet tot dezelfde conclusie komen. In zulke gevallen kan het college besluiten om minder of geen kosten te verhalen en een lagere of geen financiële bijdragen te vragen. Dit is een uitzondering en vereist een goed gemotiveerd besluit van het college.

Kostenverhaal

Gemeenten zijn verplicht de kosten die ze maken bij bepaalde bouwactiviteiten te verhalen. Deze kosten moeten in verhouding staan tot de activiteiten. Als dat niet zo is, mag het college afwijken van de bijdrage.

In de nota grondbeleid staat dat we bij voorkeur de kosten verhalen via een anterieure overeenkomst. In een anterieure overeenkomst maken we afspraken over de kostenverdeling, financiële verantwoordelijkheden, planning, infrastructuurvereisten en milieuvoorschriften. Als het bouwplan minder dan 5 woningen is, berekenen we de kosten op basis van de legesverordening.

Financiële bijdragen

Etten-Leur heeft ervoor gekozen om een financiële bijdrage te vragen en te verhalen op initiatiefnemers voor de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Dit is geen wettelijke verplichting, maar een gemeentelijke keuze. Bij het opleggen van een financiële bijdrage mag het college gemotiveerd afwijken van de opgelegde bijdrage. De aanvrager moet dan (onafhankelijk) aantonen dat het project anders financieel niet haalbaar is. De gemeente moet dit toetsen en bevestigen.

Winstnemingen

Etten-Leur past binnen de eigen grondexploitaties de regels van het Besluit begroting en

verantwoording provincies en gemeenten (BBV) toe. Dit zijn de regels over onder andere de (tussentijdse) winstneming, de verliesafdekking, de rente, de disconteringsvoet, de prijsstijgingen en de looptijd.

Winst nemen is een belangrijk aspect van het realisatiebeginsel, maar wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Positieve resultaten worden verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en zijn gerealiseerd. Het voorzichtigheidsbeginsel krijgt concrete invulling met de Percentage of Completion (POC) methode. Belangrijk daarbij is dat de gemeente de (tussentijdse) winstneming niet duurzaam mag inzetten voor het opvangen van structurele lasten in de begroting.

Kwaliteitsverbetering landschap

Gemeenten moeten zich bij de ruimtelijke ordening houden aan de provinciale Omgevingsverordening. In de Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant staan onder andere regels over het versterken van omgevingskwaliteit. Het gaat hier om de regeling 'Kwaliteitsverbetering landschap'. De gemeente moet de ontvangen bijdragen gebruiken voor de doelen in het buitengebied die in de provinciale Omgevingsverordening staan. De gemeente moet regelmatig aan de provincie rapporteren over hoe de voorziening Kwaliteitsverbetering landschap wordt besteed. Lopende projecten zijn: een eenvoudige parkeerplaats langs de Loosweg en ontsnipperingsmaatregelen. In de komende jaren komt daar het stedelijk uitloopgebied in Haansberg bij.

In 2018 sloten de gemeente en het Waterschap Brabantse Delta een samenwerkingsovereenkomst om de aanleg van 30 kilometer ecologische verbindingszones mogelijk te maken. Deze samenwerkingsovereenkomst loopt nog tot 1 januari 2028, maar wordt mogelijk verlengd om de nog resterende opgave van 13 kilometer te realiseren. We werken samen plannen uit voor de aanleg van enkele ecologische verbindingszones langs de Kibbelvaart. Deze verbindingszones worden naar verwachting eind 2026/begin 2027 aangelegd.

Voor de grondverwervingen, de aanleg en het beheer en onderhoud van de ecologische verbindingszones is geld beschikbaar uit de Reserve Kwaliteitsverbetering landschap. Waterschap, provincie en Staatsbosbeheer werken verder samen met de gemeente aan het natuurontwikkelingsproject Noordrand Midden. Voor Etten-Leur gaat het om de drie deelgebieden: Kelsdonk/Zwermlaken, Strijpen/De Berk en Zwartenbergse Polder (Haagse Dijk).

LANDELIJK GEBIED ***(bedragen x € 1.000)***	**status**	**oplevering**	**exploitant**	**raming**
Ecologische verbindingszones	in uitvoering	2028	gemeente en waterschap	100
Ontsnipperingsmaatregelen bij Ecologische verbindingszones	in voorbereiding	2028	gemeente en waterschap	10
Stedelijk uitloopgebied Haansberg	in voorbereiding	2033	gemeente	225
Totaal				**335**

Risico's

Aan het uitvoeren van grondbeleid zijn risico's verbonden. Deze risico's beheersen we door risicomanagement. Onderdeel hiervan is, naast het voorkomen en beperken van risico`s, ook het vormen van reserves (weerstandscapaciteit) om de nadelen van het eventueel voordoen van risico's op te kunnen vangen.

De financiële bedrijfsvoering van het Grondbedrijf is zo opgezet dat we risico's opvangen binnen de reserve Exploitatierisico`s zonder dat we een beroep doen op de reguliere bedrijfsvoering van de gemeente.

(bedragen x € 1.000)	risicoprofiel 01-01-2027	Bruto benodigd weerstandsvermogen	Prognose resultaat	voorraad gronden m²
Grondexploitaties	27.233	13.620	11.627	565.520

We werkten een gedetailleerd overzicht van de grondexploitaties uit. Daarin staat ook een totale berekening van het weerstandsvermogen dat nodig is.

Op basis van de berekening van het weerstandsvermogen is de 'Reserve exploitatie risico's' toereikend. Zie paragraaf Weerstandsvermogen.

De opbouw van het prognose resultaat:

Prognose resultaat	*(bedragen x € 1.000)*
Schoenmakershoek-Oost	53
Haansberg deelgebied 1 (Oost)	3.431
Haansberg deelgebied 2 (Zuid)	1.041
Haansberg deelgebied 3 (Zuid-West)	-
Haansberg deelgebied 5 (Noord)	6.655
Woningbouwlocaties	**11.180**
Vosdonk-Zuid	447
Vosdonk Noord	-
Bedrijventerreinen	**447**
Totaal	**11.627**

Risico's grondexploitatie 1 januari 2027

weerstandcapaciteit *(bedragen x € 1.000)*	m2 / boekwaarde		benodigd	
Grond € 15 per m2	565.520	€ 8.483	50%	€ 4.240
Boekwaarde grond 25%	€ 75.015	€ 18.750	50%	€ 9.380
Benodigde weerstandscapaciteit				**€ 13.620**
Voorziening exploitatietekorten				€ 0
Benodigde weerstandscapaciteit				**€ 13.620**

Woningbouwlocaties *(bedragen x € 1.000)*	boekwaarde	m²
Schoenmakershoek-Oost	5.020	23.850
Haansberg deelgebied 1 (Oost)	8.970	33.720
Haansberg deelgebied 2 (Zuid)	40.060	162.230
Haansberg deelgebied 3 (Zuid-west)	1.880	5.600
Haansberg deelgebied 5 (Noord)	11.030	139.220
Woningbouwlocaties	**66.960**	**364.620**
Bedrijventerreinen		
Vosdonk Zuid	-1.235	
Vosdonk Noord	4.800	26.810
Bedrijventerreinen	**3.565**	**26.810**
Totaal	**70.525**	**391.430**

Materiële vaste activa	boekwaarde	m²
Hilsebaan	70	11.925
Haansberg deelgebied 4 (Noord-West)	4.125	98.465
Meeuwisdijk	295	63.700
Totaal	**4.490**	**174.090**

Totaal	boekwaarde	m²
Totaal exploitatiegebieden	**75.015**	**565.520**

Investeringen

Investeringen 2026

Om de gewenste maatschappelijke effecten binnen de programma's te realiseren zijn investeringen nodig.
We geven inzicht in de ontwikkelingen van de investeringen.

In 2026 was € 90 miljoen voor investeringen beschikbaar. We verwachten hiervan in 2026 ongeveer € 19 miljoen uit te geven.
Aan het einde van 2026 is er nog € 71 miljoen over.

investeringen *(bedragen x € 1.000)*	nog beschikbaar
Tunnel en oostelijke randweg	36.300
Gemeentelijk Waterplan (GWP)	12.300
Investeringen openbaar gebied	8.700
Overige investeringen	13.700
	71.000

Een groot deel van deze investeringen heeft een lange doorlooptijd. We geven dat geld pas in 2027 en later uit.

In onze financiële verordening staan de afschrijvingstermijnen voor investeringen.
Die termijnen gebruikten we bij het opstellen van het Investeringsplan 2027-2030.

Tweede bestuursrapportage 2026

In de tweede bestuursrapportage 2026 stellen we de volgende wijzigingen voor.

Investeringen 2026 *(bedragen x € 1.000)*	Huidig kredietbedrag	Verhoging (+) Verlaging (-)	Nieuw kredietbedrag
1. Vervangen Wifi Access Points (stadskantoor en Hermelijnweg)	-	70	70
2. Cameratoezicht Vogelaarpark	-	100	100
3. Terugbetalen SPUK Startbouwimpuls	-	287	287
4. Voorbereidingskrediet nieuwbouw gemeentewerf (voorlopig/definitief ontwerp)	225	250	475
5. Mobile devices	100	200	300
6. Mobile devices gemeenteraad 2026-2029	76	20	96
7. Extra lokalen school De 4 Heemskinderen	1.300	130	1.430
8. Overname Saicaflex terrein vanuit de grondexploitatie Vosdonk	-	3.950	3.950
9. Participatietraject toekomst Saicaflex terrein	-	160	160
Totaal		**5.167**	

1. Vervangen Wifi Access Points

We vervangen de Wifi Access Points omdat de huidige apparatuur niet meer wordt ondersteund.

2. Cameratoezicht Vogelaarpark

We plaatsen camera's in het Vogelaarpark om de veiligheid te vergroten.

3. Terugbetalen SPUK Startbouwimpuls
De ontvangen uitkering voor de bouwimpuls moeten we terugbetalen aan het Rijk, omdat de afgesproken startdatum niet is gehaald. We hebben bezwaar ingediend tegen dit besluit.

4. Voorbereidingskrediet nieuwbouw gemeentewerf
Voor de gemeentewerf is een voorlopig ontwerp gemaakt. Dit ontwerp wordt uitgewerkt tot een definitief ontwerp.

5. Mobile devices
We maken een inhaalslag bij de vervanging van laptops.

6. Mobile devices gemeenteraad 2026-2029
Ophoging krediet voor de mobile devices van de gemeenteraad.

7. Extra lokalen school De 4 Heemskinderen
Het project kostte meer dan verwacht. Dit komt door de inzet van externe toezichthouders op de bouw, extra werkzaamheden en hogere architectkosten.

8. Overname Saicaflex terrein vanuit de grondexploitatie Vosdonk
De aankoop van het pand aan de Parallelweg 1 nemen we over vanuit de grondexploitatie. Dit is geen aanvullend krediet. Het gaat alleen om een administratieve verwerking.

9. Participatietraject toekomst Saicaflex terrein
We vragen krediet aan om het participatietraject en het uitwerken van de businessmodellen uit te voeren.

Investeringsplan 2027-2030

Naast de investeringen die vanuit 2026 nog doorlopen (zie investeringen 2026) zijn er ook nieuwe investeringen nodig.
Welke dat zijn ziet u hieronder.

Programma 1 Bestuur en dienstverlening *(bedragen x € 1.000)*	Afschr. termijn	2027	2028	2029	2030
Aanbouwdelen tractor 2027	5	80	-	-	-
Mobile devices gemeenteraad	4	-	-	-	100
Uitvoeren Groenplan	15	300	300	300	300
Vervanging hardware werkplek (dockingstations en beeldschermen)	5	-	156	-	-
Vervanging mobile devices	3	100	100	100	100
Vervanging rioolreiniger	10	86	-	-	-
Vervanging wagenpark (diverse wagens).	8 of 10 jaar	-	115	35	-
Totaal programma 1		**566**	**671**	**435**	**500**

Programma 2 Samen Leven *(bedragen x € 1.000)*	Afschr. termijn	2027	2028	2029	2030
Maatschappelijke accommodaties	40	1.000	1.000	-	-
Totaal programma 2		**1.000**	**1.000**	**-**	**-**

Programma 3 Wonen en verplaatsen *(bedragen x € 1.000)*	Afschr. termijn	2027	2028	2029	2030
Ballenvangers Hoge Neer	20	25	-	-	-
Gemeentelijk Waterplan (riolering)	40	1.600	1.062	1.062	1.062
Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP)	25	-	437	-	-
Openbare ruimte (wegbeheer)	40	2.895	2.895	2.895	3.609
Speeltoestellen	20	348	313	247	79
Verbetering begraafplaats Zundertseweg	40	150	-	-	-
Vervanging verkeersregelinstallaties	10	140	110	-	-
Westpolderplas	40	3.500	-	-	-
Totaal programma 3		**8.658**	**4.817**	**4.204**	**4.750**

Programma 5 Duurzaam denken en doen *(bedragen x € 1.000)*	Afschr. termijn	2027	2028	2029	2030
Aanschaf van drie maaimachines	7	315	-	-	-
Hekwerk hondenuitlaatterreinen	10	25	25	-	-
Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie	40	340	340	340	340
Uitvoeringsprogramma circulaire economie	40	200	200	200	150
Vervangen ondergrondse containers	10	1.000	500	-	-
Totaal programma 5		**1.880**	**1.065**	**540**	**490**

Toelichtingen Investeringsplan 2027-2030

Investering	Omschrijving / toelichting
Aanbouwdelen tractor 2027	In 2027 vervangen we de aanbouwmachines (maaidek, veegmachine, strooier, sneeuwploeg, enzovoorts).
Mobile devices gemeenteraad	De mobile devices voor de raadsleden schaffen we aan bij een nieuwe raadsperiode.
Uitvoeren Groenplan	Uitvoering gebiedspaspoorten Etten-Leur-Noord, Hoge Neer, Hooghuis, Centrum Oost en Banakkers.
Vervanging hardware werkplek (dockingstations en beeldschermen)	In 2028 vervangen we dockingstations en beeldschermen.
Vervanging mobile devices	Om informatie te delen, samen te werken en tijd- en plaatsonafhankelijk te werken zetten we mobiele apparatuur in.
Vervanging rioolreiniger	In 2027 vervangen we de rioolreiniger achterop de truck.
Vervanging wagenpark (diverse wagens).	We vervangen in de komende jaren een deel van het wagenpark. Het gaat om 3 nieuwe voertuigen.
Maatschappelijke accommodaties	De gebouwen van het jongerencentrum, twee van de scouting en van Jeugdland zijn verouderd. Deze zijn aan vervanging toe. Er is ook een loods nodig waar de sociaal maatschappelijke organisaties spullen op kunnen slaan.
Ballenvangers Hoge Neer	Ballenvangers voor de voetbalvelden bij de Hoge Neer zodat deze niet meer op het hondenveld ernaast komen.
Gemeentelijk Waterplan (riolering)	Reguliere vervanging en renovatie van het hoofdriool, gemalen en mini-gemalen, conform het Gemeentelijk Waterplan 2024-2028.
Gemeentelijk Verkeers- en vervoersplan (GVVP)	Het GVVP is onderdeel van de Omgevingsvisie. In 2028 zijn extra middelen nodig.
Westpolderplas	We maken de Westpolderplas minder diep. Ook maken we het zwemgedeelte minder steil. Daardoor wordt zwemmen veiliger. Een bijkomend voordeel is dat de kans op blauwalg afneemt nadat deze maatregelen zijn uitgevoerd.
Openbare ruimte (wegbeheer)	De uitgaven in de openbare ruimte brengen we voor 55% ten laste van investeringsplan. Hier schrijven we op af. De andere 45% brengen we ten laste van de voorziening verhardingen. Dit betreft onderhoud.
Speeltoestellen	In 2024 stelde de raad het Beleidsplan spelen en bewegen 2024-2030 vast. Uit dit plan en de financiële doorrekening blijkt dat extra budget noodzakelijk is voor het onderhoud en vervanging van de huidige speelvoorzieningen inclusief de nieuwe ambities.
Verbetering begraafplaats Zundertseweg	De uitgaven in de openbare ruimte brengen we voor 55% ten laste van investeringsplan. Hier schrijven we op af. De andere 45% brengen we ten laste van de voorziening verhardingen. Dit betreft onderhoud.
Vervanging verkeersregelinstallaties	In het beheer- en investeringsplan is de vervanging van Liesbosweg-Lage Vaartkant in 2027 opgenomen.
Aanschaf van drie maaimachines	Voor de uitvoering van maaiwerkzaamheden in eigen beheer zijn drie maaimachines nodig.
Hekwerk hondenuitlaatterreinen	Vervanging hekwerk hondenuitlaatterreinen.
Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie	Vanuit beheer zijn er diverse projecten in de openbare ruimte. De kosten voor vergroening en ontharding zijn veelal niet in het beheerplan opgenomen. Met dit krediet worden de projecten op het moment van onderhoud aangepast aan de klimaatverandering. Het vastgoed van de gemeente wordt bij gepland onderhoud afgekoppeld van het hemelwaterriool en vergroend en daarmee aangepast aan de klimaatverandering.
Uitvoeringsprogramma circulaire economie	In een circulaire economie gebruiken we grondstoffen efficiënt en steeds opnieuw, waardoor er geen afval meer bestaat. Om dit bij civiele projecten te stimuleren wordt hiervoor een krediet beschikbaar gesteld.
Vervangen ondergrondse containers	Renovatie en vervanging van 172 ondergrondse afvalcontainers en bijbehorende technische voorzieningen ter borging van een veilige, betrouwbare en toekomstbestendige afvalinzameling.

Openbaarheid

Openbaarheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht van inwoners op publieke informatie.

Wat willen we bereiken?

Het doel van de Woo is meer openheid van de overheid. De gemeente maakt daarom publieke informatie actief openbaar en makkelijk toegankelijk voor inwoners. De gemeente Etten-Leur vindt het belangrijk om open en eerlijk te zijn. Daarom delen we informatie uit documenten en gegevens zoveel mogelijk uit onszelf. We doen dat niet alleen omdat de wet dat van ons vraagt, maar ook omdat we vinden dat inwoners recht hebben op informatie.

Door open te zijn over wat we doen, willen we het vertrouwen tussen de gemeente en inwoners versterken. Ook kunnen inwoners zo beter meedenken en meepraten over hun buurt, leefomgeving en het beleid van de gemeente.

We zorgen ervoor dat informatie makkelijk te vinden, te begrijpen en te gebruiken is. Zo kan iedereen die dat wil eenvoudig toegang krijgen tot informatie van de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

De Wet open overheid richt zich op 3 hoofdthema's:
1. Actief openbaar maken van informatie;
2. Passief openbaar maken van informatie;
3. Informatiebeheer op orde.

1. Actief openbaar maken van informatie

We zorgen er in 2027 voor dat systemen en processen op tijd klaar zijn voor de zogenaamde 'tweede tranche' informatiecategorieën. Formeel is hiervoor door het ministerie nog geen ingangsdatum vastgesteld. Naar verwachting is dat het tweede kwartaal van 2027. Het gaat onder andere om het publiceren van agenda- en vergaderstukken van raad- en collegevergaderingen, jaarplannen, jaarverslagen en klachtprocedures op ons publicatieplatform.

2. Passief openbaar maken van informatie

De gemeente maakt informatie uit eigen beweging openbaar. Daarnaast ontvangt de gemeente ook verzoeken om informatie openbaar te maken. Sinds de invoering van de Woo kent de gemeente hiervoor het Woo-verzoek proces.

In 2027 optimaliseren we het Woo-verzoekproces. Bijvoorbeeld door heldere afspraken te maken over wie welke rol met bijbehorende verantwoordelijkheden heeft binnen het proces. Dit moet zorgen voor een snellere en betere afhandeling. Dit is nodig omdat het aantal Woo-verzoeken stijgt.

3. Informatiebeheer op orde

Goed informatiebeheer zorgt ervoor dat de gemeente altijd weet waar documenten die onder de Woo vallen zich bevinden. Elk document heeft een vastgestelde bewaartermijn, waarna het wordt geselecteerd voor overdracht aan de archiefbewaarplaats of voor vernietiging.

In 2027 gaan we onze informatiehuishouding verder op orde brengen door in onze interne samenwerkingsomgeving documenten te classificeren en van een bewaartermijn te voorzien. In 2027 wordt de nieuwe Archiefwet van kracht. Waar nodig passen we daar onze systemen en processen op aan. Ook blijven we in 2027 medewerkers trainen en ondersteunen bij het uitvoeren van informatiebeheer en archivering.

Subsidies

Subsidies

Hieronder leest u per programma de gereserveerde bedragen voor subsidieverlening.

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
1. Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0
2. Samen Leven	-8.675	-8.738	-8.739	-8.739
3. Wonen en verplaatsen	-354	-358	-358	-358
4. Economie en werken	-348	-348	-348	-348
5. Duurzaam denken en doen	-195	-95	-95	-95
Totaal	-9.572	-9.539	-9.540	-9.540

Begrotingssubsidies

Deze subsidies worden verstrekt op basis van de gemeentelijke begroting. Dit is één van de juridische grondslagen voor het verstrekken van een subsidie. De tabel geeft een overzicht van de instellingen, het doel en het (maximale) subsidiebedrag.

Naam	Doel	*(bedragen x € 1.000)*
Nobelaer	Bibliotheek	4.100
Surplus	Maatschappelijk werk	2.840
SSNB	Buurtsportcoaches	261
Radar	Minder discriminatie	50
Stichting Van Gogh Etten-Leur	Cultureel erfgoed	65
Stichting Leergeld	Armoedebestrijding	38
Stichting Streekomroep	Lokale omroep	35
Stichting Voedselbank	Bestrijden voedselarmoede	27
Halt	Preventie jeugdcriminaliteit	19
Slachtofferhulp	Slachtofferhulp	18
Hartveilig	Reanimatiehulp	14
Sportgala	Sportviering	4
Stichting profwielerronde	Wielerevenement	3

Financieel

In de programma's beschrijven we het beleid dat we willen voeren en de financiële middelen die daarbij horen. Deze begroting bevat ook een financieel deel.
In dit onderdeel lichten we dat financiële deel verder toe. Daarbij houden we ons aan de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) stelt.

Ook geven we inzicht in de financiële positie (balans) van de gemeente.
Aan de hand van de meerjarenraming geven we inzicht in de uitgangspunten en het verloop van het meerjarig begrotingssaldo.

Wat zijn de kosten en opbrengsten per programma?

Totaal overzicht per programma

Dit totaaloverzicht geeft inzicht in de lasten en baten per programma voor de begroting 2027. Ook het saldo van de algemene dekkingsmiddelen, de post onvoorzien, de mutaties in de reserves en de incidentele lasten en baten nemen we op.

We nemen **voordelen** op als een **positief bedrag** en **nadelen** als een **negatief bedrag**. We ronden de bedragen af op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

De verschillende onderdelen lichten we toe.

Programma	Jaarrekening 2025			Gewijzigde begroting 2026			Begroting 2027		
(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en dienstverlening	-2.931	1.611	-1.320	-4.412	1.152	-3.260	-11.052	1.294	-9.758
2. Samen Leven	-64.338	10.949	-53.389	-68.536	11.200	-57.336	-95.886	21.837	-74.049
3. Wonen en verplaatsen	-42.446	30.057	-12.389	-41.210	25.718	-15.492	-50.937	41.456	-9.480
4. Economie en werken	-29.646	15.708	-13.938	-32.358	16.113	-16.244	-773	196	-577
5. Duurzaam denken en doen	-13.763	9.117	-4.647	-16.735	8.912	-7.823	-16.238	7.822	-8.416
Subtotaal programma's	**-153.125**	**67.442**	**-85.683**	**-163.251**	**63.095**	**-100.156**	**-174.886**	**72.605**	**-102.281**
Algemene dekkingsmiddelen:									
Lokale heffingen	-	11.127	11.127	-	11.394	11.394	-	12.501	12.501
Uitkering Gemeentefonds	-	105.062	105.062	-	106.984	106.984	-	111.970	111.970
Dividenden	-	25	25	-	20	20	-	17	17
Saldo financieringsfunctie	-1.961	86	-1.875	-2.620	31	-2.590	-2.708	31	-2.677
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	**-1.961**	**116.300**	**114.338**	**-2.620**	**118.429**	**115.809**	**-2.708**	**124.519**	**121.812**
Overhead	-19.146	2.880	-16.266	-19.764	3.442	-16.322	-20.508	3.175	-17.333
Vennootschapsbelasting	-18	-	-18	-	-	-	-	-	-
Post onvoorzien	-	-	-	-150	-	-150	-150	-	-150
Totaal saldo van baten en lasten	**-174.249**	**186.622**	**12.372**	**-185.786**	**184.967**	**-819**	**-198.251**	**200.298**	**2.048**
Toevoeging en onttrekkingen reserves	-14.580	10.220	-4.360	-7.284	8.241	957	-4.713	2.816	-1.897
Resultaat	**-188.829**	**196.841**	**8.012**	**-193.070**	**193.208**	**138**	**-202.964**	**203.114**	**150**
Incidentele lasten en baten	-8.752	4.741	-4.011	-5.722	5.845	123	-6.261	4.703	-1.558
Resultaat structureel	**-180.077**	**192.100**	**12.023**	**-187.348**	**187.363**	**15**	**-196.703**	**198.411**	**1.708**

Lokale heffingen

Lokale heffingen bestaan uit de verschillende belastingen die de gemeente Etten-Leur doorrekent aan de inwoners.
Het gaat dan om belastingen waar geen specifieke prestatie van de gemeente tegenover staat.

Voor de onroerendezaakbelasting gaan we uit van de actuele woningprognoses en een verhoging van 2,1%.
Ook de hondenbelasting, precariobelasting en toeristenbelasting verhogen we met 2,1%.

(bedragen x € 1.000)	2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Onroerendezaakbelasting	10.841	11.059	12.180
Hondenbelasting	165	172	177
Precariobelasting	40	51	52
Toeristenbelasting	81	112	92
Totaal lokale heffingen	**11.127**	**11.394**	**12.501**

Uitkering gemeentefonds

Alle gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. We noemen dat de uitkering Gemeentefonds. Deze uitkering mogen we overal voor inzetten. De raming voor de uitkering Gemeentefonds baseren we op de septembercirculaire 2026.

In de tabel staat welk bedrag we kregen in 2025 en welke bedragen we verwachten in 2026 en 2027.

(bedragen x € 1.000)	2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Uitkering gemeentefonds	105.062	106.984	111.970

Dividenden

De gemeente is aandeelhouder van de Bank Nederlandse Gemeenten. Jaarlijks ontvangt de gemeente een dividend.
Standaard gaan we uit van een dividend van € 17.000. Afhankelijk van de resultaten van de BNG valt dit bedrag hoger of lager uit.

(bedragen x € 1.000)	2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Bank Nederlandse Gemeenten	25	20	17

Financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie is het verschil tussen de te betalen en te ontvangen rente.

(bedragen x € 1.000)	2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Rentelasten	-1.961	-2.620	-2.708
Rentebaten	86	31	31
Saldo financieringsfunctie	**-1.875**	**-2.590**	**-2.677**

We verwachten dat dit saldo in 2027 € 2.677.000 is (te betalen).

Overhead

Gemeenten zijn verplicht de overhead centraal in de begroting op te nemen. Overhead is gedefinieerd als:
alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Op hoofdlijnen zijn dit de volgende kosten:
- huisvesting en facilitaire zaken (inclusief beveiliging);
- leidinggevenden primair proces;
- financiën, toezicht en controle gericht op eigen organisatie;
- personeel en organisatie;
- inkoop (inclusief aanbesteding en contractmanagement);
- interne en externe communicatie;
- juridische zaken;
- bestuurszaken en bestuursondersteuning (exclusief griffie);
- informatievoorziening en automatisering;
- documentatie informatievoorziening;
- managementondersteuning primair proces.

Inkomsten worden in mindering gebracht op de overhead.

Opbouw overhead	Rekening 2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Totale overheadkosten	-19.146	-19.764	-20.508
Totale overheadinkomsten (met name dienstverlening RWB, Werkplein en Zundert)	2.880	3.442	3.175
Totale overhead	**-16.266**	**-16.322**	**-17.333**
Toerekening aan investeringen, Grondexploitaties en voorzieningen	1.137	1.196	1.335
Netto saldo overhead	**-15.129**	**-15.126**	**-15.998**

De totale overhead is € 17,3 miljoen. Op dit bedrag brengen we € 1,3 miljoen in mindering. Deze kosten rekenen we toe aan investeringen, grondexploitaties en voorzieningen.

Aan overhead nemen we in de begroting € 16,0 miljoen op.

Toerekening aan tarieven

Omdat de overhead nu op één centrale plaats in de begroting is opgenomen moeten we

de overhead buiten de administratie om (extracomptabel) aan de tarieven toerekenen. Deze toerekening doen we op basis van personeelslasten.

Het overhead percentage berekenen we door de overheadkosten te delen door de personeelslasten. Dit percentage is **63%.**
Dit betekent dat we bij het opstellen van de tarieven voor elke euro aan personeelslast 63 cent overhead op het taakveld bij opnemen.

Vennootschapsbelasting

Belastingplichtige activiteiten voor de vennootschapsbelasting zijn: grondbedrijf, verkoop van reststromen uit huishoudelijk afval, parkeergarage en straatparkeren. Het resultaat op straatparkeren is echter wel vrijgesteld. Op basis van voorzichtige uitgangspunten nemen we ook de aanleg van rioolaansluitingen, de aanleg van in- en uitritten en het resultaat op reclame-uitingen in de aangiften vennootschapsbelasting op.

Voor het grondbedrijf sloten we een vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst. Hierin maakten we afspraken over de fiscale waardering van de openingsbalans en winstbepaling. Ook voor de verkoop van de reststromen volgen we het standpunt van de Belastingdienst over winstbepaling op.

We dienden de aangiften vennootschapsbelasting tot en met 2024 in. Definitieve aanslagen werden opgelegd tot en met 2023. We verwachten dat we over 2024 € 17.000 aan vennootschapsbelasting moeten betalen.

Post onvoorzien

In de begroting 2027 nemen we voor de post onvoorzien € 150.000 op.

(bedragen x € 1.000)	Rekening 2025	Gewijzigde begroting 2026	Begroting 2027
Onvoorzien	0	-150	-150

Meerjarenraming 2027-2030

De verwachte kosten en opbrengsten voor 2027 tot en met 2030 zien er op basis van de vastgestelde uitgangspunten als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	Raming 2027			Raming 2028			Raming 2029			Raming 2030		
Programma	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1. Bestuur en dienstverlening	-34.417	128.896	94.479	-39.300	128.704	89.404	-42.186	131.035	88.848	-45.642	136.486	90.844
2. Samen Leven	-95.886	21.837	-74.049	-95.704	22.753	-72.951	-93.807	22.894	-70.913	-93.189	21.931	-71.257
3. Wonen en verplaatsen	-50.937	41.456	-9.480	-49.400	37.301	-12.099	-41.694	28.953	-12.742	-42.129	28.741	-13.388
4. Economie en werken	-773	287	-485	-794	296	-498	-714	303	-411	-732	309	-423
5. Duurzaam denken en doen	-16.238	7.822	-8.416	-13.911	8.206	-5.705	-14.284	8.361	-5.923	-14.348	8.405	-5.943
Totaal saldo van baten en lasten	**-198.251**	**200.298**	**2.048**	**-199.109**	**197.260**	**-1.849**	**-192.685**	**191.545**	**-1.140**	**-196.041**	**195.872**	**-168**
Toevoeging en onttrekkingen reserves	-4.713	2.816	-1.897	-3.190	1.782	-1.408	-3.263	2.029	-1.234	-3.600	2.810	-790
Resultaat	**-202.964**	**203.114**	**150**	**-202.299**	**199.042**	**-3.258**	**-195.948**	**193.574**	**-2.374**	**-199.641**	**198.683**	**-958**
Incidentele lasten en baten	-6.261	4.703	1.558	-2.398	1.185	1.213	-1.963	906	1.057	-1.500	424	1.076
Resultaat structureel	**-196.703**	**198.411**	**1.708**	**-199.901**	**197.857**	**-2.045**	**-193.985**	**192.668**	**-1.317**	**-198.141**	**198.259**	**118**

Hoe ziet de balans er in 2027 uit?

Prognose balans

We geven inzicht in de financiële positie van de gemeente aan de hand van de geprognosticeerde balans 2027, het EMU-saldo en de reserves en voorzieningen. De financiële positie geeft een beeld hoe financieel gezond de gemeente is.

De (vereenvoudigde) balans voor 2027 en de meerjarenraming ziet er op basis van de begroting als volgt uit.

(bedragen x € 1.000)	Prognose 1-1-2027	Prognose 31-12-2027	Prognose 31-12-2028	Prognose 31-12-2029	Prognose 31-12-2030
Materiële vaste activa	172.000	189.900	194.100	201.100	207.000
Financiële vaste activa	2.900	2.700	2.600	2.500	2.300
Vlottende activa	70.500	68.700	62.500	56.500	43.000
Overig	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal activa	**245.400**	**261.300**	**259.200**	**260.100**	**252.300**
Vaste passiva (reserves)	74.800	76.700	78.100	79.400	80.200
Voorzieningen	35.700	32.100	31.200	30.200	29.300
Schulden	134.900	152.500	149.900	150.500	142.800
Overig	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal passiva	**245.400**	**261.300**	**259.200**	**260.100**	**252.300**

Activa en passiva

Vaste activa

Door investeringen in met name de openbare ruimte en riolering neemt de boekwaarde van de vaste activa in 2027 toe.

Vlottende activa

Dit zijn de grondvoorraden van het Grondbedrijf. Vanaf 2028 neemt de boekwaarde af door grondverkopen van de nieuwe woonwijk Haansberg.

Vaste passiva

Onder de vaste passiva vallen alle reserves. We verwachten dat de reserves in de komende jaren op hetzelfde niveau blijven. Hierbij houden we geen rekening met een positief of negatief rekeningresultaat. Een overzicht van mutaties in de reserves leest u hier.

Voorzieningen

De voorzieningen dalen ieder jaar. Dit komt door bestedingen van de onderhoudsvoorzieningen. Een overzicht van mutaties in de voorzieningen leest u hier.

Langlopende en kortlopende schulden

Om de investeringen te financieren zetten we eerst de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen) in.
Het geld wat we dan tekort komen lenen we.

Hoeveel we precies moeten lenen is afhankelijk van de “snelheid” waarmee we investeringen en grondexploitaties realiseren.

In 2027 verwachten we dat externe financiering (leningen) nodig is. De financieringsstrategie lichten we toe in de paragraaf Financiering. Een overzicht van de opgenomen geldleningen nemen we daar ook op.

EMU-Saldo

Het EMU-saldo (Economische en Monetaire Unie) is een in Europees verband gehanteerd en gedefinieerd macro-economisch begrip. Het kan worden omschreven als het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid (collectieve sector).

Het EMU-saldo van een gemeente kan in de jaren sterk fluctueren. Voorbeelden hiervan zijn investeringsuitgaven in een
bepaald jaar (uitgaven) of grondverkopen (inkomsten).

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording nemen we in de begroting een berekening van het EMU-saldo op over
het vorige begrotingsjaar, het begrotingsjaar en het jaar volgend op het begrotingsjaar.

Het EMU-saldo van de gemeente Etten-Leur is in de begroting 2027:

(bedragen x € 1.000.000)	**2026**	**2027**	**2028**
EMU-saldo	-33,0	1,4	-3,9

Zoals uit bovenstaande tabel blijkt verwachten we voor 2027 een positief EMU-saldo.
Dit wordt met name veroorzaakt door grondverkopen.

Reserves en voorzieningen

Reserves

De uitgangspunten van de financiële positie reserves en voorzieningen uit de Kadernota 2027-2030 gebruiken we voor het opstellen van de begroting 2027.

Het verwachte verloop van de reserves voor het begrotingsjaar 2027 is als volgt:

2027 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2027	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2027
Algemene reserve*	37.898	0	0	37.898
Bestemmingsreserves (dekking)	12.740	0	768	11.973
Bestemmingsreserves (overig)	9.595	1.500	1.348	9.747
Reserves Grondbedrijf	14.612	3.213	700	17.125
Totaal reserves	**74.845**	**4.713**	**2.816**	**76.743**

* Bij de algemene reserve houden we geen rekening met verwachte rekeningresultaten.

De belangrijkste mutaties lichten we hier toe.

We nemen ook een overzicht per reserve op met de begin- en eindstand 2027 en de begrote toevoegingen en onttrekkingen.

Reserves 2027

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2027	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Vermindering ter dekking van afschrijving	Stand 31-12-2027
Algemene reserve*	37.898	0	0	0	37.898
Totaal algemene reserves	**37.898**	**0**	**0**	**0**	**37.898**
Dekkingsreserve kapitaallasten Onderwijs	8.360	0	481	0	7.879
Dekkingsreserve Sportvoorzieningen	4.380	0	0	286	4.094
Totaal bestemmingsreserves (dekking)	**12.740**	**0**	**481**	**286**	**11.973**
Reserve Bomenfonds	54	0	0	0	54
Reserve Nog uit te voeren werkzaamheden	2.541	0	1.348	0	1.193
Reserve Infrastructurele oplossingen	7.000	1.500	0	0	8.500
Totaal bestemmingsreserves (overig)	**9.595**	**1.500**	**1.348**	**0**	**9.747**
Reserve Grondexploitatierisico's	13.620	0	520	0	13.100
Reserve Realisatie Omgevingsvisie	779	3.213	0	0	3.992
Reserve Cultuur	213	0	180	0	33
Totaal reserves Grondbedrijf	**14.612**	**3.213**	**700**	**0**	**17.125**
Totaal reserves Algemene Dienst en Grondbedrijf	**74.845**	**4.713**	**2.529**	**286**	**76.743**

* Bij de algemene reserve houden we geen rekening met verwachte rekeningresultaten.

Toelichting mutatie reserves

Bestemmingsreserves (dekkingsreserves)

Deze reserves zetten we in als dekking om af te schrijven op activa met economisch nut. (Onderwijs € 481.000 en sportvoorzieningen € 286.000).

Bestemmingsreserves (overig)

Toevoeging

In 2027 voegen we € 1.500.000 toe aan de reserve Infrastructurele oplossingen.

Onttrekking

In totaal onttrekken we € 1.348.000 aan de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden. Het gaat om de subsidies voor duurzaamheid voor € 1.235.000 en het Volkshuisvestingsprogramma voor € 113.000.

Reserves Grondbedrijf

Toevoeging

In 2027 voegen we € 3.213.000 toe aan de reserve Realisatie Omgevingsvisie. Dit zijn diverse winstnemingen van Vosdonk en Haansberg (€ 2.693.000) en een storting vanuit de reserve Grondexploitatierisico's (€ 520.000).

Onttrekking

In totaal onttrekken we € 700.000 aan de reserves van het Grondbedrijf:

- Reserve Grondexploitatierisico's: de vrijvallende middelen boeken we over naar de reserve Realisatie Omgevingsvisie (€ 520.000);
- Reserve Cultuur: dekking kosten voor het realiseren van kunst in de wijk (€ 180.000).

Meerjarenperspectief reserves

Het verloop van de reservepositie in de komende jaren ziet u hier:

2028 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2028	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2028
Algemene reserve*	37.898	0	0	37.898
Bestemmingsreserves (dekking)	11.973	0	748	11.224
Bestemmingsreserves (overig)	9.747	1.500	0	11.247
Reserves Grondbedrijf	17.125	1.690	1.033	17.782
Totaal reserves	**76.743**	**3.190**	**1.782**	**78.151**

2029 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2029	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2029
Algemene reserve*	37.898	0	0	37.898
Bestemmingsreserves (dekking)	11.224	0	729	10.495
Bestemmingsreserves (overig)	11.247	1.500	0	12.747
Reserves Grondbedrijf	17.782	1.763	1.300	18.245
Totaal reserves	**78.151**	**3.263**	**2.029**	**79.385**

2030 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2030	Toevoeging ten laste van exploitatie	Vermindering ten gunste van exploitatie	Stand 31-12-2030
Algemene reserve*	37.898	0	0	37.898
Bestemmingsreserves (dekking)	10.495	0	710	9.785
Bestemmingsreserves (overig)	12.747	1.500	0	14.247
Reserves Grondbedrijf	18.245	2.100	2.100	18.245
Totaal reserves	**79.385**	**3.600**	**2.810**	**80.175**

* Bij de algemene reserve houden we geen rekening met verwachte rekeningresultaten.

Voorzieningen

Het verwachte verloop van de voorzieningen voor het begrotingsjaar 2027 is als volgt:

2027 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2027	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2027
Onderhoudsvoorzieningen	24.760	4.127	6.506	22.380
Overige voorzieningen	10.966	456	1.693	9.729
Voorziening Grondbedrijf	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**35.726**	**4.583**	**8.199**	**32.109**

De belangrijkste mutaties lichten we hier toe.

We nemen ook een overzicht per voorziening op met de begin- en eindstand 2027 en de begrote toevoegingen en onttrekkingen.

Voorzieningen 2027

(bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-2027	Toevoeging ten laste van exploitatie	Afname door Vrijval	Afname door Aanwending	Stand 31-12-2027
Voorziening Verhardingen	18.654	1.911	0	5.139	15.426
Voorziening Onderhoud Gebouwen	1.374	820	0	744	1.450
Voorziening Onderhoud zwembad	865	101	0	0	965
Voorziening Onderhoud Nobelaer	1.188	238	0	0	1.425
Voorziening Sportaccommodaties	2.452	930	0	516	2.866
Voorziening Inventaris gymlokalen	207	23	0	40	190
Voorziening Veiligheid elektrische installaties	21	105	0	68	58
Totaal onderhoudsvoorzieningen	**24.760**	**4.127**	**0**	**6.506**	**22.380**
Voorziening Riolering	3.450	16	0	825	2.641
Voorziening Afval	2.088	30	0	400	1.718
Voorziening Dubieuze debiteuren	130	50	0	50	130
Voorziening Dubieuze debiteuren Werkplein	436	0	0	0	436
Voorziening Pensioen politieke ambtsdragers	3.158	84	0	83	3.159
Voorziening Spaarovereenkomsten personeel	123	0	0	0	123
Voorziening Verlof Individueel Keuzebudget	1.229	50	0	0	1.280
Voorziening Personeel	0	0	0	0	0
Voorziening Regeling Vervroegde Uittreding	95	0	0	0	95
Voorziening Kwaliteitsverbetering landschap	257	226	0	335	148
Totaal overige voorzieningen	**10.966**	**456**	**0**	**1.693**	**9.729**
Voorziening exploitatietekorten Grondbedrijf	0	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**35.726**	**4.583**	**0**	**8.199**	**32.109**

Toelichting mutatie voorzieningen

Onderhoudsvoorzieningen

Op basis van meerjarenonderhoudsplannen voor gebouwen, sportaccommodaties, inventaris gymlokalen, onderhoud zwembad De Banakker, onderhoud Nobelaer, veiligheid elektrische installaties en de openbare ruimte onttrekken we jaarlijks de werkelijke kosten. We storten een gemiddeld bedrag in de onderhoudsvoorzieningen. Voor 2027 is de storting € 4.127.000 en de onttrekking € 6.506.000.

Overige voorzieningen

- Aan de voorziening Afval onttrekken we € 400.000 om de stijging van de afvalstoffenheffing te beperken.
- Aan de voorziening Riolering onttrekken we € 825.000 voor het gelijk houden van de rioolheffing.
- We betalen € 83.000 aan pensioenen uit de voorziening Pensioen politieke ambtsdragers. Om de voorziening op peil te houden voegen we € 84.000 toe.
- We voegen € 50.000 toe aan de voorziening dubieuze debiteuren om deze op peil te houden.
- We storten € 50.000 in de voorziening verlof individueel keuzebudget.
- We betalen € 335.000 aan ecologische verbindingszones uit de voorziening Kwaliteitsverbetering landschap. Vanuit grondexploitaties voegen we € 226.000 toe.

Voorziening Grondbedrijf

Deze voorziening gebruiken we om het berekende negatieve resultaat op exploitaties of projecten op te vangen.
In 2027 verwachten we geen mutaties.

Meerjarenperspectief voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in de komende jaren ziet u hier:

2028 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2028	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2028
Onderhoudsvoorzieningen	22.380	4.127	5.119	21.387
Overige voorzieningen	9.729	388	343	9.774
Voorziening Grondbedrijf	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**32.109**	**4.514**	**5.462**	**31.162**

2029 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2029	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2029
Onderhoudsvoorzieningen	21.387	4.127	5.085	20.429
Overige voorzieningen	9.774	371	343	9.802
Voorziening Grondbedrijf	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**31.162**	**4.497**	**5.428**	**30.232**

2030 *(bedragen x € 1.000)*	Stand 1-1-2030	Toevoeging ten laste van exploitatie	Aanwending of vrijval	Stand 31-12-2030
Onderhoudsvoorzieningen	20.429	4.127	5.125	19.431
Overige voorzieningen	9.802	398	343	9.857
Voorziening Grondbedrijf	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	**30.232**	**4.524**	**5.468**	**29.288**

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten

Bij het opstellen van de begroting stellen we een overzicht van incidentele baten en lasten op. We doen dit om te beoordelen of er sprake is van materieel evenwicht (structurele lasten worden gedekt door structurele baten). Dit overzicht gebruikt de provincie voor hun beoordeling als toezichthouder.

In hoofdlijn zijn alle baten en lasten structureel. Of een bedrag incidenteel is, is afhankelijk waarvoor dit bedrag bedoeld is.
Ook moet er sprake zijn van een duidelijke einddatum. We nemen bedragen op groter dan € 50.000.

In de meerjarenraming nemen we per programma de volgende incidentele lasten en baten op:

bedragen x € 1.000	2026	2027	2028	2029	2030
Incidentele lasten					
1. Bestuur en dienstverlening	-193	-210	-75	-	-
2. Samen Leven	-599	-410	-33	-	-
3. Wonen en verplaatsen	-2.494	-4.306	-2.190	-1.963	-1.500
4. Economie en werken	-208	-100	-100	-	-
5. Duurzaam denken en doen	-2.228	-1.235	-	-	-
Totaal incidentele lasten	**-5.722**	**-6.261**	**-2.398**	**-1.963**	**-1.500**
Incidentele baten					
1. Bestuur en dienstverlening	1.609	-	-	-	-
2. Samen Leven	890	662	495	443	424
3. Wonen en verplaatsen	989	2.806	690	463	-
4. Economie en werken	108	-	-	-	-
5. Duurzaam denken en doen	2.249	1.235	-	-	-
Totaal incidentele baten	**5.845**	**4.703**	**1.185**	**906**	**424**
Saldo incidentele baten en lasten	**123**	**-1.558**	**-1.213**	**-1.057**	**-1.076**

1. Bestuur en dienstverlening

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving	2027		2028		2029		2030	
(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Lichtshow jaarwisseling 2027-2028	-75							
2. Innovatieprogramma digitale stad	-75		-75					
3. Digital Twinning	-60							
Totaal	**-210**	**0**	**-75**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

1. Lichtshow jaarwisseling 2027-2028

We richten ons op de jaarwisseling van 2027-2028 om samen met vrijwilligers een lichtshow te

organiseren.

2. Innovatieprogramma digitale stad
We onderzoeken, ontwikkelen en implementeren innovatieve digitale toepassingen. Dit draagt bij aan een efficiënte, toekomstbestendige datagedreven gemeente.

3. Digital Twinning
We starten de visie op ontwikkeling en inzet van een Digital Twin (digitale tweeling). Dat is een exacte virtuele kopie van een fysiek object, proces, systeem of zelfs een hele stad. Dit kunnen we gebruiken voor het beter visualiseren, analyseren en onderbouwen van ruimtelijke ontwikkelingen en beleidskeuzes.

2. Samen Leven
In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving	2027		2028		2029		2030	
(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Onttrekking dekkingsreserve onderwijs		482		462		443		424
2. Kunst in de wijk	-180		-33					
2. Reserve Cultuur		180		33				
3. Hoogbegaafdheidsklas	-130							
4. Evenementen voor jongeren	-100							
Totaal	**-410**	**662**	**-33**	**495**	**0**	**443**	**0**	**424**

1. Onttrekking dekkingsreserve Onderwijs
In de begroting nemen we een vast bedrag op voor kapitaallasten onderwijs. Wanneer de kosten hoger zijn dan dit opgenomen bedrag zetten we de reserve hiervoor in.

2. Kunst in de wijk
Voor de realisatie van kunst in de wijken, gebruiken we de reserve Cultuur.

3. Hoogbegaafdheidsklas
Met Integraal Kindcentrum De Vincent starten we een proef om hoogbegaafde leerlingen beter te ondersteunen. Het doel is om ervoor te zorgen dat deze leerlingen binnen hun eigen school het onderwijs en de begeleiding krijgen die zij nodig hebben. Hiervoor is vaak een ander aanbod nodig dan in een reguliere klas.

4. Evenementen voor jongeren
We nemen op verzoek van de gemeenteraad een budget op voor het organiseren van

evenementen voor jongeren in de leeftijd van 12-18 jaar.

3. Wonen en verplaatsen

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	2027 Lasten	Baten	2028 Lasten	Baten	2029 Lasten	Baten	2030 Lasten	Baten
1. Saldo baten en lasten grondexploitaties		2.693		690		463		0
1. Reserves grondexploitaties	-2.693		-690		-463		0	
2. Reserve Infrastructurele oplossingen	-1.500		-1.500		-1.500		-1.500	
3. Volkshuisvestingsprogramma (reserve Nog uit te voeren werkzaamheden)		113						
3. Volkshuisvestingsprogramma	-113							
Totaal	**-4.306**	**2.806**	**-2.190**	**690**	**-1.963**	**463**	**-1.500**	**0**

1. Saldo baten en lasten grondexploitaties

Het resultaat binnen de grondexploitaties verrekenen we met de reserves Grondbedrijf.
In de begroting en jaarrekening verwerken we het resultaat van het Grondbedrijf budgetneutraal.

2. Reserve Infrastructurele oplossingen

Onder andere voor de toekomstige tunnel reserveren we jaarlijks € 1.500.000.

3. Volkshuisvestingsprogramma

We ontvingen in 2025 een rijksbijdrage voor het opstellen van een volkshuisvestingsprogramma en een huisvestingsverordening. Deze werkzaamheden worden pas in 2027 uitgevoerd. We nemen het bedrag via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.

4. Economie en werken

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	2027 Lasten	Baten	2028 Lasten	Baten	2029 Lasten	Baten	2030 Lasten	Baten
1. Uitvoering centrumvisie	-100		-100					
Totaal	**-100**	**0**	**-100**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

1. Uitvoering centrumvisie en vrijetijdseconomie

De raad stelde in 2024 de Centrumvisie vast. Voor een toekomstbestendig centrum is een werkbudget nodig.

5. Duurzaam denken en doen

In deze tabel staan de incidentele posten. Daaronder lichten we deze posten kort toe.

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	2027 Lasten	Baten	2028 Lasten	Baten	2029 Lasten	Baten	2030 Lasten	Baten
1. Subsidie duurzaamheid (reserve Nog uit te voeren werkzaamheden)		1.235						
1. Subsidie duurzaamheid	-1.235							
Totaal	**-1.235**	**1.235**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

1. Subsidie duurzaamheid

Voor duurzaamheid zijn subsidies beschikbaar tot 2028. Het bedrag dat we in 2026 nog niet gebruikt hebben nemen we via de reserve Nog uit te voeren werkzaamheden mee naar 2027.

Totaal

Samenvatting van alle programma's:

Omschrijving *(bedragen x € 1.000)*	2027 Lasten	Baten	2028 Lasten	Baten	2029 Lasten	Baten	2030 Lasten	Baten
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	-210	0	-75	0	0	0	0	0
Programma 2 Samen Leven	-410	662	-33	495	0	443	0	424
Programma 3 Wonen en verplaatsen	-4.306	2.806	-2.190	690	-1.963	463	-1.500	0
Programma 4 Economie en werken	-100	0	-100	0	0	0	0	0
Programma 5 Duurzaam denken en doen	-1.235	1.235	0	0	0	0	0	0
Totaal	**-6.261**	**4.703**	**-2.398**	**1.185**	**-1.963**	**906**	**-1.500**	**424**

Verwachte structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Een overzicht van de begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves leest u hier. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves zijn in principe incidenteel. Behalve als het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten).

In het overzicht hierna leest u daarom de structurele mutaties in de reserves. Dit is voorgeschreven in artikel 19, onder d. van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).

Lasten (stortingen reserves)

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve	-	-	-	-
Totaal stortingen reserves	**-**	**-**	**-**	**-**

Baten (onttrekkingen reserves)

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Dekkingsreserve kapitaallasten Sportvoorzieningen	286	286	286	286
Totaal onttrekkingen reserves	**286**	**286**	**286**	**286**

Taakvelden

Om de vergelijkbaarheid tussen gemeenten mogelijk te maken is een vaste indeling en beschikbaarheid van gegevens noodzakelijk: de taakvelden.
Ook geven we aan hoe de taakvelden zijn verdeeld over de programma's.

Totaal taakvelden

We tonen de verdeling van de taakvelden over de verschillende thema's.

Thema 0 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

0. Bestuur en ondersteuning *(bedragen x € 1.000)*	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
0.1 Bestuur	-3.343	0	-3.343
0.2 Burgerzaken	-3.009	1.129	-1.879
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-26	1	-25
0.4 Overhead	-19.173	3.175	-15.998
0.5 Treasury	342	50	392
0.61 Onroerendezaakbelasting woningen	-665	7.684	7.019
0.62 Onroerendezaakbelasting niet-woningen	-110	4.496	4.386
0.63 Parkeerbelasting	0	1.123	1.123
0.64 Belastingen overig	-14	229	215
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-106	112.076	111.970
0.8 Overige baten en lasten	-1.106	14	-1.093
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	-4.713	2.816	-1.897
0.11 Resultaat rekening baten en lasten	0	0	0
Totaal	**-31.924**	**132.793**	**100.870**

Thema 1 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

1. Veiligheid *(bedragen x € 1.000)*	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-3.488	0	-3.488
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.092	40	-2.052
Totaal	**-5.580**	**40**	**-5.540**

Thema 2 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

2. Verkeer, vervoer en waterstaat *(bedragen x € 1.000)*	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
2.1 Verkeer en vervoer	-7.531	993	-6.538
2.2 Parkeren	-2.181	1.662	-519
2.3 Recreatieve havens	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	-310	167	-142
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0
Totaal	**-10.021**	**2.822**	**-7.200**

Thema 3 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

3. Economie *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
3.1 Economische ontwikkeling	-672	16	-656
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	-101	180	79
3.4 Economische promotie	0	92	92
Totaal	**-773**	**287**	**-485**

Thema 4 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

4. Onderwijs *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	-112	0	-112
4.2 Onderwijs huisvesting	-2.861	333	-2.528
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-5.633	1.523	-4.109
Totaal	**-8.605**	**1.856**	**-6.749**

Thema 5 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

5. Sport, cultuur en recreatie *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
5.1 Sportbeleid en activering	-280	1	-280
5.2 Sportaccommodaties	-4.119	1.551	-2.567
5.3 Cultuurpresentatie, productie en participatie	-5.557	973	-4.584
5.4 Musea	-331	26	-305
5.5 Cultureel erfgoed	-110	0	-110
5.6 Media	-38	0	-38
5.7 Openbaar groen en recreatie	-6.083	176	-5.907
Totaal	**-16.520**	**2.727**	**-13.792**

Thema 6 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

6. Sociaal domein *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-8.101	1.090	-7.012
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-1.890	0	-1.890
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-3.570	1	-3.569
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-103	0	-103
6.3 Inkomensregelingen	-23.140	16.754	-6.386
6.4 WSW en beschut werk	-7.171	0	-7.171
6.5 Arbeidsparticipatie	-2.318	1	-2.317
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	-7.404	305	-7.099
6.712 Begeleiding (Wmo)	-3.905	0	-3.905
6.713 Dagbesteding (Wmo)	-2.052	0	-2.052
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	-684	0	-684
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-7.564	1	-7.564
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-8.585	0	-8.585
6.791 PGB Wmo	-815	0	-815
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-543	276	-266
6.821 Jeugdbescherming	-1.226	1	-1.225
6.822 Jeugdreclassering	-386	0	-386
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-325	0	-325
Totaal	**-79.783**	**18.429**	**-61.354**

Thema 7 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

7. Volksgezondheid en milieu *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
7.1 Volksgezondheid	-3.312	580	-2.732
7.2 Riolering	-3.006	3.650	644
7.3 Afval	-5.762	7.242	1.480
7.4 Milieubeheer	-5.236	565	-4.671
7.5 Begraafplaatsen	-137	106	-30
Totaal	**-17.453**	**12.144**	**-5.309**

Thema 8 is opgebouwd uit onderstaande taakvelden. Welke activiteiten onder deze taakvelden vallen leest u hier.

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
8.1 Ruimtelijke ordening	-2.321	347	-1.974
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	-27.676	30.369	2.693
8.3 Wonen en bouwen	-2.307	1.298	-1.009
Totaal	**-32.305**	**32.015**	**-290**

Totaal Taakveld *(bedragen x € 1.000)*	Lasten	Baten	Saldo
0. Bestuur en ondersteuning	-31.924	132.793	100.870
1. Veiligheid	-5.580	40	-5.540
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	-10.021	2.822	-7.200
3. Economische zaken	-773	287	-485
4. Onderwijs	-8.605	1.856	-6.749
5. Sport, cultuur en recreatie	-16.520	2.727	-13.792
6. Sociaal domein	-79.783	18.429	-61.354
7. Volksgezondheid en milieu	-17.453	12.144	-5.309
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-32.305	32.015	-290
Totaal	**-202.964**	**203.114**	**150**

Programma 1 Bestuur en dienstverlening

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	-3.343	0	-3.343
0.2 Burgerzaken	-3.009	1.129	-1.879
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0
0.4 Overhead	-19.173	3.175	-15.998
0.5 Treasury	342	50	392
0.61 Onroerendezaakbelasting woningen	-665	7.684	7.019
0.62 Onroerendezaakbelasting niet-woningen	-110	4.496	4.386
0.64 Belastingen overig	-14	229	215
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-106	112.076	111.970
0.8 Overige baten en lasten	-1.106	14	-1.093
0.9 Vennootschapsbelasting	0	0	0
0.10 Mutaties reserves	0	0	0
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-3.488	0	-3.488
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.092	40	-2.052
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-1.653	2	-1.650
Totaal	**-34.417**	**128.896**	**94.479**

Programma 2 Samen Leven

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	-112	0	-112
4.2 Onderwijshuisvesting	-2.861	333	-2.528
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.633	1.523	-4.109
5.1 Sportbeleid en activering	-280	1	-280
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-5.557	973	-4.584
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-6.449	1.088	-5.361
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	-1.890	0	-1.890
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-3.570	1	-3.569
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-103	0	-103
6.3 Inkomensregelingen	-23.140	16.754	-6.386
6.4 WSW en beschut werk	-7.171	0	-7.171
6.5 Arbeidsparticipatie	-2.318	1	-2.317
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	-7.404	305	-7.099
6.712 Begeleiding (Wmo)	-3.905	0	-3.905
6.713 Dagbesteding (Wmo)	-2.052	0	-2.052
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	-684	0	-684
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-7.564	1	-7.564
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-8.585	0	-8.585
6.791 PGB Wmo	-815	0	-815
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-543	276	-266
6.821 Jeugdbescherming	-1.226	1	-1.225
6.822 Jeugdreclassering	-386	0	-386
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-325	0	-325
7.1 Volksgezondheid	-3.312	580	-2.732
0.10 Mutaties reserves P2	0	661	661
Totaal	**-95.886**	**22.498**	**-73.388**

Programma 3 Wonen en verplaatsen

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-26	1	-25
0.63 Parkeerbelasting	0	1.123	1.123
1.2 Openbare orde en veiligheid	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	-7.531	993	-6.538
2.2 Parkeren	-2.181	1.662	-519
2.3 Recreatieve havens	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	-310	167	-142
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	-4.119	1.551	-2.567
5.4 Musea	-331	26	-305
5.5 Cultureel erfgoed	-110	0	-110
5.6 Media	-38	0	-38
5.7 Openbaar groen en recreatie P3	-844	162	-682
7.2 Riolering	-3.006	3.650	644
7.5 Begraafplaatsen	-137	106	-30
8.1 Ruimtelijke ordening	-2.321	347	-1.974
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	-27.676	30.369	2.693
8.3 Wonen en bouwen	-2.307	1.298	-1.009
0.10 Mutaties reserves P3	-4.713	919	-3.794
Totaal	**-55.650**	**42.376**	**-13.274**

Programma 4 Economie en werken

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
3.1 Economische ontwikkeling	-672	16	-656
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en regelingen	-101	180	79
3.4 Economische promotie	0	92	92
6.4 Begeleide participatie	0	0	0
6.5 Arbeidsparticipatie	0	0	0
0.10 Mutaties reserves P4	0	0	0
Totaal	**-773**	**287**	**-485**

Programma 5 Duurzaam denken en doen

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
5.7 Openbaar groen	-5.240	14	-5.225
7.3 Afval	-5.762	7.242	1.480
7.4 Milieubeheer	-5.236	565	-4.671
0.10 Mutaties reserves P5	0	1.235	1.235
Totaal	**-16.238**	**9.057**	**-7.181**

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
TOTAAL	**-202.964**	**203.114**	**150**

Uitgangspunten 2027-2030

Inwoner- en woningaantallen

De begroting gaat voornamelijk over het jaar 2027. Maar we geven in de begroting ook inzicht in de drie jaren volgend op het begrotingsjaar. Dit zijn de uitgangspunten die we daarvoor gebruiken.

Inwoner- en woningaantallen

De actuele cijfers baseren we op de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), databestand Burgerzaken en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

We houden voor de groei van de woningvoorraad vanaf 2025 nadrukkelijk rekening met een minimaal aantal te bouwen woningen zoals vastgelegd in het addendum van de regionale Woondeal van februari 2026. Etten-Leur wordt gevraagd in de jaren 2022 tot en met 2030 nog minstens 1.900 nieuwe woningen te realiseren. Ons actuele bouwprogramma ligt daarboven. We voldoen daarbij aan de afspraak om tenminste 130% capaciteit te plannen.

Omdat de definitie van een woning(eenheid) voor de verschillende onderdelen binnen de begroting verschillend is, geven we de mutatie van de woningaantallen als kader mee.

	woningen	toename	inwoners	toename
2026	20.476	146	46.129	190
2027	20.622	592	46.319	770
2028	21.214	661	47.089	859
2029	21.875	303	47.948	394
2030	22.178	291	48.342	378
2031	22.469	226	48.720	294
2032	22.695	226	49.014	294
2033	22.921	225	49.308	293
2034	23.146	351	49.601	456
2035	23.497	351	50.057	456
2036	23.848		50.513	

Kosten

Personeelskosten

De collectieve arbeidsovereenkomst (cao) heeft een looptijd tot 31 maart 2027. Voor de volgende jaren baseren we ons op de door het Centraal Planbureau (CPB) gepubliceerde cijfers van de 'prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers'.
Op basis van deze aannames ziet de indexering van de totale personeelslasten er als volgt uit:

CAO ontwikkelingen	2027	2028	2029	2030
CAO ontwikkelingen	4,10%	3,90%	3,30%	3,20%

Kosten derden

Voor de kosten derden zoals inhuur personeel, energie, duurzame zaken en overige goederen en diensten gebruiken we
de volgende indexeringspercentages:

	2027	2028	2029	2030
Inhuur personeel	4,10%	3,90%	3,30%	3,20%
Sociale uitkeringen	4,10%	3,90%	3,30%	3,20%
Duurzame zaken	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Overige goederen en diensten	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%

Deze percentages baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de 'prijs netto materiële overheidsconsumptie'.
Bij de stijging van de sociale uitkeringen zoeken we aansluiting bij de uitgangspunten voor de stijging van de loonkosten.

Onvoorzien

In de meerjarenraming 2027-2030 nemen we de post onvoorzien op:

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Onvoorzien	-150	-150	-150	-150

Opbrengsten

Voor de gemeentelijke opbrengsten rekenen we in de begroting met de verhogingen die we in de kadernota 2027-2030 opnamen.

Onroerendezaakbelasting

	2027	2028	2029	2030
Onroerendezaakbelasting	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Hondenbelasting	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Precariobelasting	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Toeristenbelasting	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Parkeerbelasting	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%

Rechten en heffingen

	2027	2028	2029	2030
Lijkbezorgingsrechten	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Marktgelden	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%

We baseren deze percentages op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de ‘prijs netto materiële overheidsconsumptie’.

Bij de rioolheffing en de afvalstoffenheffing is sprake van kostendekkende tarieven. De opbrengsten zijn afhankelijk van de kosten. Voorstellen voor tariefaanpassing doen we bij de belastingvoorstellen 2027.

Overige

	2027	2028	2029	2030
Leges	4,10%	3,90%	3,30%	3,20%
Huren en pachten	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%
Overige inkomsten	2,10%	2,60%	2,30%	2,50%

Bij de stijging van de leges zoeken we aansluiting bij de uitgangspunten voor de stijging van de loonkosten. Het merendeel van de legeskosten bestaat uit loonkosten. We baseren ons op de cijfers die het CPB publiceert over de ‘prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers’.

De huren en pachten baseren we op de door het CPB gepubliceerde cijfers van de ‘prijs netto materiële overheidsconsumptie’.